

”KUKA KUTSUU HEITÄ?”

Subjekttiivinen valta ja maahanmuuttajien poliittinen toimijuus oululaisessa lähidemokratiassa

Pro gradu-tutkielma
Oulun yliopisto
Kulttuuriantropologia
Kevät 2015
Hilla Nättilä

SISÄLLYS

1. Johdanto	3
1.1. Tutkimuksen lähtökohdat	3
1.2. Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimuskysymykset	4
2. Teoria	6
2.1. Poliittinen antropologia	6
2.2. Subjektiiivinen valta	9
2.3. Integraatio ja monikulttuurisuus	13
2.4. Demokratia ja tasa-arvoinen pääsy	19
3. Tutkimusaineisto ja metodit	24
3.1. Haastattelut	25
3.2. Osallistuva havainnointi	29
3.3. Aineiston analyysi	32
4. Maahanmuutto	33
4.1. Maahanmuuttopolitiikka Suomessa ja Oulussa	34
4.2. Kotouttamispolitiikka	37
4.3. Lähidemokratia Oulussa	38
5. Kotiutuminen	40
5.1. Oulu: Paikka, koti ja ihan hyvä kaupunki	40
5.2. Kotiutumiseen vaikuttavat asiat	48
6. Maahanmuuttajat poliittisina toimijoina	52
6.1. Demokratia pelitaktiikkana	52
6.2. ”Kuka kutsuu heitä?”	58
7. Lopuksi	66
Lähteet	71
LIITTEET	

1. JOHDANTO

1.1. Tutkimuksen lähtökohdat

Oulun kaupungin verkkosivujen etusivulla mainitaan seuraavaa: ”Uusi Oulu – meren ja kolmen joen kaupunki”. Ollakseen kokonaista kolmen joen kaupunki, on kaupungilta löydettävä jonkin verran kokoa. Viimeisin kuntaliitos Ouluun onkin tehty 1.1.2013, jolloin Ouluun liittyivät Haukipudas, Kiiminki, Oulunsalo sekä Yli-Ii.¹ Kuntaliitos nosti Oulun asukasluvultaan Suomen viidenneksi suurimmaksi kaupungiksi. Kuntaliitosten yleistyessä ja suurten kaupunkien edelleen laajentuessa, nousee ajankohtaiseksi kysymykseksi suomalaisen yhteiskunnallinen ja poliittinen tasa-arvoisuus. Erityiseksi mielenkiinnon kohteeksi nousee kysymys siitä, miten äänensä saa kuuluviin sellainen Suomen asukas, jonka syntymäjuuret eivät ole Suomessa ja jolle osallistuvana kansalaisena toimiminen ja eläminen eivät välttämättä ole itsestäänselvyys.

Käsillä oleva opinnäytetyö käsittelee tätä teemaa tutkimalla millä tavoin maahanmuuttajat osallistuvat alueelliseen päätöksentekoon Oulussa. Työn otsikko ”*Kuka kutsuu heitä?*” on lainaus tutkimusaineistoni eräästä haastattelusta, jossa maahanmuuttaja pohti sitä, miten valtaväestö ottaa maahanmuuttajia mukaan paikalliseen päätöksentekoon yhteisistä asioista. Lainaus kuvastaa työni tavoitetta selvittää oululaisen paikallispolitiikan saavutettavuutta maahanmuuttajan näkökulmasta ja teroittaa olennaista seikkaa asiassa: Tiedonvälitystä. Alaotsikon tarkoitus on puolestaan avata asioita, jotka nousivat työn kannalta olennaisiksi maahanmuuttajien poliittista osallistumista ja toimintaa ajatellen. Tarkastelun kohteena on erityisesti valta paikallisessa demokraattisessa hallintajärjestelmässä, lähidemokratiassa. Vallan ilmenemistä olen käsitellyt haastateltavien omakohtaisesta, subjektiivisesta näkökulmasta, joka on mielestäni lähtökohtaisesti yksilön kokemukseen perustuessa niin sanotusti ”puolueellinen”.

Maahanmuuttajien pääsyä paikallispolitiikkaan on käsitelty myös Oulun kaupungin toimesta vuonna 2014. Monikulttuurikeskus Villa Victorilla on ollut vuonna 2014 meillä Osallistu ja vaikuta -niminen hanke, joka pyrki löytämään keinoja, joilla oululaiset maahanmuuttajat saataisiin osallisiksi paikalliseen päätöksentekoprosessiin.

¹ Oulun kaupungin internet-sivut, Uusi Oulu, luettu 19.11.2013

Osallisuuden ajateltiin osaltaan voivan tarjota tukea kotouttamisen ongelmakohtiin. Opinnäytetyöni aihealue on peräisin hankkeelta ja olen saanut hankkeen kautta joitain yhteystietoja aineiston keräämistä varten. Lisäksi osa aineistosta on kerätty osallistuvaa havainnointia hyödyntämällä hankkeen tiimoilta järjestetyissä tapahtumissa. Osallistuvan havainnoinnin lisäksi aineisto on kerätty haastattelemalla maahanmuuttajia sekä oululaisia poliittisia toimijoita, kuten kaupunginvaltuutettuja.

Työ hyödyntää teoriaosuudessa poliittista antropologiaa käsitteiden tutkijoiden (Kurtz 2001, Lewellen 2003, Ortner 2006 ja Però 2008) näkemyksiä vallasta, politiikasta ja yksilöstä toimijana. Pyrin työssä avaamaan politiikkaan ja maahanmuuttoon liittyviä käsitteitä kuten valtaa, demokratiaa, integraatiota ja monikulttuurisuutta. Analyysin käsittely ohjautuu teoriakäsitteiden avulla ja pääteemoina analyysissä ovat kotiutuminen ja toiminta, joiden sisältöä pohdin mainitsemieni käsitteiden avulla.

1.2. Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää miten maahanmuuttajat osallistuvat alueelliseen päätöksentekoon Oulussa, mitkä asiat osallistumiseen vaikuttavat ja onko osallistumisen ja kotoutumisen välillä yhteyttä. Tutkimuksen kohteena on siten oululainen lähidemokratia, jonka toiminnalliseen ja osallistavaan puoleen viittaa alueellisella päätöksenteolla. Lähidemokratiasta kerrotaan tarkemmin kappaleessa *4.3. Lähidemokratia Oulussa*.

Tarkoituksena on erityisesti tarkastella maahanmuuttajaa aktiivisena yhteiskunnallisena tai yhteisöllisenä toimijana, (engl. *subject*, ks. Però 2008: 105–107) joka omaa tietoa, taitoa ja kykyä osallistua ja vaikuttaa häntä koskeviin asioihin ja päätöksentekoprosesseihin niin halutessaan. Työn tarkoituksena ei ole ollut lähteä tarkastelemaan asiaa niin, että taustaoletuksena olisi asioiden toimimattomuus. Ilman sen suurempia hypoteettisia oletuksia on silti todettava, että esimerkiksi Villa Victorin Osallistu ja vaikuta-hanke laitettiin vireille sen vuoksi, että kotouttamiseen etsittiin tehokkaampia keinoja ja parempaa toimivuutta Oulussa. Lisäksi kaupungin tavoitteena oli saada enemmän maahanmuuttajia mukaan paikallispolitiikkaan.

Maahanmuuttajia poliittisina toimijoina olen tutkinut osallistumalla vapaan pääsyn tapahtumiin ja tarkastelemalla oululaisen lähidemokratian konkretisoitumista paikallisesti ja alueellisesti. Tutkimuksen kohteena ovat täten myös kaupungin käytännöt ja tavat toteuttaa lähidemokratiaa ja mahdollistaa asukkaiden osallistumista siihen. Tutkimuskysymyksiä työssäni ovat:

1. Miten subjektiivisuus ja valta ilmenevät oululaisessa alueellisessa päätöksenteossa?
2. Millä tavoin maahanmuuttajat osallistuvat alueelliseen päätöksentekoon?
3. Onko kotiutumisella ja osallistumisella vaikutusta toisiinsa?

Ensimmäisen kysymyksen taustalla on pyrkimys selvittää teoriakäsitteiden avulla ilmenekö oululaisessa päätöksenteossa toimijan subjektiivisuutta ja miten se mahdollisesti kytkeytyy päätöksentekoprosessin valtasuhteisiin. Kysymykseen liittyviä teoriakäsitteitä ovat valta ja yksilön toimijuus, joita tarkastelen erityisesti toimijan omakohtaisesta, subjektiivisesta, kokemuksellisesta näkökulmasta. Nojaan teoriani olettamukseen, että yksilön kokemukset ovat subjektiivisia ja ainutlaatuisia ja että tämä seikka vaikuttaa hänen tapansa toteuttaa toimintaa, eli olla toimija. Toisen kysymyksen tarkoitus on esitellä niitä poliittisen osallistumisen muotoja, joita maahanmuuttajat Oulussa käyttävät. Teoriakäsitteistä kysymykseen läheisesti liittyvät demokratia ja tasa-arvoinen pääsy. Kolmannen kysymyksen avulla tarkastelen sekä maahanmuuttajien kotiutumista ja siihen liitettyjä kokemuksia että alueellisen päätöksenteon ja osallistumisen saavutettavuutta. Lisäksi tämän kysymyksen kautta pohdin sitä, voisiko osallistuminen helpottaa tai toimia apuna maahanmuuttajan kotiutumisessa. Kysymyksen kohdalla tärkeimmiksi teoriakäsitteiksi nousevat puolestaan integraatio, monikulttuurisuus ja yksilö toimijana.

Tutkielman rakenne koostuu johdannon lisäksi katsauksesta poliittisiin käytäntöihin Suomessa ja Oulussa, teoriaosuuteen, tutkimusaineiston ja -metodien esittelyyn sekä analyysikappaleisiin. Viimeisenä on loppupäätelmät.

2. TEORIA

Työn teoriaosuus pyrkii avaamaan sellaisia aiheeseen liittyviä ja monilta osin kiistanalaisia käsitteitä kuin valta, demokratia ja integraatio. Siitä syystä, että opinnäytetyöni käsittelee politiikkaa ja sen tutkimusta, olen aluksi avannut poliittisen antropologian perusteita ja edellä mainittuja käsitteitä sovellean nimenomaan poliittisen antropologian näkökulmasta, jossa katse kiinnittyy esimerkiksi yksilöiden välisiin suhteisiin. Käsitteistä keskeisimpinä työlleni ovat Shelly B. Ortnerin (2006) ajatukset toimijasta (*acting subject*) ja Davide Peròn (2008) huomio siitä, että maahanmuuttaja kykenee toimimaan poliittisena subjektina (*subject*) poliittisen objektin (*object*) sijaan. Tämä tarkoittaa sitä, että maahanmuuttaja voi itse toimia politiikan tuottajana, eikä vain olla poliittisten toimien kohteena. Näiden lisäksi hyödynnän tutkielmassa politiikan tutkimuksessa käytettyä käsitettä tasa-arvoisen pääsyn mahdollisuuksista ja esteistä politiikassa. Tasa-arvoista pääsyä käsittelen demokratian yhteydessä. Käsitteistöä avatakseni olen hyödyntänyt niin suomalaista kuin kansainvälistä tutkimuskirjallisuutta antropologian, politiikan tutkimuksen sekä sosiologian aloilta.

2.1. Poliittinen antropologia

Antropologi Ted Lewellen (2003) kirjoittaa poliittista antropologiaa käsittelevän teoksensa johdannossa, että 80-luvulla, kun häntä pyydettiin kirjoittamaan esittely poliittisesta antropologiasta, hän oli uumoillut sen tekemisen olevan yksinkertaista. Oletus oli pian osoittautunut vääräksi, sillä vielä tuolloin aiheesta ei ollut kirjoitettu yhtäkään kunnollista johdantokirjaa. Ala kärsi sirpaloituneesta kirjallisuusaineistosta, etnografisista ja teoreettisista kirjoituksista, joilla ei ollut paljonkaan tekemistä toistensa kanssa. Vuosien varrella ala on kuitenkin saanut lihaa luidensa ympärille ja nykyään poliittinen antropologia on osoittanut politiikan tutkimukseen esimerkiksi sen, että politiikkaa ei voi erottaa sellaisista yhteisöihin liittyvistä asioista, kuten sukulaisuussuhteista ja uskonnosta. Sitä ei myöskään voi eriyttää koskemaan vain valtiollista politiikkaa ja päätöksentekoa. Sukulaisuuteen perustuvat yhteisöt sekä uskonnot nimittäin ovat instituutioita, joissa politiikassa paljon tutkittu valta (*power*), ja vallankäyttö erityisen hyvin ilmenevät. Lisäksi poliittisessa antropologiassa on nostettu esille epämuodollisten instituutioiden merkitys politiikkaan. Postmodernit käsitykset vallankäytön muodoista liittyen tietoon, diskursseihin

ja sukupuoliin ovat laajentaneet poliittisen antropologian soveltamisalaa ottamaan huomioon valta kaikissa sen muodoissa.

Niin ikään poliittisesta antropologiasta hieman Lewelleniä aiemmin kirjoittanut Donald Kurtz (2001: 9–17, 189–196) toteaa, että antropologista tutkimusta ohjaa aina tietty paradigma eli tutkimussuuntaus. Poliittisessa antropologiassa eräs käytetyistä paradigmoista on prosessiteoria. Kurtz kirjoittaa, että prosessiteoriassa politiikka nähdään prosessina, jossa politiikan edustajat käyttävät valtaa ja strategiakeinoja, kuten motiiveja ja konflikteja, saavuttaakseen julkisia tavoitteita. Kurtzin mukaan suuntauksen edustajat keskittyivät tutkimuksissaan soveltamaan politiikkaa poliittisiin yhteisöihin paikallisella tasolla – valtion politiikka otettiin huomioon vasta sen koskettaessa paikallisia asioita. Kurtz mainitsee teoksessaan postmodernismista poliittisen antropologian tutkimuksessa. Hän ei välttämättä näe sitä varsinaisena paradigmana (vaikka se voisi edustaa sellaista, tai olla suuntamassa sellaista kohti), mutta kirjoittaa, että postmodernistit ovat tuoneet poliittisen antropologian tutkimukseen oman lisänsä keskittymällä kysymyksiin hegemoniasta, sukupuolisuudesta sekä ylivallasta ja ottanut huomioon sellaisia käsitteitä, jotka on muissa tutkimussuuntauksissa sivuutettu. Näitä ovat esimerkiksi kansalaisuus, kansallisuus ja identiteetti poliittisesti puretussa maailmantilassa. Kurtz toteaa, että postmodernistit saattavat ilmaisussaan käyttää kokeellisia keinoja ja nojautua kirjallisuuden tai filosofian lähteisiin.

Käsillä olevassa työssä sanalla *politiikka* viitataan erityisesti sellaisiin toimintoihin, jotka julkisen keskustelun ja erinäisten sääntöjen ja säädösten kautta pyrkivät saavuttamaan jonkinlaisen yhteisen tavoitteen. Sanan yhteydessä käsitellään myös sitä miten, missä ja kenen toimesta näitä tavoitteita ollaan toteuttamassa. Tässä mielessä politiikan tarkoituksena nähdään, että siihen osallistuvalla on osallistumaansa asiaan jonkinlaista valtaa tai edes vaikutusta. Työ nojautuu jossain määrin politiikan käsitteeseen prosessiteorian mukaan, sillä on vaikeaa olla eri mieltä Kurtzin (2001) kanssa siitä, että politiikka on prosessi, jossa sen edustajat käyttävät valtaa strategisilla keinoilla saavuttaakseen julkisia tavoitteita. Teorian soveltamisesta on vastikään tehty Oulun yliopiston kulttuuriantropologian oppiaineessa toinenkin pro gradu-työ, joka käsitteli Turkin kesän 2013 mielenosoituksia sosiaalisena draamana ja julkisena valtakamppailuna (Morera 2014). Toteama politiikasta prosessina kuulostaa silti kärjistettynä tietynlaiselta osatotuudelta. Mielestäni on

nimittäin kiinnitettävä huomiota myös niihin asioihin politiikassa, jotka eivät konkretisoidu toiminnaksi tai edes välttämättä puheeksi. Asioihin joilla on juuret syvemmillä. Ihmisten toiminta, teot ja puheet voivat omata poliittisen sävyn ilman, että ne olisi tarkoituksella toteutettu strategioina, joilla olisi ennalta suunniteltu päämäärä. Vai määräytyykö toiminnan poliittisuus pelkästään aktiivisuudella, osallisuudella, vaikuttavuudella tai julkisten asioiden tavoittelulla ja mikä on heidän osansa prosessissa, jotka eivät välttämättä osallistu näiden tavoitteiden saavuttamiseen kuin vähän tai juuri ollenkaan?

Davide Però (2008) on pyrkinyt artikkelissaan valottamaan tätä politiikan aspektia antropologisten kysymysten ja menetelmien kautta käsittelemällä latinalaisten amerikkalaisten vähemmistöryhmää Iso-Britanniassa. Hän kirjoittaa, että maahanmuuttajien poliittisen toiminnan tutkiminen on jäänyt antropologeilta vähälle huomiolle, sillä tieteen perinteenä on ollut tutkia sellaisia ihmisryhmiä, jotka ovat pysyneet paikoillaan, kulttuureja jotka ilmenevät alueellisesti ja jotka ovat joidenkin yksiköiden rajaamia. Myös Eriksen (2003: 370) on maininnut, että maahanmuuttajien tutkiminen on antropologiassa rajautunut lähinnä kolmeen aihepiiriin: isäntämaan harjoittamaan syrjintään, ryhmäidentiteettiä ylläpitäviin toimintamalleihin sekä valtakulttuurin ja maahanmuuttajien kulttuurin suhteeseen. Maahanmuuttajien poliittisen toiminnan vähäistä antropologista tutkimusta Però (2008: 105–107) kuitenkin puolustaa sillä, ettei sitä ole tutkittu juurikaan enemmän muillakaan tieteenaloilla, mutta lukee erääksi antropologian ongelmaksi aiheen tiimoilta sen, etteivät antropologit ole seuranneet aihealueen tutkimuksen kehitystä muilla tieteenaloilla ja päinvastoin. Tämän lisäksi aihealueen tutkimus kärsii siitä, että monet maahanmuuttoa tutkivat ovat sortuneet näkemään maahanmuuttajat politiikan *objekteina subjektien* sijaan. Yksi syy tähän on se, että heidän asiaansa on tutkittu sellaisten kansallisvaltioiden näkökulmasta, joihin he ovat muuttaneet. Toinen syy liittyy strukturalististen ja marxilaisten tutkimusperinteiden vaikutukseen, joissa yksilöiden käyttäytymistä on selitetty mekaanisesti rakenteellisten esteiden määrittelyllä. Vielä pidemmälle vietyä eräs syy tutkimuksen vähyyteen voi myös olla maahanmuuttajien formaalien poliittisten oikeutuksien puute, (joka taas toisaalta olisi se kriittinen asia, joka tekisi heistä poliittisesti formaaleja toimijoita) ja vallitseva käsitys siitä, että poliittinen osallisuus rajoitetaan koskemaan äänestyskäyttäytymistä ja poliitikkojen toimintaa. Però'n huomiot koskettavat erityisen paljon opinnäytetyöni aihetta, sillä koko työ perustuu sille, että maahanmuuttajat kuntalaisina ovat potentiaalisesti poliittisesti aktiivisia ihmisiä, eli poliittisia tai vähintään

poliittisuuteen kykeneviä *subjekteja* tai *poliittisia toimijoita*. Kunta- tai asuinalueosallistumiseen ei nimittäin välttämättä tarvita sellaisia formaaleja poliittisia oikeuksia, kuten esimerkiksi asuttavan maan kansalaisuutta. Tämä jo itsessään poistaa erään merkittävän yksilöä koskevan rakenteellisen esteen osallistumiseen. Poliittinen toiminta on myös siten tässä käsitettävä laajemmin koskettamaan toimijan käyttäytymistä esimerkiksi kuntalaisuuden tasolla.

2.2. Subjektiivinen valta

Politiikan ja hallintojärjestelmien tutkimiseen läheisesti liittyviä käsitteitä ovat valta ja tasa-arvo. Niiden avulla tulee mahdolliseksi käsitellä sitä, onko demokratian nimissä toteutettu toiminta tasavertaista vai ei. Poliitiikan tutkija Robert Dahl (1998: 37–38) on demokratiaa käsittelevässä kirjassaan maininnut viisi kriteeriä sille, mitä demokratian tulisi pitää sisällään tasa-arvoisen vallan toteutumiseksi. Näitä kriteerejä ovat: Tehokas osallistuminen, tasa-arvoisuus äänestystilanteessa, oleellisen ymmärryksen saavuttaminen, mahdollisuus asettaa asioita käsittelyyn ja aikuisväestön ottaminen mukaan prosessiin. Dahl (2006: 10–11, 15) toteaa myöhemmässä teoksessaan, että edustuksellinen demokratia (joka Suomessakin on hallintajärjestelmänä käytössä) on jo lähtökohdiltaan ristiriitainen sanapari, kun huomioidaan sanojen todelliset merkitykset. Hän kysyykin, onko poliittinen tasa-arvo edes kohtuullinen tavoite saavutettavaksi. Lisäksi hän kirjoittaa, että silloin kun yksilön ottaminen yhteisön jäseneksi ja tarvittavien poliittisten instituutioiden järjestäminen on tyydyttävästi toteutettu, tasa-arvoa rajoittavat tekijät voidaan rajata koskettamaan heitä, jotka päättävät laeista, ja erityisesti heitä, jotka on edustuksellisessa demokratiassa valittu toimeenpanemaan päätöksiä *enemmistön* valinnalla.

Enemmistö ja vähemmistö ovatkin yksi etnisyyden tutkimisessa painotettu osa-alue, jonka kohdalla on tarkasteltu erityisesti valtaa ja sen epätasaista jakaantumista. Antropologiassa tutkimusta on tehty esimerkiksi tutkittaessa siirtolaisia jotka ovat muuttaneet köyhistä maista rikkaisiin, sekä alkuperäiskansoja. Tarkastelu kiinnittyy enemmistön ja vähemmistön välisiin suhteisiin, joissa kansallisvaltioiden edustamalla kansakunnilla enemmistö on vahvemmassa asemassa. Etniseksi vähemmistöksi voidaan määritellä ryhmä, jolla ei ole poliittista valta-asemaa. Vähemmistö ei välttämättä tarkoita lukumäärällisesti pientä ryhmää, vaan sillä voidaan viitata poliittisesti alistettuun vähemmistöön.

Itse terminä sana “vähemmistö” – niin kuin kaikki sosiaalisen järjestelmän rajaukset – on siis suhteellinen. Vähemmistöt voivat syntyä olemassa oleviksi kategorioiksi esimerkiksi silloin kun sosiaalinen järjestelmä laajentuu heimojen yhdyttyessä kansallisvaltioihin. Vähemmistöstä voi tulla enemmistö sen onnistuessa rajaamaan sosiaalinen järjestelmä uudelleen ja lisäksi, etninen vähemmistö voi olla jossain muualla enemmistö. (Eriksen 2003: 364–365) Poliittista tasa-arvoa Suomessa ja Oulussa voidaan peilata siten, että edustuksellisen demokratian kautta poliittinen tasa-arvo rakentuu tasa-arvoiseksi nimenomaan enemmistölle. Vähemmistöjen tasa-arvoisuuden pohtiminen tarkentuu pohdinnaksi siitä, mitkä ovat vähemmistöjen suhteet enemmistöön ja enemmistöjen käytäntöihin, esimerkiksi siis, millainen suhde maahanmuuttajilla on Oulussa paikalliseen: 1) poliittiseen tietoon, 2) poliittisiin käytäntöihin.

Valta on eräs poliittisen antropologian tutkimuksen peruskäsitteistä. Eriksenin (2004: 210) mukaan sosiologi Max Weberin määritelmä vallasta on eräs vaikutusvaltaisimmista ja vanhimmista. Weberin (1978) mukaan valtaa on ihmisen mahdollisuus toteuttaa jotain vastustuksesta huolimatta, eli kyky saada toiset tekemään jotain mitä he eivät muuten olisi tehneet. Kurtzin (2001: 22, 40) mielestä Weberin määritelmä otetaan usein itsestäänselvyytenä, jota ei tohdita kyseenalaistaa. Hän mainitsee, että määritelmästä puuttuu tarkennus siitä, mikä ominaisuus varsinaisesti tarjoaa ihmiselle kyvyn saada joku toinen tekemään sellaista, mitä hän ei muuten tekisi. Tässä hän nostaa esille “vallan varat” (*resources of power*) ja myös näiden varojen ohjailun ja rajoittamisen. Poliitiikan tutkimuksessa on pitkään etsitty ominaisuuksia, tietyntylaisia valtaa kerryttäviä varoja, jotka edistävät tai mahdollistavat vallan kertymisen ihmiselle. Kurtz huomauttaakin, että saadakseen valtaa, on oltava ihmisiä joilta valtaa saa. Lewellen (2003: 88–89, 92) puolestaan kirjoittaa, että prosessiteorian mukaan valta voi olla joko riippuvaista tai riippumatonta. Riippumaton valta on yhteydessä sellaisiin suoriin yksilön kykyihin kuin henkilön omaamaan erityistietoon tai -osaamiseen tai henkilön karismaan. Riippuva valta taas on jotain mitä yksilö saa, kun riippumatonta valtaa omaava yksilö sitä antaa ja mahdollistaa toiselle henkilölle oikeuden tehdä päätöksiä. Tämä voi mahdollistua kolmella tavalla: 1) yksilö myöntää päätöksenteko-oikeudet toiselle, 2) ryhmä jakaa oikeuksia yksilöille, tai 3) yksilö tai ryhmä voi valtuuttaa oikeudet useammalle ihmiselle. Vallan legitimointi taas juontaa juurensa ryhmän poliittisesta kulttuurista, siitä mitä ihmiset odottavat vallan olevan ja miten se on saavutettu. Kun valta on yhteisymmärryksen perustuvaa, sen etuina voidaan

nähdä vapaus sekä pakotteista että palkkioista ja näin ollen sitä voidaan käyttää hyväksi monenlaisissa tilanteissa. Tähän liittyvästä asiasta on Kurtz kirjoittanut seuraavaa koskien poliittisia johtajia:

”Leaders operate within a social and cultural environment. When a political community allocates and agrees to the authority of a leader, it also allocates and agrees to the codes of performance and values expected in leaders. These values influence the rules by which politics is conducted and are materialized in a leader’s comportment.” Kurtz 2001: 42

Valtaapitävien ja sitä myöntävien odotetaan olevan sosiaalisessa ja kulttuurisessa yhteisymmärryksessä keskenään. Toisin sanoen, kun johtajan valta legitimoidaan, legitimoidaan myös hänen käytöskoodinsa ja arvomaailmansa, jonka mukaan johtaja käyttää valtaa ja tekee päätöksiä. Kurtzin mukaan johtajissa siis tavallaan heijastuu yhteisön sosiaalinen ja kulttuurinen ilmapiiri sekä arvomaailma.

Antropologi Sherry B. Ortner (2006: 134–139) puolestaan on käsitellyt valtaa esimerkiksi sen kautta mikä on sen suhde toimintaan (*agency*). Hänen mielestään valta ja toiminta ovat läheisesti yhteydessä toisiinsa, kuten myös asianlaitaan liittyvä epätasa-arvo² (*inequality*). Ortnerin mukaan esimerkiksi sukupuoli (*gender*) voi edustaa laajaa vallan ja epätasa-arvon asteikkoa, mutta toiminta kuitenkin ulottuu sukupuolisuutta pidemmälle. Ortner mainitsee myös, että valta toimintaan sidottuna tarkoittaa toimimista sosiaalisissa suhteissa, jotka ovat epätasa-arvoisia, epäsymmetrisiä ja joissa voi olla erilaisia pakotteita. Hän kirjoittaaakin, että valta itsessään on kuin kaksieräinen miekka – se operoi sekä ylhäältä alistamisella että alhaalta vastustuksena. Hänen kirjoituksessaan painoarvoa vallan määrittelylle antaa siis sen vuorovaikutuksellisuus.

² Epätasa-arvo ei ehkä täysin kuvaa sitä, mitä Ortner tekstissään tarkoittaa, mutta olen ottanut sen työhöni käännoissanaksi englannin kielen termille *inequality*, jonka voisi myös suomentaa “epäsuhtaisuudeksi”. Epäsuhtaisuus ehkä istuukin käännöksenä paremmin Ortnerin tekstiin sillä se kuvaa erityisesti vallassa ilmeneviä epäsuhtaisuuksia. Opinnäytetyöni kannalta termi “inequality” koskettaa sellaisia poliittisia epäsuhtaisuuksia, joista muodostuu epätasa-arvoa. Termit ovat toisiinsa näin ollen riippuvaisia, epätasa-arvon ollessa epäsuhtaisuuden tulos.

Vallan ja sen epätasa-arvon tarkastelussa Ortner (2006) pitää olennaisena yksilön subjektiivisuutta. Subjektiivisuuden ja vallan suhteessa Ortneria kiinnostavat erityisesti arkielämään liittyvät ajan, tilan ja työn kokemukset. Hän pohtii voisiko subjektiivisuutta tutkimalla paljastaa esimerkiksi toiminnassa ilmenevää epätasa-arvoisuutta, ja voisiko se toimia perusteena kulttuuriselle kritiikille, joka mahdollistaisi kulttuuria muovaavien subjektiivisuuksien kyseenalaistamisen. Sanalla ”subjektiivinen” Ortner tarkoittaa ihmisen havaintokykyä, tunteita, ajattelumaailmaa ja haluja, jotka ohjaavat häntä toimimaan ”subjektina” tai toimintaa toteuttavana subjektina, eli toimijana (*acting subject*). Ymmärrykseksi mukaan hän tarkoittaa epätasa-arvoisuuksien paljastamisella sitä, että tutkimalla yksilön subjektiivisuutta hänen toiminnassaan, voidaan löytää syitä esimerkiksi epätasa-arvoisuuksiin valtasuhteissa. Subjektiivisuutta tutkittaessa on silti aina huomioitava sosiaalinen ja kulttuurinen ilmapiiri, sillä ne ovat omiaan ohjaamaan yksilön subjektiivisuuden muodostumista. Työssäni käsitys yksilön subjektiivisuudesta perustuu nimenomaan Ortnerin näkemykseen asiasta.

Sekä Lewellen (2003) että Ortner (2006) mainitsevat vallasta kirjoittaessaan peliteorian, jota Lewellen kutsuu nimellä *game theory* ja Ortner kirjoittaa totisesta pelistä nimellä *serious games*. Lewellenin mukaan valtapeli on peliä, jota sen osapuolet käyvät sovittujen sääntöjen mukaisesti. Tämä pitää sisällään sekä ohjeelliset että käytännölliset säännöt, yhteisymmärryksen siitä mikä on pelissä sallittua ja mikä ei. Ortnerin (2006: 11, 129–130) käsite on laajempi ja koskee kaikkia niitä toimintoja (myös poliittisia) joita kulttuurissa muovaavat niin käytännöt kuin toimijatkin. Totisessa pelissä huomio kiinnittyy käytäntöjen ja toimijoiden lisäksi myös asioiden välisiin, erityisesti valtaan liittyviin, suhteisiin. Ortnerin totinen peli vaikuttaa kierommalta, ja sen myötä uskottavammalta, kuin Lewellenin kuvaama säännönmukainen peli. On myös huomattava, että Lewellenin mukaan vallaanjoosta taistelevat he, joilla on pelin säännöistä ja tarkoituksesta riittävästi tietoa: “*Each culture develops its own set of these rules as political manipulation.*” (2003: 99) Tämän kaltainen peliteoria siis jokseenkin ontuu tarkasteltaessa maahanmuuttajien osuutta valtapelissä, sillä huomioitavaa on, että heidän kulttuurinen tietämyksensä uudesta asuinmaastaan on suurella todennäköisyydellä, ainakin ensimmäisinä asuinvuosina, eri luokkaa kuin maassa syntyneiden tietämys, puhumattakaan siitä kuinka lukemattomia erilaisia kulttuureja ryhmä “maahanmuuttajat” pitää sisällään, kuinka monia erilaisia kult-

tuurisääntöjä. Tämän vuoksi on hedelmällistä ottaa mukaan myös Ortnerin käsitys totisesta valtapelistä, jossa huomio kiinnittyy läheisemmin toimijoiden ja käytäntöjen väliin suhteisiin ja vuorovaikutukseen. Huomion kiinnittyessä toimijan subjektiivisuuteen on myös helpompi eritellä syitä siihen, miksi yksilö toimii niin kuin toimii.

2.3. Integraatio ja monikulttuurisuus

Integraatio

Maahanmuuttajista puhuttaessa yhdeksi keskeisimmistä käsitteistä nousevat integraatio ja kotoutuminen. Integraatiota käytetään erityisesti aihetta koskevassa tutkimuskirjallisuudessa, mutta maahanmuuttopolitiikassa termi on nykyään jonkin verran korvautunut sanalla kotoutuminen. (Aarnitaival 2012: 18) Tieteellisissä kirjoituksissa termi tuntuu vi-lahtelevan silti vielä edelleen, vaikkakin Reet Mammon (2010: 12) kirjoittaa tutkimuksessaan integraation olevan kotoutumista vastaava kansainvälinen käsite. Aarnitaival (2012: 19) on käyttänyt kotoutumista niin ikään integraation suomen kielisenä vastineena, mutta samaan aikaan käsitteenä, joka pitää sisällään myös maahanmuuttajiin liitettyjä vi-ranomastoimintoja heidän ensimmäisinä asuinvuosinaan Suomessa. Suomalaisessa tut-kimuskirjallisuudessa kotoutumista kuvaavaa prosessia nimitetään niin integraatioksi, kotoutumiseksi kuin akkulturaatioksi, englannin kielisiä vastineita termeille ovat *integ-ration* sekä *acculturation*. Eriksen taas mainitsee asiasta käsitellessään vähemmistön su-lautumista enemmistöön, hän kirjoittaa: ”Kotoutuminen eli integraatio –” (2003: 368). Jäänee siis kirjoittajan päätettäväksi kumpaa termiä asiasta mieluummin käyttää. Käsitte-len kotoutumista tässä teoria-osassa sanalla integraatio, mutta myöhemmin, maahan-muuttajien kokemuksia kuvatessani käytän asiasta sanaa kotiutuminen.

Monet aihetta tutkineet (ks. esim. Aarnitaival 2012, Mammon 2010, Pyykkönen 2007, Varjonen 2013) ottavat integraatiota käsiteltäessä esille John W. Berryn (1997) mallin akkulturaatiosta, jossa on eritelty neljä erilaista mallia akkulturaatiolle: Integraatio, assi-milaatio, separaatio ja marginalisaatio. (Kaavio 1, s. 14)

Tärkeää säilyttää oma identiteetti ja kulttuuri

	kyllä	ei
Tärkeää ylläpitää ryhmien välisiä suhteita	integraatio	assimilaatio
	separaatio	marginalisaatio

Kaavio 1. Akkulturaatiostrategioita. (Berry 1997: 10)

Mallissa integraatio kuvaa tilaa, jossa yksilöt haluavat säilyttää omaa kulttuuriaan ja omaksua myös malleja valtaväestön kulttuurista. Assimilaatio nähdään tilaksi, jossa yksilö ei välitä omasta kulttuuristaan, vaan mukautuu valtaväestön kulttuuriin. Separaatio kuvaa assimilaation vastakkaista tilaa – halutaan säilyttää oma kulttuuri kokonaan ottamatta vaikutteita valtakulttuurista. Marginalisaatiolla puolestaan tarkoitetaan tilaa, jossa yksilöllä ei ole kiinnostusta tai mahdollisuuksia kulttuurinsa ylläpitoon, eikä hän ole kiinnostunut myöskään pitämään suhteita valtaväestöön. (Berry 1997: 9)

Kenties suosituimmaksi noussut käsite Berryn akkulturaatiomallista, integraatio, nähdään myönteisimpänä akkulturaation muotona. Maahanmuuttajayhdistyksiä Suomessa tutkineen Miikka Pyykkösen (2007: 38–40) mukaan integraatio onkin ideaalitapauksessa valtaväestön ja vähemmistön tasa-arvoista vuorovaikutusta, jossa vaihdetaan ja opitaan arvoja, ajatuksia ja tapoja molemminpuolisesti. Hän kuitenkin toteaa, että käytännössä integraatiossa vähemmistö tulee enemmän osaksi enemmistöä. Pyykkönen käyttää väitöskirjatutkimuksessaan työkaluina löyhästi Berryn mallia akkulturaatiosta, erityisesti integraation käsitettä, ja John Rexin vuonna 1996 luomaa esitystä monikulttuurisen yhteiskunnan ideaalista, jossa vähemmistökulttuureille pitäisi suoda mahdollisuus oman kulttuurin harjoittamiseen yksityisessä sfäärissä, julkisen sfäärin ollessa yhteisten arvojen aluetta. Hänen mukaansa integraation käsite Berryn mallin mukaan ja Rexin monikulttuurisen yhteiskunnan ideaalia mukailleen ovat muodostuneet sisällöksi suomalaisessa kotouttamispolitiikassa ulkomaiden mallien, viranomaiskoulutuksen ja tutkijoiden vuoropuhelun kautta. Pyykkönen toteaa, että tämä oli luettavissa silloisesta kotouttamislaista, joka on keskeisin monikulttuurisuutta käsittelevä asiakirja Suomessa. Lakia on sittemmin uudistettu, mutta sisällöllisesti kotoutumisen määritelmä on uudistuksessakin pysynyt samana:

kotoutuminen on vuorovaikutuksellinen kehitys yhteiskunnan ja maahanmuuttajan välillä.

Pyykkönen (2007: 38–40, 120–121) kuitenkin mainitsee, että poliittisissa käytännöissä ei yleensä todeta ääneen julkisen sfäärin yhteisten arvojen olevan tosiasiaa valtaväestön arvoja, jotka vuorovaikutuksellisten valtasuhteiden kautta muodostuvat vallitseviksi usein huomaamatta. Ajatusta seuraamalla integraatiokin nähdään tilanteena, jolloin muualta Suomeen muuttanut sisäistää valtaväestön arvoja ja tapoja, mutta valtaväestöltä ei odoteta arvo- ja tapakulttuurin muutosta. Pyykkösen mukaan valtaväestön kulttuuri on integraatiossa normi, jonka ei odoteta vuorovaikutuksen seurauksena muuttuvan, vaan muutosta odotetaan vähemmistöltä. Berryn malli integraatiosta on saanut osakseen kritiikkiä Pyykköseltä myös sen kontekstuaalittomuudesta. Mallissa ei oteta huomioon sitä, että ihminen voi eri tilanteissa sijoittua mallin eri vaihtoehtoihin samanaikaisesti. Pyykkösen esimerkkinä toimivat maahanmuuttajayhdistykset, joissa toimiessaan yksilö voi tuntea kuuluvansa vahvasti omaan ryhmäänsä valtaväestön sijaan, mutta sitten vielä saman päivän aikana tuntea kuuluvansa valtaväestöön jonkin toisen tapahtuman, tilaisuuden tai tilanteen myötä. Hän myös toteaa, että maahanmuuttajayhdistyksissä integraatio koetaan monipuolisemmin kuin Berryn malli antaa olettaa, mutta integraatioon liittyvät kysymykset koetaan yhdistyksissä keskeisinä.

Käsillä olevassa tutkielmassa käsitys integraatiosta tai kotoutumisesta kytkeytyy siihen, miten maahanmuuttaja on kyennyt ottamaan haltuunsa asuinkaupunkinsa mahdollisuudet osallistua lähidemokratiaan ja miten kaupunki on pystynyt niitä maahanmuuttajille tarjoamaan. Tätä kautta se toimii käsitteenä siitä, minkälainen on maahanmuuttajan kyky toimia kuntalaisena ja asukkaana omalla asuinalueellaan, miten maahanmuuttaja siis halutessaan kykenee toimimaan osallisena ja osallistujana. Aini Pehkonen (2009: 27–34) on sosiologisessa kotiseutusuhteen rakentumisesta tarkastelevassa tutkimuksessa käyttänyt asiasta ilmaisua ”paikan merkityksellistäminen”, josta seuraa yksilön kotiutuminen alueelle. Paikan merkityksellistämiseen ja kotiutumiseen vaikuttavat asuttu aika, muuton vapaaehtoisuus, ikä ja palveluiden saatavuus. Tärkeä on kuitenkin myös se, löytääkö muuttaja alueelta yhteisön johon samaistua. Integraatiosta ja kotoutumisesta käytän työssäni asuinalueesta puhuttaessa nimitystä *kotiutuminen*, joka viittaa Pehkosen määritelmään

paikan (tai tässä työssäni Oulun ja haastateltavien asuinpaikkojen) merkityksellistämistä ja erityisesti yksilön omaan kokemukseen asiasta. Kotiutumisen yläpuolella on käsitteenä kotoutuminen. Käsitän termin työssäni Aarnitaipaleen (2012: 19) mukaan integraation suomen kielisenä vastineena, joka pitää sisällään maahanmuuttajille tarkoitettuja viranomaistoimenpiteitä. Kotiutumisen pohjalta eräs tutkielman aihetta koskettava kysymys liittyy siihen, tunteeko maahanmuuttaja Oulun tai asuinalueensa olevan niin merkityksellinen, että hänellä olisi halua osallistua sitä koskevaan päätöksentekoprosessiin. Toisin sanoen tällä pyrin vastaamaan tutkimuskysymykseeni siitä, onko alueelliseen päätöksentekoon osallistumisella ja kotiutumisella vaikutusta toisiinsa. Tähän liittyen avuksi tulee myös määritelmä kulttuurista; jos kulttuuri käsitetään ihmisen kyvyiksi, käyttäytymisen tavoiksi ja käsityksiksi jotka ihmiset ovat yhteiskunnan jäseninä omaksuneet (Eriksen 2004: 15), miten tähän tutkimukseen osallistuneet maahanmuuttajat ovat omaksuneet suomalaisen yhteiskunnan ja kulttuurin velvoitteet ja oikeudet toimia poliittisina toimijoina?

Monikulttuurisuus

Monikulttuurisuus (*multiculturalism*) on jatkuvasti enemmän huomiota saanut suuntaus, jonka määrittely on pysynyt vaikeana sen monitulkintaisuuden vuoksi. Sillä voidaan tarkoittaa valtion (*state*) toteuttamaa politiikkaa tai vähemmistöryhmien vaatimusta monikulttuurisuudesta. Se voi tarkoittaa monikulttuurisuuden soveltamista yleisesti poliittisiin teorioihin tai sen soveltamista erityisiin toimialoihin kuten opetukseen, etnisyyteen, sukupuolikysymyksiin tai sillä voidaan viitata monikulttuurisuuteen itsemäärittelynä, heikkona tai vahvana, liberaalina tai konservatiivisena. (Mills 2007: 89) John Rex (1996: 14–17) on kirjoittanut, että monikulttuurisuus on ollut uusi “rotujen” välinen tavoite Britteissä. Hänen esimerkkinään on yhteiskunta, jossa on olemassa etninen yhteisö joka on erottunut toisesta etnisestä yhteisöstä, joka pitää alueella kauppaa ja molemmilla on omat yhteisölliset moraalisääntönsä. Hänen mielestään kysymys asettuu siihen, miten ryhmien välillä oleva yhteinen moraalikäsitys voitaisiin muodostaa ja onko se mahdollista. Hän mainitsee, että joissakin maissa erillisiä etnisiä ryhmiä yhdistää poliittinen instituutio, valtio. Edellisessä luvussa jo mainitun julkisen sfäärin tulisi toimia sellaisena kenttänä, jossa yhteisiä arvoja toteutetaan ja vähemmistöillä olisi vapaus itsensä toteuttamiseen yksityisessä sfäärissä.

Monikulttuurisen yhteiskunnan ideaali ei ole kuitenkaan yksiselitteinen ja käsitteenä se näyttää saaneen osakseen sekä ylistystä että kritisointia. Antropologi Giuliana B. Prato (2009: 2) mainitsee, että monikulttuurisuuden puolestapuhujat puolustavat sitä kansalaisoikeuksien ja tasa-arvon nimissä, mutta ovat saaneet kritiikkiä osakseen “toiseuden” eksootisoinnista. Monikulttuurisuuden on myös sanottu olevan eripuraisuutta aiheuttava käsite, joka suosii yhtä yhteisöä toisen sijaan ja saa näin aikaan kilpailua ja konflikteja. Kriitikkojen mielestä käsite kärjistää etnisiä eroja ja rajoittaa yksilön mahdollisuuksia itsemäärittelyyn. Poliitiikan tutkimukseen monikulttuurisuudesta Ayelet Shachar (2000: 65) onkin luonut käsitteen *the paradox of multicultural vulnerability*, joka ilmentää monikulttuurisuuden mahdollisuutta osaltaan vahvistaa hierarkisia eroja ryhmien sisällä. Tähän liittyen on kuitenkin tehty tutkimusta myös antropologisissa piireissä, jossa kritiikki koskee erityisesti enemmistön, tai tietyn eliitin käytännöistä käyttäen kulttuuria työkaluna kuvata erilaisia etnisyyksiä rasistiseen sävyyn ja luoda kulttuurisia stereotyyppioita julkisessa mediassa. (Andrare 2002: 235–236) Maahanmuuttajien integroitumista ja maiden maahanmuuttopolitiikkaa sekä maahanmuuttajien kansalaisuutta tutkinut Will Kymlicka (2001: 170) kirjoittaa monikulttuurisuuden puolesta, ettei ole todisteita siitä, että kaikki monikulttuurisuus edistäisi maahanmuuttajien marginalisoitumista. Hän toteaa, että niissä maissa joilla on virallinen monikulttuurinen politiikka, maahanmuuttajat integroituvat nopeammin kuin niissä joissa tällaista politiikkaa ei ole. Marginalisoidumisella hän käsittääkseni viittaa monikulttuurisuudesta kirjoitettuun kritiikkiin etnisten erojen kärjistämisestä. Asian suhteen löytyy siis runsaasti niin kannattajia kuin kritisoijia.

Kansalaisuus (*citizenship*) puolestaan voi virallisen määrittelyn mukaan perustua periytymisperiaatteelle (määräytyä vanhempien mukaan), syntymäperiaatteelle, legitimaatiolle (vanhempien keskinäinen avioliitto) tai kansalaistamiselle, jolloin Suomen kansalaisuuden voi saada sitä hakemalla. Joissain tapauksissa kansalaisuuden voi saada myös ilmoituksella. Vuodesta 2003 lähtien Suomessa on ollut mahdollisuus monikansalaisuuteen, joka tarkoittaa, että henkilöllä voi olla Suomen kansalaisuuden lisäksi myös jonkin muun maan kansalaisuus. Kansalaisen oikeuksiksi ja velvollisuuksiksi mainitaan esimerkiksi, että häntä ei voida estää saapumasta maahan, karkottaa tai siirtää toiseen maahan vasten tahtoaan. Täysi-ikäisellä kansalaisella on myös maassa äänioikeus, maanpuolustusvelvollisuus miehillä sekä EU:n kansalaisuus. Suomessa asuvia taas koskevat maan

perusoikeudet, joihin kuuluu lainkuuliaisuus, sanan- ja uskonnonvapaus, vapaus kokoontua sekä vapaus liikkumiseen ja asuinpaikan valitsemiseen. Ulkomaan kansalainen voi hakea ja saada Suomen kansalaisuuden täyttäessään hakemukseen tarvittavat kriteerit. Näitä ovat esimerkiksi riittävä asumisaika maassa ja kielitaito. Riittäväksi asumisajaksi määritellään keskimäärin viisi vuotta, mutta tähän löytyy joitain poikkeuksia, jolla kansalaisuuden voi saada neljän asumisvuoden jälkeen. Riittävä kielitaito voidaan osoittaa vaihtoehtoisilla tavoilla, esimerkiksi yleisellä kielitutkinnolla suomen tai ruotsin kielestä vähintään arvosanalla kolme tai peruskoulun loppututkinnolla, jossa on hyväksytty arvosana suomesta tai ruotsista. (Maahanmuuttoviraston kotisivut 2014)

Virallisen määritelmän mukaan kansalaisuus on jotain mitä pitää saavuttaa joko syntymällä siihen maahan joka kansalaisuuden myöntää, tai erikseen hakemalta sitä maalta. Kansalaisuuden saaminen hakemalla taas edellyttää, että myöntämiseen on valtuutettu jokin taho, jolla on valta myöntää kansalaisuus. Suomessa tämä valta on valtiolla. Lauren Gilbert (2009: 335–336, 343) nostaa artikkelissaan esille esimerkkitapauksen Ranskan hallinnon päätöksestä olla myöntämättä kansalaisuutta marokkolaiselle naiselle siitä syystä, että tämä käytti niqabia, naisten islamilaista vaatetustyylä, joka peittää ihon päästä varpasiin. Päätöstä perusteltiin sillä, ettei pukeutumistyyli sovi ranskalaisiin arvoihin, erityisesti sukupuolisen tasa-arvon periaatteisiin ja vaatetusta käyttämällä nainen ei ole osoittanut riittävää integroitumista yhteiskuntaan. (Bennhold: 2008) Näin tehdessään Ranskan hallinto eväsi naiselta pääsyn sellaisiin oikeuksiin, joita Ranska myöntää vain laillisille kansalaisilleen, kuten oikeuden äänestää vaaleissa. Gilbert (2009) kysyykin, mihin pisteeseen asti valtion tulisi pysyä portinvartijana kansalaisuuteen ihmisille, jotka eivät pysty tai halua integroitua yhteiskunnan normeihin? Kysymys on toisaalta aiheellinen ja toisaalta omituinen, sillä tarkoittaako hunnun käyttäminen automaattisesti sitä ettei kansalaisuutta hakeva henkilö ole “tarpeeksi integroitunut” yhteiskuntaan? Suomessa tällaisen tilanteen syntyminen voisi olla verrattain vaikeampaa kuin Ranskassa. Suomeen muuttaneiden ihmisten tulee osata riittävästi suomea, että kansalaisuuden voi myöntää. Suomen kieli puolestaan on maailmanlaajuisella mittakaavalla harvinainen. Ranska puolestaan on kielenä yleinen ja moni Ranskaan muuttava ihminen voi jo puhua äidinkielenään ranskaa. Tällöin integroitumista kuvaaviksi merkeiksi voidaan kärkkäämin nostaa esimerkiksi sellaisia tekijöitä kuten huivin käyttö, kun Suomessa mittarina riittävälle integraatiolle voidaan pitää kielen riittävää osaamista.

Tutkielmassani kansalaisuus liittyy jonkin verran käsitteeseen kuntalainen, joka taas on paikallista päätöksentekoa tarkastellen aihetta lähemmin koskettava termi, kuin kansalaisuus. Kuntalaisena oleminen ei silti edellytä Suomen kansalaisuutta. Se kuitenkin pitää sisällään samoja piirteitä liittyen henkilön asemaan ja identiteettiin, rajautuen vain pienemmälle alueelle maantieteellisesti. Kuntalainen sanana viittaa siihen, että ihminen on jonkin kunnan asukas. Suomen kuntalaisia todetaan seuraavasti: ”*Suomi jakautuu kuntiin, joiden asukkaiden itsehallinto on turvattu perustuslaissa.*” (Laki 17.3.1995/365, 1 §) Samassa artikkelissa todetaan myös, että kunnan tehtävänä on pyrkimys edistää alueen kestävä kehitystä ja asukkaiden hyvinvointia. Työssäni käsittelen kuntalaisuutta sen pohjalta, miten haastattelemiini ihmiset määrittelevät kuntalaisuutensa (oululaisuutensa) ja onko sillä yhteyttä heidän osallistumisessaan paikalliseen päätöksentekoon liittyvään toimintaan.

2.4. Demokratia ja tasa-arvoinen pääsy

Demokratia

Demokratialla (*democracy*) viitataan hallintojärjestelmään, joka tarkoittaa suomen kielessä kansanvaltaa. Valtiojärjestelmänä Suomi on tasavalta ja perustuslain mukaan valtiovalta kuuluu kansalle, joten Suomea voidaan pitää ainakin ulkoisilta puitteiltaan demokraattisena valtiona (Laki 731/1999).

Demokratia ei kuitenkaan ole niin yksioikoinen termi kuin edellä mainitut kriteerit antavat olettaa ja sille on luotu erilaisia määrittelyjä tieteenaloista riippuen. Julia Paley (2002) käsittelee artikkelissaan demokratian käsitettä antropologisesta näkökulmasta. Antropologiassa termiä on käsitelty erityisesti virallisten määrittelyjen ulkopuolelta, esimerkiksi sen paikallisia merkityksiä, useita kiistanalaisuuksia ja valtakäsityksiä tutkimalla. Paley mainitsee, että demokratian määrittely riippuu esimerkiksi siitä, miten kukin kulttuuri ja valtiovalta sen määrittelee. Osissa Aasiaa demokratia esitetään valtion kykynä tarjota kansalaisilleen hyvinvointipalveluita niinkään yksilön oikeuksia painottamatta, tällöin termiä eivät siis määritä vaalien ja yksilöiden vapaus tai tasa-arvoisuus, vaan ehto siitä, että valtio takaa palveluita yhteiskunnalle. Määritelmien kirjo on huomattava, ja Paley

toteaakin ilmiön antavan ymmärtää, että termiä omien tarkoituseriensä mukaan määrittelevät ryhmät ovat yhteydessä toisiinsa eriarvoisten valtasuhteiden kautta. Demokratian määritelmä on siis ainakin jossain määrin riippuvainen määrittelijästä ja tämä aiheuttaa sen, että termi tarkoittaa eri asioita eri ihmisille ja ihmisryhmille. On selkeästi eri asia miten esimerkiksi Korean demokraattisen kansantasavallan hallinto määrittelee ja “toteuttaa” demokratiaa, kuin miten se käsitetään esimerkiksi suomalaisessa kansalaisjärjestötoiminnassa. Käsitettä avatessa on siis olennaista mainita kuka termin määrittää ja mistä lähtökohdista.

Käsitteen laajuuden vuoksi demokratia on saanut antropologian tutkimuksessa osakseen kritiikkiä määrittelyn vaikeuksien lisäksi myös itse hallintamuotona. David Graeber (2008: 297–298) on esimerkiksi todennut, etteivät valtiot koskaan voi todella olla demokraattisia, sillä hänen mukaansa valtio on pääasiassa luotu väkivallan organisoimista varten (poliisi ja armeija). Demokratian tarkoitus käy epäjohdonmukaiseksi, kun vauraus on jakaantunut valtiossa epätasa-arvoisesti ja kun vaurauden suojelua varten tarvitaan koneisto luomaan pakotteita, jotta valtiota uhkaavat tekijät saataisiin kuriin. Graeber myös yhtyy Quebecin Montrealin yliopiston politiikan tutkimuksen professorin³, Dupuis-Dérin (Graeber 2008; Dupuis-Dér 2002) näkemukseen siitä, että länsimainen poliittinen perinne kärsii niin kutsutusta “poliittisesta torikammosta” (*political agoraphobia*), joka on asettanut julkisen pohdiskelun ja päätöksenteon varsin häilyväiseksi. Hän lisää, että silloin kun kaikista ansiokkaimmatkin liberaalin valtion demokraattiset elementit – kuten sananvapaus ja vapaus kokoontua – muuttuvat parhaimmillaan tavoiksi kritisoida tai tehdä ehdotuksia poliittisille päättäjille sen sijaan, että ne toimisivat todellisina demokratian apuvälineinä, niitä voidaan enää pitää “pyhitettyinä” elementteinä. Tämä on puolestaan seurausta siitä, että Yhdysvallat, demokratiaa henkivä valtio, on mystifioinut ja jopa jumalallisesti glorifioinut omaa demokraattista politiikkaansa.

Tutkielmani kannalta demokratian käsite on olennainen, sillä aiheeni käsittelee paikallista hallintaan liittyvää järjestelmää, joka on kytköksissä Suomen hallintajärjestelmään ja se voidaan näin ollen olettaa virallisilta määräyksiltään demokraattiseksi tai vähintään de-

³ UQÀM:n kotisivut: Département de science politique, Dupuis-Déri, Francis. Luettu 28.4.2014

mokratiaan pyrkiväksi. Paikallista, tässä tapauksessa Oulussa ja tarkemmin Oulun asuinalueilla tapahtuvaa ja paikkansa ottavaa hallintaan ja päätöksentekoon liittyvää toimintaa nimitän tutkielmassa lähidemokratiaksi viittamaan toiminnan tarkoitukseen vaikuttaa lähellä paikkansa ottaviin ja paikallisiin asioihin. Paikallisuudella tarkoitan joko asuinpaikkaan tai asuinpaikkuun liittyviä asioita ja sana demokratia viittaa siihen, että kaikilla yhtäläisesti on osallistumiseen vähintään mahdollisuus. Tämä toki pitää sisällään myös sen, että jokaisella on osallistumiseen *halutessaan* mahdollisuus, eikä toimintaan tai osallistumiseen ole pakotteita. Englannin kielisessä tutkimuskirjallisuudessa lähidemokratiaa vastaava sanapari on *local democracy*, jolla usein viitataan vapaaehtois- ja yhdistystoimintaan, joita taas kutsutaan yleisesti lyhenteellä NGO (Non-overnmental-organisation). Vaikka Suomen ja Yhdysvaltojen hallintajärjestelmien välille ei voi vetää suoranaisia yhtäläisyysmerkkejä, lienee oikeutettua pitää myös Suomea demokratiaa jollain lailla henkivänä valtiona, kuuleehan meidän usein ylpeilevän tasa-arvoisuudellamme. Lienee siksi tarpeellista pohtia, onko Suomi samalla tavalla demokratiaa henkivä valtio kuin Yhdysvallat, jossa Graeberin (2008) mukaan kaikista demokraattisimmat osallistumisen elementit ovat tosiasiaa muuttuneet reliikeiksi, vai onko Suomessa sananvapaudella ja oikeudella kokoontua jotain merkitystä? Tätä pohtiakseni otan työssäni myöhemmin esille metaforan poliittisesta torikammosta ja siitä miten, missä ja kenen toimesta nämä demokratian lippulaivat, sananvapaus ja vapaus kokoontua, näkyvät ja vaikuttavat oululaisessa lähidemokratiassa ja päätöksentekoon liittyvissä perinteissä.

Tasa-arvoinen pääsy

Yhdysvaltalaisesta politiikan tutkijaa Robert Dahlia (2006: 2) seuraten muotoutuu tutkimukselle kaksi olettamusta, jotka sekä sopivat työn aiheeseen että sen tarkoitukseen. Näitä olettamuksia ovat: Demokratiassa poliittinen tasa-arvoisuus on toivottua ja demokratia nähtynä ihanteellisena vallan muotona voidaan todeta, että poliittinen tasa-arvoisuus on tavoiteltava ihanne. Tällöin määriteltäväksi tosin jää se, *mitä tasa-arvoinen politiikka on?* Asian käsittelyä varten tasa-arvoinen politiikka käsitteenä on syytä problematisoida niin, että sen vastaparina nähdään epätasa-arvoinen politiikka. Tämä antaa kuvan siitä mikä politiikassa on tasa-arvoista ja mikä ei, ja tätä kautta mahdollisuuden tiedostaa ja korjata epätasa-arvoisia käytäntöjä.

De Jong ja Rizvi (2008: 6, 31) käsittelevät teoksen *State of Access: Success and failures of democracies to create equal opportunities* johdantoluvussa tasa-arvoisen pääsyn mahdollisuuksia yhteiskunnassa Franz Kafkan Linna-romaanissa esiintyvän henkilöahmon K.:n avulla. K. on maanmittari, joka on kutsuttu tekemään töitä linnalle, mutta kylään saapuessaan hän ei lukuisista yrityksistä huolimatta pääsekään sen sisälle. Linna-romani on sopiva kuvaus hallinnon (linna) ja kansalaisen (K.) yhteensopivuuden koettelusta ja ymmärtämisestä. Johdantoluvun päätteeksi kirjoittajat toteavat, että K.:lla ja linnan viranomaisilla on keskenään yksi heitä yhdistävä tekijä: Molemmilla osapuolilla on rajoitettu määrä tietoa niistä mekanismeista, jotka estävät K.:n pääsyn linnan sisälle. Kirjoittajien mukaan tasa-arvoinen pääsy toimii normina tasa-arvoisille mahdollisuuksille yhteiskunnan eri alueille, kuten politiikkaan, talouteen, sosiaalisiin palveluihin sekä oikeuksiin. Pääsyn (*access*) kirjoittajat määrittelevät seuraavasti:

“...the match between societal commitment and institutional capacity to deliver rights and services and peoples’s capacity to benefit from those rights and services.” (2008: 4)

De Jong ja Rizvi (2008: 4-5) mainitsevat, että on paljon syitä siihen, mikseivät kaikki kansalaiset pääse hyötymään heille oikeutetuista asioista tai palveluista. Ensinnäkin on mahdollista, että oikeutetut edunsaajat eivät tiedä miten tai miksi heiltä on evätty pääsy palveluihin tai etuihin. Toisekseen he saattavat olla kokonaan hämärän peitossa oikeuksista siksi, etteivät instituutiot itsekään ole perillä epäjohdonmukaisuuksista lain oikeuttamien ja todellisten mahdollisuuksien välillä. Kolmanneksi ihmiset saattavat olla tietoisia epätasa-arvoisista käytännöistä tai pääsystä mahdollisuuksien toteuttamiseen, mutta heillä ei ole valtaa tai halua toimia asian hyväksi. Vaikka selkeitä syitä pääsyn epätasa-arvoisuuteen voi luetella, asiat eivät kuitenkaan todellisuudessa ole aina näin yksinkertaisia. Pääsyn oikeudenmukaisuutta saattavat haitata esimerkiksi sosiaaliset esteet, vaikka instituutionaalisesti pääsy oikeuksiin ja palveluihin olisikin taattu. Yhteensopivuus yhteiskunnan ja yksilöiden välillä vaatii työtä molemmilta puolilta, eikä epäonnistumisia pääsyn puutoksiin aiheuta ainoastaan viranomaispuoli – tarvitaan yksilöiden kykyä hyötyä ja lunastaa oikeutensa.

Oululaiseen aluepäätöksentekoon ja tähän tutkimukseen liittyen yllämainitut kaksi viimeistä tasa-arvoisen pääsyn problematiikkaan liittyvää seikkaa ovat tärkeitä, erityisesti kun tarkastelun kohdalla on vähemmistöryhmä, joka ei välttämättä ole perillä kaikista oikeuksistaan nykyisessä asuinkunnassaan. On hyvin mahdollista, että maahanmuuttaja ei yksinkertaisesti ole perillä siitä miten tai minkä prosessin tuloksena hänellä ei ole pääsyä esimerkiksi oman asuinalueensa asukasyhdistykseen, alueyhteistyökokoukseen tai muuhun paikalliseen vaikuttavaan toimijaan. Tämä ei toki tarkoita sitä, että häneltä olisi tarkoituksella evätty oikeus tuohon pääsyyn. On nimittäin säädetty, että kuntalaiseksi asettuminen kuuluu valtion kotouttamisohjelmaan (Laki 1386/2010) ja sen lisäksi Pohjois-Pohjanmaan maahanmuuttostrategiassa lukee, että maahanmuuttajien osallistumista on tuettava (Pohjois-Pohjanmaan maahanmuuttostrategia 2015, 2010). Epäselvyyttä ja epätasa-arvoa pääsyn suhteen voivat kuitenkin luoda sellaiset sosiaaliset seikat, jotka liittyvät esimerkiksi maahanmuuttajan kulttuuriin, kieleen, uskontoon tai sukupuoleen. Näiden kautta sosiaalisten esteiden hahmottaminen tai jopa tiedostaminen voi olla vaikeaa ja ne voivat myös osaltaan vaikuttaa siihen tunteeiko yksilö omaavansa valtaa vaikuttaa epätasa-arvoisiin käytäntöihin tai onko hänellä edes halua niin tehdä. Tämän tapahtuessa yhteensopivuus yhteiskunnan ja yksilön kyvyillä hyötyä sen eduista ja oikeuksista jää väilinaiseksi. Lisäksi on syytä pitää mielessä paradoksi monikulttuurisen yhteiskuntamallin potentiaalista kasvattaa ryhmien sisäistä hierarkiaa. Haaste ei välttämättä muodostu ongelmaksi ainoastaan yhteiskunnan instituutioiden epäonnistuuessa nähdä epäjohdonmukaisuuksia oikeuksien ja todellisten mahdollisuuksien välillä, vaan ongelma voi muodostua myös silloin, jos instituutioilla olisi kyky tunnistaa epäjohdonmukaisuudet, mutta ne eivät monikulttuurista yhteiskuntaideaalia kunnioittaen toimisi niiden poistamiseksi.

Työssäni poliittisen toiminnan toteuttamista tarkastellaan nimenomaan *toimijan subjektiivisen kokemuksen kautta* Ortnerin (2006) mukaan ja sillä lähtökohdalla, että toimija (tässä tapauksessa maahanmuuttaja) on valtaa toteuttavissa vuorovaikutussuhteissa poliittinen *subjekti* (Peró 2008). Toimijan subjektiivisten kokemusten kautta etsin syitä toimijan osallistumiselle ja hänen toiminnalleen poliittisena subjektina. Tästä syystä käsitelyäkin toimii lisäksi sopeutumisstrategia integroitumisesta (Berry 1996, Pyykkönen 2007 ja Pehkonen 2009), josta työssäni käytän ihmisen kokemuksena nimitystä *kotiutuminen* ja yleisenä politiikkaan ja viranomaistoimintoihin liitettyä nimitystä *kotoutuminen*. Samalla tarkastelun kohteena ovat vuorovaikutussuhteet itsessään, osallistumiskanavien

ja -keinojen tasa-arvoisen pääsyn (De Jong & Rizvi 2008) pohtiminen sekä valta Oulun lähidemokratian poliittisessa pelikentässä (Kurtz 2001, Lewellen 2003 ja Ortner 2006).

3. TUTKIMUSAINEISTO JA METODIT

Työn tutkimusaineisto koostuu osallistuvalla havainnoilla kerätyistä kokousmuistioista, muistiinpanoista sekä kenttäpäiväkirjamerkinnöistä jonka lisäksi tein kymmenen teema-haastattelua eri ihmisille. Haastatteluissa on haastateltu päätöksenteon parissa työskenteleviä tai toimivia ja maahanmuuttajia Oulussa. Kaikki haastattelut on nauhoitettu ja ne on pyritty pitämään rauhallisissa tiloissa. Suurimmassa osassa tämä toteutui. Kaksi haastattelusta pidettiin haastateltavien kodeissa, kuusi haastateltavien työpaikoilla, yksi kahvilassa ja yksi yliopistolla ilta-aikaan. Haastateltavien työpaikat olivat pääosin rauhallisia haastattelupaikkoja, mutta parissa haastattelut tehtiin sellaisissa yleisissä työpaikan tiloissa joihin oli muillakin pääsy, vaikkakin tiloissa oli suljetut ovet. Tämä aiheutti joihinkin haastattelutilanteisiin pienimuotoista häiriötä, joka kuuluu haastatteluissa pieninä keskeytyksinä. Samoin kahvilassa ja yliopistolla pidetyissä haastatteluissa esiintyi taustahälinää jonkin verran, kahvilassa enemmän kuin yliopistolla. Silti näissäkin haastattelutilanteissa pystyin esittämään kaikki kysymykset suunnitelmien mukaisesti ja viemään haastattelut loppuun, enkä usko että taustaliikchedintä vaikutti kovinkaan merkittävästi informanttien vastauksiin. Tästä kertoo esimerkiksi se, että molemmat haastattelut olivat varsin pitkiä ja runsaspuheisia, toisen ollessa koko aineiston pisin. Informantit eivät siis ainakaan pidätelleet puhettaan.

Osallistuvaa havainnointia tein alueellisten yhteistyöryhmien kokouksissa Oulun asuin-alueilla, erityisesti Pateniemen suuralueen ja Keskustan suuralueen kokouksiin osallistumalla. Lisäksi olen ottanut osaa erilaisiin tilaisuuksiin, kerhoihin ja tapahtumiin, joita Oulussa on monikulttuurisuuskeskus Villa Victorin ja muiden toimijoiden puolesta järjestetty. Havainnoidessa olen aina tehnyt muistiinpanoja ja niiden jälkeen kirjoittanut kenttäpäiväkirjaa.

3.1. Haastattelut

Haastattelemisen on eräs laadullisen tutkimuksen ominaisimmista menetelmistä. Tutkielmani sijoittuu laadullisen tutkimuksen piiriin ja olen alusta lähtien suhtautunut siihen tapaustutkimuksena. Haastattelu tiedon tuottamismenetelmänä tarjoaa mahdollisuuden vastata kysymyksiin ihmisten näkemyksistä, ymmärryksestä, tarkoituksista ja kokemuksista. (Mason 1996: 38–39) Haastatteluun pätee periaatteessa ainakin rakenteensa kannalta samanlaiset säännöt kuin arkikeskusteluunkin – sen sujumisen mahdollistaa keskustelijoiden luottamus siihen, että kumpikin osapuoli ymmärtää milloin on sopivaa ottaa puheenvuoro. Arkikeskustelusta haastattelu kuitenkin eroaa siinä, että haastattelussa haastattelijalla on tietämätön osapuoli ja haastateltava omaa tietoa. Voi olla mahdollista, että haastattelijan itsestään kertominen luo etäisyyttä hänen ja haastateltavan välille, mutta joissain tilanteissa se voi auttaa rakentamaan haastattelun päämääriä edistävää yhteisyyttä. (Ruusuvoori & Tiittula 2009) Näin tapahtuikin omassa haastatteluissani pariin otteeseen ja erityisesti yhden haastateltavan kohdalla asetelma ”haastattelijahaastateltava” kääntyi välillä pääläelleen minun ja informantin kesken ja haastattelu lakkasi muistuttamasta haastattelua. Välillä tunsin olevani tavallisessa keskustelussa informantin kanssa, sellaisessa jossa kumpikin osapuoli päätyy tuottamaan tietoa toiselle. Tällöin haastattelun kommunikaation luonne muuttui dialogisemmaksi ja haastattelu sai, ainakin omalta puoleltani yllättäviä piirteitä, jotka tosin eivät olleet täysin odottamattomia ottaen huomioon sekä oma henkilöhistoriani että tutkimuksen aihe. Tästä kerron enemmän työn analyysivaiheessa. Tuomi & Sarajärvi (2009: 79) kirjoittavat dialogista, että se sisältää kokemuksen molemmat osapuolet, sekä tutkijan että toisen ja sen fokus on molemminpuolisuudessa.

Haastattelut suoritin teemahaastatteluna, jossa olin etukäteen pohtinut aiheeseen sopivia teemoja ja tehnyt niiden pohjalta kysymyksiä. Osa teemoista juontui myös juurensa aineiston pohjalta, jota olin ehtinyt jo ”tunnustelemaan” osallistumalla pariin alueyhteistyökoukseen. Tuomen ja Sarajärven (2009: 75) mukaan teemahaastattelu muistuttaa läheisesti syvähaastattelua ja se etenee ennalta määrättyjen teemojen kautta. Se jättää kuitenkin tilaa lisäkysymyksille ja on makukysymys haluaako, tai onko tarvetta, esittää kaikille haastateltaville sananmukaisesti samat kysymykset samassa järjestyksessä. Teemahaastattelu jättää myös tilaa lisäkysymysten kysymiseen ja kysymysten pohdintaan. Omalla kohdallani teemat koskivat Oulua ja haastateltavien omaa asuinalueita, osallisuutta ja

päätöksentekoa, asukastupia sekä yhdistyksiä. Tarjosin mahdollisuuden saada haastattelukysymykset etukäteen ja melkein kaikki haastateltavista olivat ainakin selailleet kysymyksiä ennen haastattelua. Tämän mahdollisuuden tarjosin siksi, että seitsemän haastateltavan äidinkieli ei ollut suomi, joten ajattelin että tutkimuskysymysten antaminen heille etukäteen auttaisi ymmärtämään paremmin teemoja ja käsiteltäviä aiheita. Tutkimuskysymykset annoin silti myös äidinkieleltään suomalaisille haastateltaville.

Haastateltavat

Haastateltavat tavoitin monen eri kanavan kautta. Yksi heistä on tuttuni, yksi ”tutun tuttuni”, osan tapasin asukastuvan kautta ja pyysin saada haastatella heitä. Lisäksi etsin haastateltavia maahanmuuttajayhdistysten kautta lähettämällä sähköpostikyselyjä yhdistysten sähköposteihin ja yhden haastateltavan sainkin tällä keinolla mukaan tutkielmaani. Kaupunginvaltuutetuille lähetin sähköpostia ja kysyin heitä mukaan tutkielmaan. Maahanmuuttajien anonymiteetin suojaamiseksi haastateltavat esiintyvät tutkimuksessa nimettömästi, tästä pois luettuna Latekoe Lawson Hellu, joka istuu tällä hetkellä ainoana maahanmuuttajana Oulun kaupunginvaltuustossa. Hänen anonymiteettinsä säilyttäminen olisi näin ollen ollut suoranaisesti mahdotonta, mikäli hänen luottamustoimensa – joka on aiheetta koskien erittäin olennainen – halutaan tutkielmassa tuoda ilmi. Toinen haastattelemani kaupunginvaltuutettu, Mikko Raudaskoski, esiintyy myös tutkielmassa omalla nimellään, kuin myös Oulun kaupungin yhteisötoiminnan päällikkö, Pasi Laukka. Kaikkien etunimellä työssä esiintyvien nimet on siis tutkimuksessa muutettu anonymiteetin suojaamiseksi. Etu- ja sukunimillään esiintyvät ovat haastateltavien omia nimiä. He ovat suostuneet osallistumaan tutkielmaan omalla nimellään, osa jopa erittäin mielellään, ja anonymiteettiä olisi ollut henkilöiden luottamustoimen, viran tai työpaikan ja työnimikkeen puolesta hyvin vaikea taata.

Taustoiltaan haastateltavat ovat hyvin erilaisia, niin etnisyydeltään kuin muiltakin lähtökohdiltaan. Koulutustason vaihtelu on myös hyvin suuri: haastateltavista yksi ei ole käynyt peruskoulua ja yhdellä on tohtorin tutkinto, kaikki haastateltavat olivat kuitenkin kirjoitus- ja lukutaitoisia. Korkeakoulutuksen⁴ kaikista kymmenestä haastateltavasta on saa-

⁴ Ammattikorkeakoulu tai yliopisto.

nut seitsemän. Haastatelluista seitsemän on maahanmuuttajia ja kolme syntyperäistä suomalaista. Haastateltavien kielitaito vaihteli erittäin paljon, vaikkakin valtaosa mainitsi osaavansa vähintään kolmea kieltä. Haastatteluista yhdeksän on pidetty suomen kielellä ja yksi englanniksi. Olen kuitenkin kääntänyt kyseiseltä haastateltavalta lainaamani sitaattit suomen kielelle, jotta haastateltavan anonymiteetti säilyisi ja lainauksien tunnistaminen olisi vaikeampaa. Maahanmuuttajahaastateltavat olivat kotoisin Ranskasta, Belgiasta, Venäjältä, Iranista, Turkista ja Somaliasta. Oulussa maahanmuuttajia on 181 maasta, joten tutkielma ei missään nimessä kata koko kaupungin maahanmuuttajaväestöä, tarkoituksena on kuitenkin tarkastella aihetta tapaustutkimuksena, jolla voisi mahdollisesti olla jonkinlaista sovellutusarvoa.

Haastateltavat jakaantuvat periaatteessa kahteen ryhmään, joiden jako tosin on häilyvä. Tutkielman alkuvaiheen tienoilla tarkoituksena oli nimittäin tarkastella sekä Oulun ”päätoistahoa” että ”maahanmuuttajia”, mutta informantit eivät välttämättä kategorisoidu ryhmistä jompaankumpaan, olennaisimpana esimerkkinä tästä Latekoe Lawson Hellu, joka on sekä maahanmuuttaja että kuuluu valtuutettuna kaupungin ylimpään päättäjälimeen. Haastateltavien niin kutsuttu kaksijakoisuus selittyy sillä, että tarkoituksena on tutkia tarpeeksi kattavasti koko sitä prosessia jonka pohjalta ja jonka perusteella päätöksiä Oulussa tehdään. Tässä tärkeitä osapuolia ovat sekä kuntalaiset että päättäjät.

Työ on otanta heidän näkemyksistään, joiden näkemyksen olen katsonut olevan hedelmällinen tutkielmani aihetta ajatellen. Tätä varten haastateltavia valitessani minun tuli tehdä tietynlaista alkuseulontaa. Tämän vuoksi on syytä tarkastella niitä kriteerejä, joiden pohjalta olen tutkielman tekijänä valikoinut ja pyytänyt ihmisiä haastateltaviksi, sillä tietenkin tutkielman lopputulokseen vaikuttaa olennaisesti se, kuka tai ketkä ovat tietoa tuottavina ja antavina olentoina toimineet.

Alun perin tarkoitukseni ei ollut haastatella työtäni varten lainkaan pakolaisia, sillä tarkoituksella, että halusin rajata tutkittavaa ihmisryhmää jollain lailla ja tämä rajaus tuntui luonnolliselta siksi, että tavoittamieni pakolaisten kielitaito oli maassa kohtuullisen lyhyen asutun ajan vuoksi vielä heikkoa. Kävi kuitenkin ilmi, että melko suuri osa esimerkiksi asukastupatoimintaa käyttävistä maahanmuuttajista oli pakolaisia. Tämän kautta päädyin haastattelemaan työhöni yhtä pakolaisena Suomeen muuttanutta henkilöä. Häntä

haastattellessa kävi kuitenkin selväksi korkea kielimuuri, joka meitä erotti. Olin myös epäileväinen tulkkeja kohtaan, erityisesti siksi, että tulkki jonka olisin naispuoliselle haastateltavalle saanut, olisi ollut mies. Lisäksi osa tutkimuskysymyksistäni koskee varsin henkilökohtaisia asioita, esimerkiksi kotiutumista, ja halusin, että haastateltavat pystyivät puhumaan avoimesti ja luontevasti. Miestulkki naista haastatellessa olisi voinut luoda tilanteeseen jännitteitä, sillä minun oli otettava huomioon haastateltavan lähtömaa, jossa miesten ja naisten väliset erot ovat hyvin erilaiset kuin Suomessa. Onnekseni haastattelemani pakolainen pystyi kuitenkin vastaamaan osaan kysymyksistä kohtuullisesti, ainakin sen jälkeen kun olin ensin selventänyt hänelle kysymyksiä tarkemmin.

Lisäksi alkuperäisenä kriteerinä haastateltaville oli myös tiukempi alueellinen raja, kuin mikä tutkimukseen lopulta tuli, sillä aioin rajata tutkimukseni koskettamaan vain pohjoista Oulua – Rajakylän, Toppilan ja Kaijonharjun asuinalueita. Tästä kriteeristä minun piti kuitenkin joustaa, mikäli halusin saada aineistooni sellaisia maahanmuuttajia, jotka täyttivät muut aineistoni keräämiseen liittyvät olennaiset seikat: hyvän suomenkielen taidon ja sitä kautta ymmärryksen haastatteluissa käsitellyistä aiheista ja asioista. Tämä tarkoitti periaatteessa sitä, että tarvitsin mukaan sellaisia ihmisiä, jotka ovat asuneet Suomessa melko kauan. Osoittautui haasteelliseksi tavoittaa pohjoisesta Oulusta Suomessa pitkään asuneita maahanmuuttajia, sillä suuri osa tavoittamistani maahanmuuttajista, jotka asuivat esimerkiksi Rajakylässä tai Toppilassa, olivat sellaisia pakolaisia, jotka eivät olleet asuneet Suomessa vielä niin kauaa, että heidän kielitaitonsa olisi riittänyt haastatteluun. Näin ollen on todettava, että tutkielmaani ei voi alueellisesti rajata kovin tiukasti mihinkään tiettyyn asuinalueeseen, vaikka osan kenttätöistä teinkin pääosin Pohjois-Oulussa ja suurin osa haastateltavista myös asui niin ikään Pohjois-Oulussa, mutta paljon laajemmalla alueella kuin edellä mainituilla asuinalueilla. Todellisemmin se on kuitenkin otos Oulusta ja erityisesti niin sanotusta ”Uudesta Oulusta”, sillä yksi haastateltavista asuu Oulunsalossa, joka melko vastikään kuntaliitoksen myötä liitettiin Ouluun.

Tutkimuksen aineistoa ja sitä kautta myös tuloksia ohjaa siis erityisesti yksi merkittävä maahanmuuttajaryhmää rajaava kriteeri: suomen tai englannin kielen riittävä taito. Valmistauduin tekemään haastatteluja enemmän myös englannin kielellä, mutta kävi ilmi, että paremmin tavoittamani maahanmuuttajat osasivat suomea ja kaikkien suomeksi tehtyjen haastattelujen kohdalla kieli valikoitui haastattelukieleksi täysin automaattisesti.

Haastatteluista yksi on tehty englanniksi, mutta tunnistettavuuden vaikeuttamiseksi olen kääntänyt häneltä lainaamani sitaatit suomen kielelle. Samasta syystä en myöskään mainitse informanttien asuttamia alueita sen tarkemmin.

Pituudeltaan haastattelut ovat olleet melko pitkiä ja sitä myötä myös aineistoa kertyi mittava määrä. Kestoltaan haastattelut olivat noin neljästäkymmenestä minuutista lähes kahteen tuntiin. Kaikki haastattelut on nauhoitettu, jonka lisäksi tein osassa haastattelutilanteista muistiinpanoja. Litteroinnissa olen pyrkinyt säilyttämään puhujien persoonallisen tyylin, mutta olen tehnyt jonkin verran editointia sitaattien luettavuuden parantamiseksi poistamalla osan usein esiintyvistä täyte- tai miettimissanoista kuten ”niin ku”. Kaikkien haastattelujen kohdalla tätä toki ei tarvinnut tehdä.

3.2. Osallistuva havainnointi

Osallistuvalla havainnoinnilla viitataan sellaiseen aineistonkeruumenetelmään, jossa tutkija asettaa itsensä osaksi tutkimusasettelua ja systemaattisesti havainnoi asettelun ympäristöä, vuorovaikutusta, suhteita, tekoja ja tapahtumia. Havainnoijan on syytä asemoida itsensä havainnointitilanteessa ja hänen on punnittava, minkälainen havainnointityyli palvelee parhaiten tutkimuksen tarkoitusta; pysyykö tutkija taustatarkkailijana, onko hän aktiivinen osallistuja, vai hieman molempia? (Mason 1996: 60–63)

Antropologiassa osallistuva havainnointi on yksi käytetyimmistä aineistonkeruumenetelmistä ja lähes leimallisesti alalle ominainen metodi. Antropologisen tutkimuksen ja sen klassisten tutkijoiden kenttätöissä metodilla tarkoitettiin erityisesti sellaista tiedonkeruutapaa, jossa tutkija asettui osaksi tutkittavaa kohdetta, esimerkiksi asumalla tutkittavan yhteisön alueella määrätyn ajan ja osallistumalla heidän yhteisöelämäänsä. Myöhemmin metodia on sovellettu muun muassa alakulttuurien tutkimiseen kaupungeissa, joka nähtiin sosiaalista toimintaa kuvaavana laboratoriona. (Davies 1999: 67–68) Metodin toteuttamisessa on myös olemassa aste-eroja. Tutkija voi tutkimuksen kohteesta, tarkoituksesta ja mahdollisuuksista riippuen toimia tutkimusasettelussa ”kuten natiivi” (*”going native”*), tai pidättäytyä enemmän taustalla havainnoimassa. (Dewalt & Dewalt 1998: 262–263)

Metodina osallistuva havainnointi antaa tutkijalle sekä etuja hankkia sellaista tietoa jota ei esimerkiksi haastattelemalla pysyisi keräämään että haasteita vastata metodilla kerättyä aineistoa koskeviin kysymyksiin erityisesti etiikasta. Haastattelutilanteessa haastateltava todennäköisesti ymmärtää antamiensa vastausten vaikuttavan ja tutkimusta jollain lailla määrittävän luonteen, kun taas osallistuvan havainnoinnin kohdalla näin ei välttämättä ole. Siitä huolimatta, että tutkija tekisi selväksi aikeensa ja tarkoituksensa kirjoittaa näkemästään ja kuulemastaan, voi informanteille jäädä epäselväksi, että epämuodollisetkin puheet päätyvät tutkimuksen pohjaksi. Lisäksi on mahdollista, että informantti unohtaa olevansa tutkimuksen ja tarkkailun alaisena ja itse asiassa antropologi jopa toivoo näin tapahtuvan, jotta kerättävä tieto olisi luonteeltaan mahdollisimman todenmukaista. Tämän vuoksi on kuitenkin eettisesti huomaavaista pitää havainnoinnin aikana muistiinpainoja, jotta informantit ymmärtävät, että tutkija pitää heidän teoistaan ja sanoistaan kirjaa. Lisäksi tutkimuksessa on tärkeää turvata tutkittavien anonymiteetti. (Dewalt & Dewalt 1998: 272–274)

Käsillä olevan työn osallistuvan havainnoinnin kenttätöitä olen tehnyt pääasiallisesti osallistumalla alueyhteistyöryhmien kokouksiin Oulun pohjoispuolella ja keskustan suuralueilla, sekä niin ikään erään pohjoispuolella sijaitsevan asukastuvan maahanmuuttajille suunnatulle suomen kielikurssille. Kielikurssi oli kyseisessä asukastuvassa ainoa nimenomaan maahanmuuttajille suunnattu kerhotoiminta. Alueyhteistyöryhmien kokouksissa kävin yhteensä kuusi kertaa ja kielikurssilla neljä kertaa. Sekä kokoukset että kielikurssi kestivät pääsääntöisesti noin kaksi tuntia kerrallaan. Näiden lisäksi osallistuin erinäisiin ja eri tahojen järjestämiin tilaisuuksiin ja tapahtumiin. Näitä olivat Villa Victorin järjestämät kulttuuri-ilta nuorisotalo Valveella ja luento Pohjois-Afrikan ihmisoikeuksista ja politiikasta, Open Knowledge Finland ry:n järjestämä avoimen tiedon kiertue ja seminaari Oulussa lähidemokratiasta ja kansalaisvaikuttamisesta, joiden lisäksi osallistuin kuuntelijana yhteen Oulun kaupunginvaltuuston kokoukseen. Tuntimäärällisesti osallistuvaa havainnointia kertyi yhteensä yli kolmekymmentä tuntia. Kaikki kenttätöitä tein vuoden sisällä toukokuusta 2013 toukokuuhun 2014.

Tilaisuuksista ja tapahtumista joissa havainnointia tein, sain joissakin tapauksissa tiedon sähköpostitse. Olin pyytänyt liittyä hankkeen kautta suuralueiden postituslistoille ja yh-

den suuralueen listalle pääsinkin tämän kautta, vaikka en juuri kyseisen alueen kokouksiin päässyt omien esteideni vuoksi kertaakaan osallistumaan. Toiselle postituslistalle pyysin itse liittyä suuralueen sihteerialta, jonka yhteystiedot löysin Oulun kaupungin sivuilta. Lisäksi sain sähköpostitse mainoksia Villa Victorin tapahtumista hankkeen projektipäälliköltä, jonka lisäksi liityin Villa Victorin Facebook-sivulle, jossa tiedotetaan keskuksen tapahtumista ja tilaisuuksista melko aktiivisesti. Hankkeen projektipäällikkö myös toisinaan lähetti minulle tietoa Villa Victorin tilaisuuksista ja alueyhteistyöryhmien kokouksien ajankohdista, mutta viimeksi mainittu tieto ei aina pitänyt paikkaansa. Tietoa seuraavista kokouksista sai myös osallistumalla kokouksiin, sillä osassa yhteistyöryhmäkokouksista päätettiin seuraavasta tai seuraavista kokouksista. Osan kokouksien ajankohdista sai selville kaupungin sivuilta. Asukastuvan kielikurssista sain tietoa suoraan asukastuvalta, kun menin käymään siellä ja kyselin heidän toiminnastaan.

Kaikissa havainnointitilanteissa tein muistiinpanoja ja kokouksissa sovitin ne noudattamaan kokouksien esityslistoja. Toin ilmi tekeväni opinnäytetyötä yliopistolle kaikissa vuorovaikutusta vaativissa tilanteissa tai tapahtumissa, mutta esimerkiksi kaupunginvaltuuston kokouksessa pysyin täysin taustatarkkailijana, sillä yleisölle ei kokouksissa myönnetä puheenvuoroja. Kulttuuri-illassa oli kyse esityksistä, jossa olin paikalla yleisönä ja Pohjois-Afrikkaa koskevalla luennolla ei pidetty esittäytymiskierrosta ja myös siellä olin paikalla kuuntelijana. Havainnointitilanteissa tein huomioita seuraavista asioista: Onko paikalla maahanmuuttajia? Mistä olen saanut tietoa tapahtumasta? Minkälainen on tapahtuman ikä- ja sukupuolirakenne? Ketkä puhuvat eniten ja mistä asioista puhutaan? Minkälainen on tilanteen yleinen ilmapiiri ja huomaanko tilanteessa jotain tuttua tai tuntematonta, tunnistanko asioissa toistoa tai tietynlaisia tapoja?

Osallisuuteni ja osallistumiseni havainnointitilanteissa määrittyivät melko luonnollisesti niin, että havainnointityylinä sekä tarkkailin että otin jonkin verran osaa kokouksissa, tapahtumissa ja kerhoissa. Olin tavallaan lähes jokaisessa tilanteessa ulkopuolinen, sillä pidin kenttäpäiväkirjaa ja erotuin joukosta jo sen vuoksi. Lisäksi monissa tilanteissa toin ilmi tutkijapositioni. Asukastuvan maahanmuuttajille suunnatussa kerhossa olin myös asukastuvan työntekijöiden lisäksi ainoa etnisiltä juuriltani suomalainen, sillä kerhonvetäjä oli itse maahanmuuttaja. Kielikurssilla osallistumiseni kenties oli hieman aktiivisem-

paa kuin kokouksissa, sillä kokouksissa puhumista johtivat pääosin puheenjohtajat ja kokouksien vakiintuneet osanottajat. Kielikurssilla ympäristö ja ilmapiiri olivat välittömämpiä, kun taas kokouksia, hallitsi suuralueesta riippuen virallisempi tunnelma. Huomasinkin, että asukastuvan kielikurssilla otin enemmän kontaktia muihin ihmisiin ja minut myös aktiivisesti otettiin mukaan opetukseen ja opettamiseen. Kokouksissa taas huomasin enemmän arkailevani tai ujostelevani puhumista.

Kaikissa tilanteissa kuitenkin koin, että minut otettiin hyvin vastaan ja vaikka olinkin selvästi ryhmän ulkopuolinen, tunsin välillä hetkittäin osallistumiseni kautta olevani jopa osa ryhmää. Osallistuvassa havainnoinnissa erityisen olennaiseksi tekijäksi tiedon lopputuloksen kannalta nouseekin itse havainnoija ja hänen tekemänsä havainnot asiasta.

3.3. Aineiston analyysi

Analysoitavana aineistona työssä toimivat kirjoitetut muistiinpanot, kenttäpäiväkirja sekä haastattelujen litteraatit. Aineistoa käsittelemän sisällönanalyysin avulla. Tuomen ja Sarajärven (2009: 108–119) mukaan sisällönanalysointia voidaan lähestyä kolmella tavalla: aineistolähtöisesti, teorialähtöisesti tai teoriaohjaavasti. Aineistolähtöisessä tavassa aineisto ensin pelkistetään, sitten ryhmitellään ja lopuksi siitä luodaan teoreettinen käsite tai käsitteitä. Pelkistämisen tarkoituksena on rajata tutkimuksen kannalta epäolennainen pois, tämä voi tapahtua tiivistämällä tai pilkkomalla aineistoa osiin. Ryhmittelyllä tarkoitetaan samaa tarkoittavien käsitteiden luokittelua yhteen käsitteiden alle ja abstrahoinnin kautta tämä johtaa teoreettisiin käsitteisiin ja johtopäätöksiin. Teorialähtöisessä sisällönanalyysissä aineisto luokitellaan aiemman käsitejärjestelmän perusteella, pelkistetään ja jaetaan alaluokkiin. Teoriaohjaavalla sisällönanalyysillä puolestaan tarkoitetaan sitä, että (kuten aineistolähtöinen) teoriaohjaava sisällönanalyysi perustuu aineistolle. Pelkistämisen jälkeen sen käsitteistö kuitenkin tuodaan ”valmiina” analyysiin eikä omia teoreettisia käsitteitä aineistolle luoda.

Alasuutari (2011: 31–47) kirjoittaa, että koska laadullisen tutkimuksen tarkoituksena ei ole tuottaa tilastollista tiedettä, tutkimusaineistoa rajoittaa esimerkiksi tutkimusyksiköiden määrä. On myös huomattava, että jotain tiettyä ja ainutlaatuista ilmiötä tai tapahtumaa kuvatessa ei voida ottaa vertailuesimerkiksi toisia samoja ilmiöitä (koska niitä ei ole),

vaan täytyy keskittyä tarkastelemaan ilmiön syiden erittelyä. Tämän kautta käsillä olevan opinnäytetyön aihetta on perusteltua tutkia laadullisilla menetelmillä – mitkä ovat niitä syitä minkä vuoksi maahanmuuttajat osallistuvat tai eivät osallistu päätöksentekoon Oulussa? Alasuutari (ibid.) jakaa analyysin kahteen vaiheeseen, havaintojen pelkistämiseen ja arvoituksen ratkaisemiseen. Jos laadullisessa analyysissä pyritään havaintojen pelkistämisen kautta saamaan aineiston pohjalta sääntö tai sääntörakenne, viitataan tällä siihen, että yksilöt yhdistetään johonkin kulttuuriin. Pelkistämistä ei kuitenkaan voi tehdä liian suurpiirteisesti, sillä tällä tutkimusmenetelmällä poikkeus kumoaa säännön. Tämän kautta kuitenkin on huomionarvoista työni kannalta miettiä, ilmeneekö maahanmuuttajien keskuudessa jokin piirre, joka erityisesti toimii joko osallistumisen esteenä tai sen aiheuttajana, toisin sanoen, yhdistääkö jokin asia maahanmuuttajien osallistumista paikalliseen päätöksentekoon? Arvoituksen ratkaisemisella, niin kuin rakkailla lapsilla yleensä, on monta nimeä. Sitä voidaan nimittää myös tulkinnaksi tai rakennekokonaisuuden muodostamiseksi. Arvoitus ratkaistaan johtolankojen avulla merkitystulkintana tutkimuksen kohteesta. Työni kohdalla on siis olennaista pohtia sitä, minkälaisen kehysten pohjalta niin maahanmuuttajat kuin päätäntätaho Oulussa ovat vastanneet kysymyksiini demokratiasta, päätöksenteosta, Oulusta, kotiutumisesta ja asuinalueista. (ks. Liite 1)

Oman tutkielmani analyysi ohjautuu teorian avulla. Keskiössä toimii aineisto ja sen käsittelemistä varten hyödynnän pelkistämisen jälkeen käsittelemiäni teoreettisia käsitteitä, joista tärkeimpiä ovat valta, subjekti ja demokratia sekä kotiutuminen (integraatio). Käsitteet ovat lisäksi toimineet pohjana aineistonkeruulle sekä tutkimuskysymyksille. Asia tulee ottaa huomioon tulkintaa lukiessa.

4. MAAHANMUUTTO

Tämä luku käsittelee maahanmuuttoon liittyviä Suomessa ilmeneviä poliittisia käytäntöjä ja tilastollista tietoa maahanmuutosta. Luku toimii taustatietona lukijalle ja auttaa ymmärtämään ilmiön luonnetta yleisellä yhteiskunnallisella sekä poliittisella tasolla. Lisäksi luvussa avataan aiheeseen liittyviä termejä.

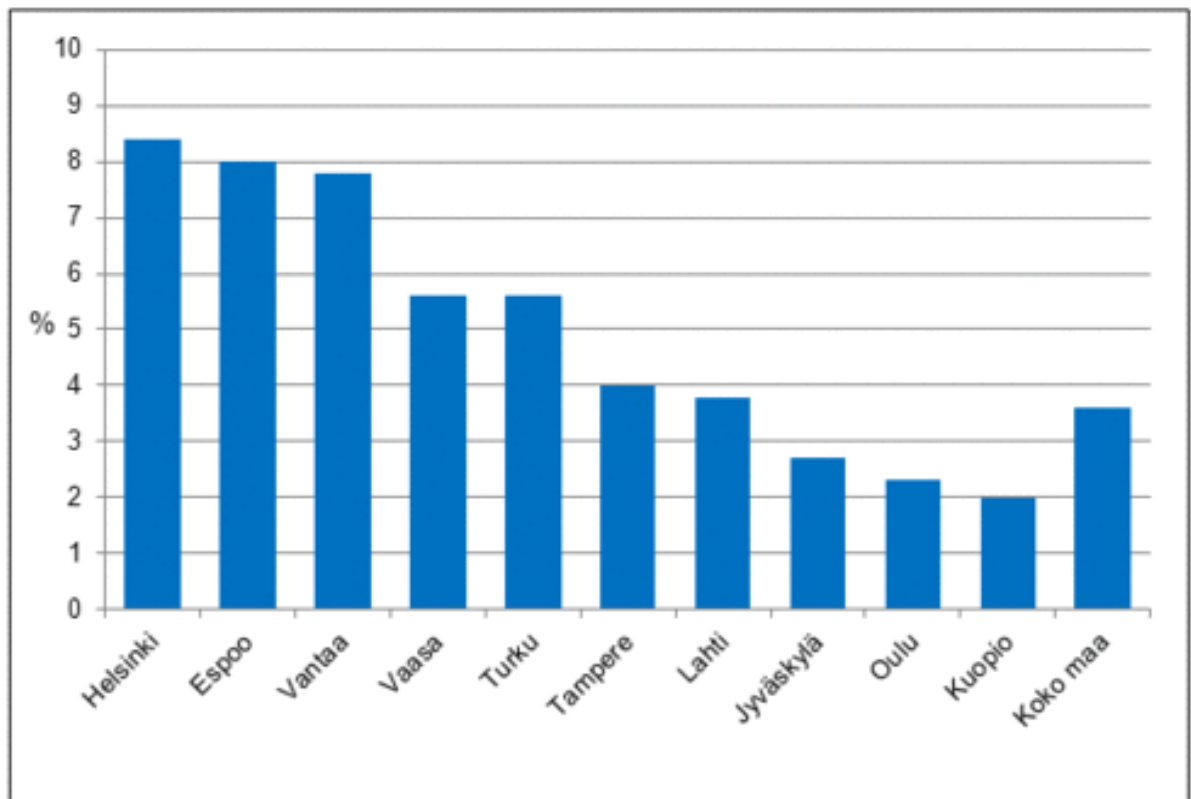
4.1. Maahanmuuttopolitiikka Suomessa ja Oulussa

Maahanmuuttajalla tarkoitetaan yleisesti henkilöä, joka on muuttanut Suomeen toisesta maasta. (Väestöliiton kotisivut 2014) Termi ei kuitenkaan ole täysin ongelmaton, sillä se on saanut osakseen myös negatiivisia konnotaatioita. Tämän lisäksi termi on varsin yleisluontoinen, se ei pysty erottelmaan tarkoitettua kovinkaan paljon, sillä maahanmuuttaja voi yhtä hyvin tarkoittaa ulkomailla syntyneitä etnisiltä juuriltaan suomalaista henkilöä, vaikka yleensä termillä tarkoitetaan henkilöä, jonka etniset juuret ovat muualta. (Aarnitaival 2012: 16) Yleisluontoisuutensa vuoksi käsite maahanmuuttaja tuntuu kuitenkin tähän tutkielmaan sopivalta termiltä, sillä tarkasteluun ei ole otettu mitään tiettyä etnistä ryhmää, jonka voisi muulla sanalla korvata. Tutkimukseen osallistuneet maahanmuuttajat ovat lähtöisin erilaisista lähtökohdista ja suurimmalla osalla on hyvin erilaiset taustat, jonka vuoksi termi maahanmuuttaja kuvannee sopivalla tavalla joukon heterogeenisyyttä sillä täsmennyksellä, että tässä tutkimuksessa termillä tarkoitetaan ihmisiä, joiden etniset juuret ovat muualla kuin Suomessa.

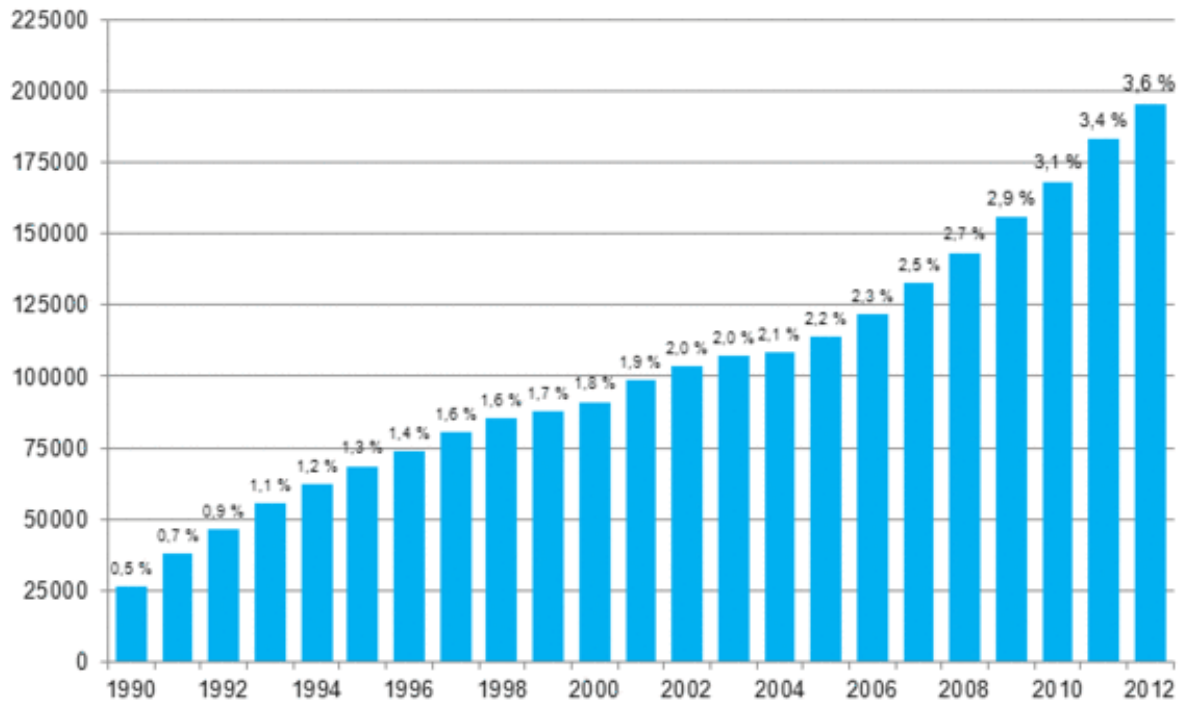
Valtaosa Suomessa asuvista maahanmuuttajista on maanosan perusteella katsasteltuna eurooppalaisia (64 %), toiseksi eniten on aasialaisia (20,5 %) ja kolmanneksi afrikkalaisia (9,1 %). Kielellisesti suurimpia ryhmiä ovat venäjää, viroa, somaliaa ja englantia äidinkielenään puhuvat ihmiset. Sisäasianministeriön tekemän vuosikatsauksen mukaan kotouttamissuunnitelmia vuonna 2011 tehtiin 20 453 maahanmuuttajalle, kun heitä saapui Suomeen 29 480. Naisille kotouttamissuunnitelmia tehtiin enemmän kuin miehille. Kotouttamissuunnitelma on viranomaisten kanssa tehtävä suunnitelma, jossa suunnitellaan esimerkiksi maahanmuuttajan opiskelu- ja työelämään sopeutumista ja mahdollisuuksia. (Maahanmuuton vuosikatsaus 2012, Sisäasiainministeriö)

Maahanmuuttajia oli Suomessa vuonna 2012 virallisesti 195 511 henkeä, mutta luku ei sisällä Suomen kansalaisuuden saaneita tai turvapaikanhakijoita. Eniten maahanmuuttajia asui Helsingissä ja heitä oli kaupungin väestöstä 8,4 prosenttia. Viittä suurinta kaupunkia (Helsinki, Espoo, Tampere, Vantaa ja Oulu) vertaillen voi todeta, että Oulussa oli maahanmuuttajia selvästi vähiten, 2,2 prosenttia kaupungin väestöstä (ks. kuva 1, s. 35). Monessa pienemmässä Suomen kaupungissa (Esimerkiksi Vaasassa, Lahdessa ja Jyväskylässä.) maahanmuuttajia oli muuhun väestöön nähden prosentuaalisesti enemmän kuin

Oulussa. Myös valtakunnallisesti maahanmuuttajia oli Oulussa vähän, sillä koko Suomessa maahanmuuttajien osuus väestöstä oli 3,6 prosenttia. (Väestöliiton kotisivut 2014 sekä Maahanmuuton vuosikatsaus 2012, Sisäasiainministeriö)

Kuva 1. Ulkomaalaisväestön osuus Suomen suurimmissa kaupungeissa vuonna 2012. Lähde: Tilastokeskus, Väestö 2012

Kuva 2. Ulkomaalaisten määrä ja osuus (%) Suomessa (kansalaisuuden perusteella) 1990–2012. Lähde: Tilastokeskus, Väestörakennetietoja 1990–2012

Suomessa termi monikulttuurisuus toistuu monissa maahanmuuttoa käsittelevissä viranomaisjulkaisuissa. Se tulee ilmi myös ELY-keskuksen tekemässä Oulua koskevassa Pohjois-Pohjanmaan maahanmuuttostrategiassa (Keränen & Rontti 2010) ja näkyy Oulun kaupungin toiminnassa esimerkiksi Monikulttuurisuuskeskus Villa Victorin tapahtumina ja palveluina, sana jopa symbolisesti sisältyy osaksi keskuksen nimeä. Monikulttuurisuuden periaatetta voidaan siis pitää tavoiteltavana oululaisessa maahanmuuttopolitiikassa ja ELY-keskuksen raportin toimintalinjassa kansainvälisyyden ja monimuotoisuuden lisääminen ja vaikka raportissa ei varsinaisesti monikulttuurisuudesta suoraan mainittu, on Oulu ottanut linjakseen monikulttuurisuuden politisoinnin. Asiaa ei pidä mielestäni ymmärtää negatiivisena tai positiivisena, sillä se mahdollistaa osaltaan maahanmuuttajien tukemisen esimerkiksi kotoutumisessa, määrittää suuntaviivat sille, että kaupungissa vähemmistöryhmä huomioidaan.

4.2. Kotouttamispolitiikka

Maahanmuutto Suomeen on kasvanut tasaisesti 1990-luvun alusta lähtien (ks. kuva 2, s. 36). Valtion kotouttamisohjelmassa (Oivo & Hämäläinen 2012) mainitaan, että maahanmuuton lisääntymisen myötä kotouttamispolitiikkaa ja toimenpiteitä olisi syytä vahvistaa. Ohjelman yleisenä tavoitteena on osallisuuden vahvistaminen maahanmuuttajien keskuudessa kaikilla yhteiskunnan sektoreilla. Tärkeänä nähdään maahanmuuttajien työllistyminen, kotoutumisen kaksisuuntaisuus sekä yhteiskunnallinen yhteenkuuluvuus. Ohjelmassa mainitaan, että kuntalaiseksi asettuminen on eräs maahanmuuttajan kotoutumisen perusteista.

Oulun seudulla tehdyssä Pohjois-Pohjanmaan maahanmuuttostrategiassa vuodelle 2015 (Keränen & Rontti 2010: 11, 31–34) todetaan, että maahanmuuttajien määrä on vuoteen 2010 mennessä kasvanut maakunnassa noin 280 henkilöllä vuosittain. Strategialle, jonka tarkoituksena on toimia viranomaisille ja muille tahoille suunnattuna ohjenuorana, on määritelty viisi arvoa, joiden perustalle strategia on luotu. Arvoja ovat: ”1. *Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus*, 2. *Turvallisuus ja hyvinvointi*, 3. *Sallivuus ja ymmärtävyys*, 4. *Eettinen ja moraalinen vastuu* ja 5. *Yhteisöllisyys ja aito vuorovaikutus*.” Arvoja ja strategiassa määriteltyä visiota Ouluun kohdistuvasta maahanmuutosta tuetaan kolmella toimintalinjalla, joille on määritelty erilaisia toimenpiteitä ja alatavoitteita. Toimintalinjoja ovat: Kansainvälistymisen ja monimuotoisuuden tukeminen, yrittäjyyden tukeminen ja ulkomaalaisen työvoiman rekrytointi, kotouttamispalvelujen kehittäminen ja maakunnallisen yhteistyön ja verkostojen kehittäminen. Strategian olennainen sanoma on myös työperäisen maahanmuuton lisääminen alueelle. Sen tavoitteena on saada siitä maahanmuuttoasioita ohjaava asiakirja, joka koordinoi kyseisten asioiden parissa toimivia ihmisiä. Strategiassa on myös todettu, että maahanmuuttoasioista on tärkeä tiedottaa ihmisille kunta-päättäjiä myöten, mutta kuitenkin varomalla ettei vahvisteta jakoa ”meistä” ja ”niistä”. Vuorovaikutuksessa on pyrittävä kaksisuuntaisuuteen sekä valtaväestön että maahanmuuttajien kohdalla. Vuorovaikutus ja kolmas sektori nähdään tärkeänä mahdollisuutena vahvistaa osallistumista suomalaisen yhteiskunnan toimintaan.

Vuonna 2010 annetun lain kotouttamisen edistämisestä tarkoituksena on edistää kotoutumista sekä: ”--maahanmuuttajan mahdollisuutta osallistua aktiivisesti suomalaisen yhteiskunnan toimintaan.” (Laki 1386/2010, 1§) Kotoutuminen määritellään laissa maahan

muuttaneen henkilön ja yhteiskunnan vuorovaikutteiseksi kehitykseksi ja kotouttaminen kotoutumisen edistämistä tukeviksi viranomaisten ja muiden tahojen toimenpiteiksi. (3§) Kotoutumista edistäviksi toimenpiteiksi laki määrittelee toisessa luvussaan perustiedon suomalaisesta yhteiskunnasta, ohjauksen ja neuvonnan, alkukartoituksen, kotoutumissuunnitelman laatimisen, seurannan ja järjestämisen, kotoutumistuen sekä -koulutuksen, ja omaehtoisen opiskelun tukemisen. (6-28§) Kuten Sirkku Varjonen (2013: 15) toteaa väitöskirjassaan, laki ei painota niin paljon työelämän tärkeyttä kotoutumisessa kuin edeltäjänsä. Samoin laissa käytetään integraation sijasta sanaa kotoutuminen. Työelämän korostamisen osin Pohjois-Pohjanmaan maahanmuuttoasioita ohjaavaksi luotu asiakirja hieman poikkeaa kotouttamislain painopisteistä, sillä siinä korostuu edelleen työelämän tärkeys osana onnistunutta kotoutumista.

4.3. Lähidemokratia Oulussa

Paikallinen päätöksenteko ja lähidemokratia ovat kansalaistoiminnan kulmakiviä. Ne tuovat olennaisella tavalla mahdolliseksi osallistumisen ja sitä kautta vaikuttamisen. Alueellinen päätöksenteko tarkoittaa tässä työssä asuinalueilla tai asuinalueiden kautta käytävää keskustelua liittyen asukkaisiin, asuinalueiden toimintaan ja alueellisten asioiden kehittämiseen. Asia kytkeytyy päätöksentekoon koko kunnassa, sillä asuinalueet eivät ole erillisiä toimielimiä, joilla olisi sinänsä itsenäistä päätösvaltaa. Tämän vuoksi tutkielmassa tarkastelun alla on kansalaisvaikuttamisen osaltaan mahdollistava niin kutsuttu kolmas sektori, eli yhdistykset, ja tässä tapauksessa erityisesti asukasyhdistykset ja heidän ylläpitämä toimintansa sekä alueelliset yhteistyöryhmäkokoukset. Oulussa asukasyhdistysten ylläpitämää toimintaa toteutetaan asukastuvissa, joita Oulusta löytyy viisitoista kappaletta. (Oulun kaupungin sivut, Yhteisötoiminta, Asukastuvat) Lähidemokratia viittaa niin ikään lähialueita koskevaan mahdollisuuteen ja oikeuteen osallistua aluetta koskevaan keskusteluun.

Alueellista päätöksentekoa ja siitä käytävää keskustelua toteuttaa ja osaksi myös toimeenpanee Oulussa asuinalueilla kokoontuvat alueyhteistyöryhmät. Ryhmiä on Oulussa 21 kappaletta. (Oulun kaupungin kotisivut, Yhteisötoiminta) Ne on jaoteltu kaupungin määrittelemän suuraluejaon mukaan ja kukin alueyhteistyöryhmä käsittää useampia kaupun-

ginosia. Alueyhteistyöryhmien kokouksissa käsitellään asuinalueita koskevia asioita, keskustellaan niistä ja tehdään keskustelujen pohjalta päätöksiä, jotka tarpeiden ja mahdollisuuksien mukaan viedään eteenpäin korkeammille tahoille, esimerkiksi kaupungissa toimiville toimikunnille tai kaupunginvaltuustolle. Alueyhteistyökokousten osallistujat muodostuvat pääasiassa alueella toimivien yhdistysten, toimikuntien, järjestöjen ja muiden toimijoiden edustajista sekä paikallisista asukkaista. Jokaiselle alueyhteistyöryhmälle on myös nimetty oma kaupunginvaltuutettu, jota luottamustoimensa puolesta edellyttää vastuu osallistua kokouksiin. Alueyhteistyökokoukset ovat kaikille avoimia, erityisesti oman asuinalueen asukkaille suunnattuja kokouksia.

Oulun alueyhteistyöryhmiä on käsitelty muun muassa Valtionvarainministeriön vuonna 2012 julkaisemassa selvitystyöraportissa *Alueellista demokratiaa? Lähidemokratian toimintamallit Suomen kunnissa*. (Pihlaja & Sandberg 2012: 35, 52–53) Raportissa on tarkasteltu kuntien asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia kuntademokratiaan useassa Suomen kunnassa, Oulun ollessa yksi näistä. Raportissa Oulussa toimivaa alueellista yhteistyöryhmää luonnehditaan keskusteluforumiksi, jolla on kunnan kanssa suunnittelu- ja kehittämiskumppanuus. Tämä tarkoittaa, että yhteistyöryhmä ei ole päätösvaltainen toimielin, mutta sillä on periaatteessa rooli budjetoinnin, maankäytön tai joidenkin palvelujen kehittämisen suunnittelussa. Selvitysraportissa on mainittu, että alueyhteistyöryhmillä on valta päättää Oulun kaupungin myöntämästä kunkin suuralueen toimintarahasta, mutta käytäntö poistui vuoden 2014 alusta, jolloin toimintaraha vapautettiin kaikkien alueellisten toimijoiden kerran vuodessa haettavaksi. Yhteistyöryhmät kuitenkin punnitsevat miten ja kenelle kyseinen toimintaraha jaetaan ja tekevät siitä ehdotuksen lähidemokratia-toimikunnalle joka päättää toimintarahan jaosta. (Kenttätöyöpäiväkirja 2013–2014)

Oulun kaupungin lähidemokratiaa ylläpitävän ja kehittävän yhteisötoiminnan verkkosivuilla mainitaan, että kuntalaisvaikuttamisen tavoitteena on: ”--saada kaikenikäiset oululaiset osallistumaan ja vaikuttamaan elinympäristöönsä ja palveluja koskevaan suunnitteluun ja päätöksentekoon.” Osallistumis- ja vaikuttamiskeinoina kaupungin sivuilla luetellaan esimerkiksi kunnallisvaaleissa äänestäminen, aloitteiden tekeminen, yhteyden ottaminen viranhaltijoihin, osallistuminen yleisötilaisuuksiin ja keskusteluun. (Oulun kau-

pungin sivut, Yhteisötoiminta) Kansalaisaloitteita voi jokainen asukas tehdä internetpalvelu Otakantaa.fi:ssä, josta löytyy ohjeet sekä kansalais- että kuntalaisaloitteen tekemiseen. Sivusto on käytettävissä suomeksi ja ruotsiksi.

5. KOTIUTUMINEN

5.1. Oulu: Paikka, koti ja ihan hyvä kaupunki

Ensimmäinen teema haastatteluissani oli oululaisuus ja haastateltavien asuinalue. Tämän teeman takana oli tavoite selvittää, miten läheiseksi haastateltavat tunsivat asuinalueensa ja asuinalueensa, kuinka he tunsivat tullessaan kotiutuneeksi Ouluun ja oliko asuinalueella ollut asiaan merkitystä. Asia liittyy tutkielman kysymykseen siitä, onko maahanmuuttajan kotiutumisella ja osallistumisella yhteyttä toisiinsa. Tutkimuksen arvoituksen ratkaisemiseksi käsittelen tässä kappaleessa haastateltavien suhdetta Ouluun kysymällä pitävätkö he itseään oululaisena.

Moni haastateltavista vastasi tuntevansa itsensä jopa hyvin oululaiseksi. Laleh vastasi pitävänsä itseään ”*satakymmenen prosenttia*” oululaisena, Nadirin vastatessa samaan kysymykseen: ”*Pidän. Minä olen oululainen enkä muuksi, en tuu.*” Nadir peilasi omaa oululaisuuttaan sillä, että oli asunut kaupungissa yli puolet elämästään, hänen puolisonsa oli oululainen ja hänen kotinsa oli Oulussa. Nadir viittasi Ouluun kotikaupunkinaan, vaikka hän on kiinteistönomistaja myös lähtömaassaan Turkissa. Oululaisuutta kysyttäessä Latekoe Lawson Hellu puolestaan tuntui ilahtuvan ja totesi naurun siivittämänä: ”*Kyllä, kyllä! Mutta oulusalolainen, minun identiteetti se on enemmän Oulunsalo, Oulunsalo.*”

Oululaisuuteen liittyvällä kysymyksellä on tarkoituksena avata sitä, miten informantit määrittelevät identiteettiään ja miten he omakohtaisesti kokevat suhteensa Ouluun. Informantit käsittivät kysymyksen koskettavan heidän paikallista, Oulun kaupunkiin ja siellä asumiseen liittyvää identiteettiään, mutta osa nosti kysymyksen kautta esille identiteettinsä pohdinnan laajemmassa mittakaavassa. He yhdistivät kysymykseen tarkempaa määrittelyä itsestään. Kysymyksen kohdalla yksilön käsitys hänen omasta subjektiivisesta kokemuksestaan korostui ja mukaan otettiin omaan henkilöhistoriaan liittyviä kokemuksia ja tunteita (vrt. Ortner 2006). Yhdessä haastattelussa asetelma ”haastattelijahaastateltava” kääntyi kysymyksen myötä pääläelleen minun ja informantin välillä ja haastattelu

lakkasi muistuttamasta haastattelua. Tunsin olevani tavallisessa keskustelussa informantin kanssa, jossa kumpikin osapuoli päätyy tuottamaan omaan kokemukseen perustuvaa tietoa toiselle. Kysyessäni Alisalta tunsiko hän itsensä oululaiseksi, hän hyvin nopeasti siirsi kysymyksen takaisin minulle. Tämän kautta päädyin kenties määrittämään hänelle tarkemmin käsitettä ”oululainen” sekä kertomaan oman suhtautumiseni ja erityisesti oman suhteeni termiin liittyen. Tapauksen myötä kävi ilmi, että vaikka paikkaan liittyvä identiteetti on yksilön omaan kokemukseen liittyvä rakennelma, hän voi hakea sen rakentamiseen myös apua itsensä ulkopuolelta, kuten toisilta ihmisiltä. Seuraavassa ote haastattelun (keskustelun) kulusta.

Alisa: ”No... jonkin verran ainakin. Tuota... että, en tiedä, no, mitä se tarkoittaa sinun mielestä, että olet oululainen?”

Hilla: ”Ni, emmä tiä se on ehkä semmonen, minkä, ite määrittelee. Että mitä ite ajattelee siitä.”

Alisa: ”Minä tunnen kyllä Oulussa paikkoja, tunnen kaikenlaista ja mitä missä sijaitsee ja mihin voi esimerkiksi viikonloppuna mennä jos haluaa esimerkiksi jotain harrastuksia tai tämmöstä, että siinä mielessä että se on tuttu kaupunki. Mutta minä en ole syntynyt Oulussa ja tuota, kun on Karjalasta kotoisin vähän vaikea sanoa. Että... oletko sinä syntynyt Oulussa?”

Hilla: ”En oo syntynyt.”

Alisa: ”Aa, missä?”

Hilla: ”Em, mä oon syntynyt Tampereella, mutta oon asunu vaan, hyvin vähän aikaa Tampereella ja sen jälkeen meidän perhe muutti Inariin ja sitte, siellä asuttiin pari vuotta ja sitte muutettiin Turkuun ja Vaasaan ja sitte, Ouluun.”

Alisa: ”Aa, sinulla paljon, tunnetko sinä, kuinka paljon asunut Oulussa sitten?”

Hilla: ”Aa, no, oon mä nyt asunu... neljätoista vuotta.”

Alisa: ”Neljätoista vuotta, aa, no, tunnetko itse oululaiseksi?”

Hilla: ”Noo, tunnen tavallaan, mutta en niinkön ehkä, en voi sanoa, en voi sanoa semmosta että sataprosenttisesti tuntisin.”

Alisa: ”Minä en osaa Oulun murretta esimerkiksi. Jos joku puhuu, hirveän sellaista kunnon murretta minä en ehkä edes ymmärrä mistä on kysymys että, mutta tuota... ihan, ihan hyvä kaupunki minun mielestä.”

Merkittävänä hänet ja oululaiset erottavana tekijänä Alisa siis kokee, ettei ole syntynyt Oulussa, sekä kielen, tai erityisesti Oulun murteen. Vaikka hän asuu Oulussa, hän ei välttämättä tunne itseään oululaiseksi. Samassa yhteydessä hän kertoi, että esimerkiksi aiemmin Torniossa asuessaan hän ei ymmärtänyt mistä ihmiset puhuivat, jos he puhuivat Tornionlaakson murretta. Myöhemmin haastattelussaan Alisa kertoi muuttaneensa lapsena usein isänsä työn perässä ja viittasi puheessaan minun kokemuksiini muuttamisesta. Asia saa pohtimaan paikkaan kotiutumisen perimmäistä olemusta ja sitä miten paikan elementtejä otetaan osaksi omaa identiteettiä. Laki kotoutumisen edistämisestä (1386/2010) määrittelee kotoutumisen vuorovaikutukselliseksi tilaksi, jonka saavuttamiseksi siihen voidaan kohdistaa erilaisia asiaa tukevia toimenpiteitä. Laki määrittelee, että kotoutuminen tarkoittaa ensisijaisesti: ”*maahanmuuttajan ja yhteiskunnan vuorovaikutteista kehitystä, jonka tavoitteena on antaa maahanmuuttajalle yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja samalla kun tuetaan hänen mahdollisuuksiaan oman kielen ja kulttuurin ylläpitämiseen*” (3 §). Laki, ja sitä kautta kotoutumista ja maahanmuuttoa koskeva politiikka, ei suoraan pyri esimerkiksi edistämään maahanmuuttajan tuntemusta *paikkaan kuulumisesta*, joka taas oli Pehkosen (2009) mukaan eräs *kotiutumista* eniten auttavista tekijöistä. Yhden kirjaimen vaihtaminen muuttaa termin luonnetta merkittävästi. Vaikka laki kotouttamisen edistämisestä viittaa, ja ottaa huomioon muuttajan subjektiivisuutta sillä, että hänen mahdollisuuksiaan tuetaan oman kielen ja kulttuurin ylläpidossa, jätetään ylläpito kuitenkin loppukädessä muuttajan omalle vastuulle, säilyvähän muuttajan kieli ja kulttuuri *hänen ominaan*. (Vrt. Pyykkösen maininta integroitumisesta ja valtaväestön julkisen sfäärin normeista 2007, tässä työssä kappale 2.3.) Samalla laki, ja sen kautta nykyinen maahanmuuttopolitiikka, asettaa maahanmuuttajan objektin asemaan. Maahanmuuttajalle annetaan tietoja ja taitoja ja häntä tuetaan. Hänen ei kuitenkaan välttämättä oleteta osallistuvan yhteiskunnallisiin asioihin tai esimerkiksi tueta hänen kykyään kulttuurisen tai yhteiskunnallisen tiedon ja taidon antavana osapuolena. Häntä ei lähtökohtaisesti kohdella toimijana nimenomaan paikallisella, yhteiskunnallisella, toimintaan konkreetisoituvalla tasolla. (Vrt. Però 2008, suhtautuminen maahanmuuttajiin subjekteina.)

Paikkaan kuulumisen ja siihen merkityksien liittäminen ovat yksilön subjektiivisia kokemuksia, jotka Ortnerin (2006) mukaan ohjaavat toimintaa. Pehkosen mukaan paikkaan onnistuneen kotiutumisen ja sinne kuulumisen yksi kriittisimmistä asioista on, että muuttaja löytää alueelta yhteisön johon samaistua. (Pehkonen 2009: 34) Mikäli yksilön subjektiivista kokemusta paikkaan kuulumisesta ei ole, eikä häneen suhtauduta toimijana, voiko häneltä odottaa osallistumista? Tähän liittyen voi myös kysyä, voiko kotiutuminen olla jotain mitattavissa olevaa? Tila, joka joko onnistuu tai ei onnistu ja, ennen kaikkea, voiko onnistumisen määrittää ulkopuolelta ja jos voi, niin kenen toimesta ja mikä toimii mittarina? Työssäni käsitys kotiutumisesta pohjaa haastateltavien omaan näkemykseen siitä, pitävätkö he itseään kotiutuneina. Haastateltavistani kaikki tunsivat itsensä kotiutuneiksi, mutta kaikki eivät välttämättä tunteneet itseään oululaiseksi.⁵ Asia ei kuitenkaan toiminut esteenä osallistumiseen. Peter, joka oli mukana asuinalueensa vanhempainyhdistyksessä ja joka oli ollut ehdolla kaupunginvaltuustoon, vastasi kysymykseen oululaisuudesta seuraavasti:

Peter: ”Se oli... se on semmonen kyllä ja ei-kysymys, kun... minun, oon täällä niin kun kotiutunut ihan hyvin ja opiskelun jälkeen oon aina asunut Oulussa, että en Belgiassa missään muualla asunut. Opiskelin ja sitten lähdin Suomeen. Mutta oululainen, ei välttämättä, kun olen niin kun joka paikassa kotona. Että siinä mielessä en, vaikka olen oululainen kun [olen] asunut Oulussa ja tämä on niin kun mun paikka tällä hetkellä, mutta se ei oo koska se on Oulu. Vaan se sattuu vaan olemaan tämä paikka. Mutta en oo niin kun belgialainen tai en tunne itseä belgialaiseksi ihmiseksi, että se on, olen minä.”

Peter toteaa mieluiten olevansa ennen kaikkea ”minä”, ei belgialainen tai oululainen. Hänen kohdallaan koettu yksilön rooli korostuu, sillä hän ei tunne tarvetta määritellä itseään minkään ulkopuolisen, kuten asuinpaikan, kautta. Asia ei tarkoita silti sitä, ettei hän tuntisi asuinpaikkansa olevan merkityksellinen. Hän ei vain koe kaupunkia itseään erityisen merkityksellisenä, sillä Oulu ei ole hänen paikkansa siksi, että se on Oulu. Toisaalta se

⁵ Haastateltavat käyttivät kotiutumisesta termejä kotoutunut ja kotiutunut, jonka lisäksi muutama toi esiin tiedostavansa (Berryn 1997) akkulturaatiostrategiat, jonka myötä he mainitsivat myös termin integraatio.

on tarpeeksi merkityksellinen, jotta Peter tuntee halua ottaa osaa paikallispolitiikkaan (koskien Oulun kaupunkia) ja vanhempainyhdistystoimintaan (koskien asuinalueita ja lasten koulua). Oululaisuuden tunnon puutetta ei siis voi suoraan pitää indikaattorina siitä, onko yksilö kykenevä tai halukas toimimaan poliittisesti vai ei. Syitä on haettava myös muualta.

Oman oululaisuutensa kyseenalaisti aluksi myös Bastien, joka oli aktiivisesti osallistunut järjestötoimintaan Oulussa:

Bastien: "Ai oululaisena? Toi on iso kysymys. Tietenki mä oon niin ku, tai mä pidän itteni Oulun asukkaana ja... joo siksi ku mä asun täälä ja niin edelleen ja tietenkä kaikkien pitä... noudatta sääntöjä ja niin edelleen, lakia, niin siinä mielessä... voin mä sano että mä oon niin ku oululainen, mut mitä se sitten tarkoittaa?"

Sekä Bastien että aiemmin Peter käsittelevät Oulua ja suhdettaan kaupunkiin sillä, että he kuvaavat Oulua paikaksi, eivätkä esimerkiksi täysin varauksetta suoraan kodiksi, kuten Alisakin mainitsi Oulun olevan hänelle ”tuttu kaupunki”, mutta ei välttämättä koti. Bastien heittää kysymyksen oululaisuudesta samaan tyyliin takaisin minulle kuin Alisa. Myös Bastienille mainitsin, että mielestäni jää jokaisen omaksi määriteltäväksi, mitä tarkoittaa olla oululainen. Myöhemmin asiasta puhuessaan Bastien tulee sinne tulokseen, että hän pitää itseään nykyään oululaisena. Hän kertoo kavereilleen olevansa Oulusta ja tuntee Oulun kodikseen. Hän myös mainitsi, että jos hänen pitäisi muuttaa pois Oulusta, se tarkoittaisi sitä, että hän muuttaisi kokonaan pois Suomesta. Hän toi esille, että jotkut hänen maahanmuuttajaystäväistään muuttivat Helsinkiin tai Tampereelle, elleivät saaneet Oulusta töitä. Heille arvokasta oli asua Suomessa. Bastien taas ei erityisesti halunnut asua Suomessa, vaan hän halusi nimenomaan asua Oulussa ja kaupungilla oli hänelle syvällisempi merkitys kaupunkina. Hänen kohdallaan kansalaisuus tuntuu saavan pienemmän merkityksen kuin kuntalaisuus. Hän nimittäin liittyy erityisiä merkityksiä, tunteita ja kokemuksia Ouluun kaupunkina, mutta pitää Suomea valtiona yhdentekevänä, vaikka tiedostaa sen roolin sääntöjen ja lakien ylläpitäjänä.

Suomessa syntyneillä informanteilla pohdinnat oululaisuudesta, tai omasta paikallisidentiteetistä ylipäätään, liittyvät siihen missä he ovat syntyneet, kasvaneet ja asuneet. Asukastuvan toiminnanjohtaja Kalle perusteli pitävänsä itseään oululaisena siksi, että on asunut koko ikänsä Oulussa ja mainitsi murretyylillä olevansa siksi ”*palajasjalakane*”. Kaupungin yhteisötoiminnan virkamiehenä työskentelevä Pasi Laukka on hänkin syntyjään Oulusta, eikä epäröinyt sanoa olevansa ”vahvasti” oululainen. Hän, kuten Hellu, hän yhdistää oululaisuuteensa tarkemman määrityksen liittyen asuinalueeseen, sillä kertoo olevansa syntyjään Heinäpästä:

Pasi Laukka: ”No kyllä vahvasti. Mun, tuota, juuret on täällä ja mä oon ollu aina erittäin, oululaiset on ylipäätään, mikäli mä omaa kaveripiiriä ja muuta tunnen niin, hyvin tämmösiä, kotiseurakkaita ihmisiä. -- ku oli muualla ollu opiskelemassa ja töisiä nii tavallaan sen huomaa siellä, että kuinka niin ku tärkeetä on – mulle henkilökohtasesti – [kotiseutu]. Mä oon syntyjä Heinäpästä ja... Jotenki niin ku vaan... Oon aina ollu oululainen.”

Nykyisillä asuinalueillaan haastateltavat olivat asuneet 3-30 vuotta. Oulussa syntyneetkin olivat jossain vaiheessa muuttaneet vähintään Oulun sisällä. Haastateltavat asuivat eri asuinalueilla ja informanteista kahdeksan asui Oulun pohjoispuolella ja kaksi eteläpuolella.⁶ Syitä asuinalueille muuttamiseen olivat alueen lapsiystävällisyys, rauhallisuus, turvallisuus, oma tai puolison opiskelu- tai työpaikkaa lähellä oleva sijainti, hyvät liikenneyhteydet, sopivan omistusasunnon löytyminen ja muut perhesyyt. Kaupunginvaltuutettu Mikko Raudaskoski ei ole syntyjään Oulusta. Aluksi hän sanoo pitävänsä itseään oululaisena, mutta laajentaa sitten tuntevansa itsensä erityisesti pohjois-pohjanmaalaiseksi, sillä omaa henkilöhistoriaa Kalajokilaaksossa:

Mikko Raudaskoski: ”--ku en taas oo syntyperänen oululainen vaa oon niin ku tullista tullu. Et tavallaan vaikka nyt tunnen itteni oululaiseks niin samalla on tämmöstä henkistä sympatiaa sitä mun omaa synnyinseutuani kohtaan.”

⁶ Oulujoen ollessa ”pohjoisen” ja ”etelän” erottajana.

”*Tullista tullut*” on oululainen tapa nimittää sellaisen ihmisen alkuperää, joka ei ole syntynyt Oulussa. Mielekkäänä Raudaskoski kokeekin sen, että jotkut ovat mieltäneet hänet ”*maakunnan mieheksi*”, liittyen osaksi hänen luottamustehtäviinsä ympäri Pohjois-Pohjanmaan maakuntaa, mutta myös siihen henkiseen sympatiaan, jota hän kokee omia synnyinseutujaan kohtaan. Tämän tullista tullessa viittauksensa kautta hän myös pohti pitkään, mitkä asiat ovat vaikuttaneet siihen, että hän on mielestään kotiutunut hyvin Ouluun ja omalle asuinalueelleen. Hän kokee, että hänen oma asuinalueensa on auttanut häntä prosessissa ja ”*juurevoittanut*” häntä alueelle ja Ouluun. Hänellä, kuten maahanmuuttajataustan omaavilla haastateltavilla, ei ole Ouluun synnyin- tai sukulaisuusjuuria, toisin kuin Kallella ja Pasi Laukalla. Yhteys paikkaan täytyy perustella muulla tavoin. Raudaskoski kertoo osallistumisen asuinalueensa toimintaan auttaneen häntä luomaan yhteyttä paikkaan, josta on sittemmin tullut koti. Siinä missä esimerkiksi Pasi Laukan kokemus kodista on ”annettu” syntymän kautta, on muuttajien rakennettava käsitys kodista muilla keinoilla. Kaupungin hallinnolla on ollut ajatus toiminnan myönteisestä vaikutuksesta, kun on pohdittu miten maahanmuuttajien kotiutumista voitaisiin edistää. Asukastuvalla työskentelevä Kalle kertoi asukastupien osallistuvan kotouttamiseen nimenomaan toiminnan ja vuorovaikutuksen kautta. Matalan kynnyksen osallistumispaikoissa, kuten asukastuvilla, maahanmuuttaja voi kokea ja opetella sellaista osallisuutta ja yhteenkuuluvuutta muun väestön kanssa, jota hän ei välttämättä muuten tuntisi. (vrt. Pyykkönen 2007) Osallistumisen kokemukset lisääntyvät ja niiden kautta voi lähteä rakentamaan uudenlaisia osallistumistapoja. Hyvä kokemus osallisuudesta matalalla tasolla voi johtaa maahanmuuttajan poliittiseen toimijuuteen, joka on Oulussa ollut kaupungin hallinnon tavoitteena. Kaupunginvaltuutettuna toimiva Latekoe Lawson Hellu kertoi itsekin saaneensa aikoinaan asukastuvalta kannustusta lähteä mukaan poliittiseen toimintaan.

Fatima kertoo muuttaneensa Ouluun siitä syystä, että Oulussa on suurempi somaliyhteisö, kuin sillä paikkakunnalla, jolla hän aikaisemmin asui. Tämän vuoksi kaupungissa on paremmat mahdollisuudet ostaa esimerkiksi halal-ruokaa. Kysyessäni miksi hän asuu asuinalueella jolla asuu, hän vastaa, että alueella sijaitsee kaupungin pakolaisille osoittamia asuntoja, ja selventää: ”*siksi pitää asu täällä.*” Vaikka asuinalueen valitseminen ei ole ollut Fatimalle täysin vapaavalintaista, hän sanoi pitävänsä aluetta hyvänä paikkana asua. Alueen hyväksi puoleksi hän mainitsee sen rauhallisuuden, vaikka alueella on yleisesti Oulussa melko levoton maine. Toisaalta myös pari muuta levottoman maineen asuinalueella

asuvaa informanttia kuvaavat asuinalueitaan miellyttäväiksi paikoiksi, vaikka tiedostavat että niillä ajoittain ilmenee levottomuutta. Pakolaisena Suomeen muuttanut Fatima ei maininnut muuttoaikeista ja yritti parhaillaan järjestää vielä Somaliassa asuville perheenjäsenilleen perheenyhdistämistä Suomeen. Hänen mielestään Suomi oli hyvä paikka asua, mutta hän koki, ettei saanut viranomaisilta apua perheensä tilanteeseen. Fatima asui kahdestaan taaperoikäisen lapsensa kanssa hänen miehensä asuessa vielä Somaliassa. Pidín haastattelun hänen kotonaan, jonka jälkeen Fatima näytti minulle saamaansa kirjettä. Kirje oli maahanmuuttovirastolta. Siinä selvitettiin miten perheenyhdistämisestä varten tulisi menetellä, mutta hän ei ymmärtänyt sen vaikeaselkoista kieltä. Kirje oli kirjoitettu suomen kielellä. Hän näytti kirjeen minulle, jotta selvittäisin mitä hänen täytyy tehdä, sillä viranomaiset eivät olleet tarjonneet hänelle apua asian suhteen. Pystyin selittämään asian hänelle vasta luettuani kirjeen useampaan otteeseen, sillä siinä käytetty kieli oli vaikeaselkoista virkamieskieltä. Tutkielman teoria-osiossa yhtenä käsitteenä toimii De Jongin ja Rizvin (2008: 4) näkemys vapaasta pääsystä, joka toimii normina tasa-arvoisille mahdollisuuksille osallistua erilaisille yhteiskunnallisille osa-alueille, kuten politiikkaan. Osallistuminen ei kuitenkaan välttämättä tule kyseeseen, jos yksilön kokemat vastoinkäymiset liittyen hänen oikeuksiinsa eivät toteudu tai saa vastakaikua. Vaikka on mahdotonta tietää täysin varmasti, ovatko Fatiman tapausta käsitelleet maahanmuuttoviranomaiset olleet perillä hänen kielitaidostaan, voisi kuitenkin olettaa, että heillä alan asiantuntijoina olisi jonkinlainen yleistietämys sellaisten Suomeen pakolaisina muuttaneiden ihmisten kielitaidoista, jotka ovat asuneet maassa vasta muutaman vuoden. Mikäli yleistystä maahanmuuttajien kielitaidoista ei haluta tehdä, luulen, että mikään ei silti estäisi lähettämästä olennaista informaatiota sisältäviä viranomaiskirjeitä maahanmuuttajalle hänen äidinkielellään, jos henkilökohtaista tapaamista hänen kanssaan ei voida järjestää. Tasa-arvoinen pääsy yksilölle kuuluviin oikeuksiin kompuroi tässä mielessä jo alkumetreillä, kun yksilö ei saavuta hänelle osoitettua tietoa, vaikka se on hänelle virallisesti saatettu. Kyseinen tapaus koskee valtakunnallisia käytäntöjä, mutta sen esimerkin kautta voi silti kysyä: Miten tieto kulkeutuu maahanmuuttajille?

5.2. Kotiutumiseen vaikuttavat asiat

Kotiutumista edistävinä asioina nähtiin kielitaito, perhe ja ystävät, Suomen luontoon liittyvät asiat kuten vesistöt, motivaatio ja oma persoonallisuus, työelämä, sekä Oulun kaupungin sopiva koko. Mainittiin myös, että kotiutumiseen vaikuttaa myönteisesti Oulun kaupungin monikulttuurisuutta positiivisella tavalla esille tuova linja, vaikkakin Nadir ja Laleh olivat sitä mieltä, että Oulun kaupungin mainostama ”kansainvälisyys” ja monikulttuurisuus ovat eri asioita. Laleh toi ilmi, miten ihminen voi ”harrastaa” kansainvälisyyttä esimerkiksi töiden kautta ymmärtämättä kuitenkaan mitä monikulttuurisuus todellisuudessa merkitsee.

Laleh: ”Oulukin ajattelee että se on kansainvälinen, mutta ei oo täysin vielä omaksunut tätä monikulttuurisuutta. Se ei ole sama ku kansainvälisyys. Että kansainvälisyyttä voit harrastaa ihan omassa työhuoneessa, mutta sun ei tarvi olla kosketuksissa kenenkään [kanssa] ja sä voit valikoida kenen kanssa sä haluat olla tekemisissä. Monikulttuurisuus on se, että ihmiset ovat nyt ja täällä. Ja he ovat tuoneet omia kulttuureja ja omia tapoja ja niitä pitää hyväksyä ja huomioida.”

Lainauksessa näyttäytyy Pyykkösenkin (2007) mainitsema, osaltaan vielä yksipuolinen akkulturaatiomalli integraatiosta ja sen toteuttamisesta suomalaisessa kotouttamispolitiikassa. Lalehin mielestä monikulttuurisuus syntyy ihmisten keskuudessa arkielämässä, ei pelkästään työpöytien äärellä valikoitujen ihmisten toimesta. Maahanmuuttajien tuomia kulttuureja tulee hyväksyä ja huomioida valtaväestön puolelta. Berryn (1997, ks. kappale 2.3.) akkulturaatiomallin mukaan integraatio kuvastaa myönteistä sopeutumisstrategiaa, jossa ryhmä tuntee tärkeäksi säilyttää kulttuuriaan ja samalla ylläpitää ryhmien välisiä suhteita. Pyykkösen (2007, ks. kappale 2.3.) mukaan tämä strategia toimii suomalaisen kotouttamispolitiikan perustana, mutta valtaväestöltä ei odoteta arvo- tai tapamuutosta, toisin kuin maahanmuuttajilta. Pohjois-Pohjanmaan maahanmuuttostrategiassa (Keränen & Rontti 2010, ks. kappale 4.2.) toteutetaan kirjoitettua politiikkaa juuri siten kuin Pyykkönen on kuvannut. Ohjelmaan on kirjattu myönteisiä kohtia sallivuudesta, tasa-arvosta, kansainvälisyydestä ja aidosta vuorovaikutuksesta. Erityisesti Nadirin ja Lalehin haastatteluista käy kuitenkin hyvin ilmi, etteivät kansainvälisyys ja kaupungin kansainvälisyyttä myönteisesti peräänkuuluttava poliittinen linja johda suoraan monikulttuurisuuteen tai

maahanmuuttajien helpompaan kotiutumiseen. Myönteinen poliittinen kansainvälinen linjaus on plussa, mutta ei varsinainen vastaus. Kaupungin maahanmuuttopolitiikan takana kytee valtakunnallinen maahanmuuttopolitiikka, joka toteaa muuttajan kielen ja kulttuurin olevan hänen omaansa. Laki kotouttamisen edistämisestä yksityistää muuttajan kielen ja kulttuurin marginaaliin, jolloin todellista vuorovaikutuksellista, kokonaisvaltaista kehitystä ei todellisuudessa ole. Tämän vuoksi vuorovaikutuksen kehittäminen paikallisella tasolla on tärkeää ja tätä peräänkuuluttavat myös haastattelemani Nadir ja Laleh.

Muita kotiutumiseen vaikuttavia, ja niitä mahdollisesti vaikeuttavia asioita puolestaan olivat: Suomen ilmasto, muuttajan ikä ja sukupuoli, suomalaisten luonne ja kulttuuri, toisaalta myös maahanmuuttajan oma persoonallisuus tai luonne, ”vääriin” ihmisiin tutustuminen, kielitaidottomuus ja lähtömaan tavat ja kulttuuri. Mainittiin, että ihmisen persoonallisuus voi vaikuttaa kotiutumiseen niin myönteisesti kuin kielteisesti. Nadir, joka työnsä kautta tekee töitä maahanmuuttajien kanssa, mainitsi, että kotiutuminen alkaa jo siitä, mistä maasta ja mistä kulttuurista Suomeen muuttava ihminen tulee. Asiaan vaikuttaa esimerkiksi se, minkälaiset aakkoset lähtömaassa on käytössä, joka taas voi edesauttaa tai vaikeuttaa suomen kielen oppimista. Kielen oppimista Nadir kuvaakin kotiutumisen kultaiseksi avaimeksi ja Peter myös mainitsee siitä seuraavaa:

Peter: ”Ja kieli on tietenkin ollut se, jossain vaiheessa se, ratkaiseva. Että myös muille on helpottanut elämä siinä mielessä. Vaikka kaikki puhuu englantia, niin suomen kieli on kuitenkin se avain, avain monille oville.”

Suomeen kotiutuminen ilmenee molemmille asiana, jossa ovien aukeneminen tulee mahdolliseksi sen myötä, kun maahan muuttanut on oppinut suomen kieltä. Esteistä muodostuu ovien lailla mahdollisuuksia kielen oppimisen myötä. Peter koki, että englannilla pärjää johonkin asti, mutta suomen kieli avaa silti enemmän ovia. Hän mainitsi lisäksi, että ”olossa on jotain rajoittavaa”, kun on ulkomaalainen Suomessa ja puhuu eri kieltä, vaikei kukaan erityisesti asiaa toisikaan ilmi. Kommentti antaa vihiä siitä, että kotiutuminen prosessina on yhteydessä yksilön tunteisiin ja kokemuksiin, jolloin ajatus sen määrittelystä ulkopuolelta vaikuttaa hieman keinotekoiselta. Toisaalta esimerkiksi kielen osaaminen ja sitä kautta kanssakäymisen mahdollisuuksien lisääminen luo yksilölle kokemuksia, jotka vaikuttavat tunteisiin. Vieraskielisenä on tietysti ulkopuolisena kaikesta

sellaisesta arkipäiväisestä informaatiosta, joka tapahtuu suomeksi. Päivittäiseen kanssakäymiseen maahanmuuttaja voi vaikuttaa kenties jonkin verran, esimerkiksi jos kaupassa tai muualla voi asioida turvautuen johonkin muuhun kieleen, kuten vaikka englantiin. Kirjoitettu informaatio menee kuitenkin helpommin ohi – tähän mukaan lukien mainokset, joiden mukana on mainontaa tapahtumista.

Kieliasiaa pohti myös Latekoe Lawson Hellu. Hellu mainitsi kotiutumisen Suomeen olevan erityislaatuista, sillä suomea puhuu maailmassa vain noin viisi miljoonaa ihmistä, kun taas esimerkiksi Ranskaan Afrikasta muuttanut ihminen on voinut jo lähtömaassaan puhua maan kieltä äidinkielenään, mikä osaltaan helpottaa asiointia ja sitä kautta muuta sopeutumista. Hän siis myös yhdisti erityisesti kielen oppimisen kotiutumiseen. Hän kertoi, että oli itse arkaillut politiikkaan lähtemistä kielitaitonsa vuoksi ja ajatellut aluksi, että ei voi osallistua, koska ei osaa kieltä tarpeeksi hyvin. Hän oli kuitenkin saanut muilta ihmisiltä kannustusta, joka oli auttanut häntä tekemään myönteisen päätöksen aluepolitiikkaan osallistumisesta. Asiasta mainitsi myös Nadir haastattelussaan. Hän totesi, että jos kontakteja suomalaisten kanssa ei synny ja maahanmuuttaja ei osallistu yhteisön toimintaan, hän ei pääse käyttämään suomen kielen taitojaan, eivätkä ne silloin kehity. Maahanmuuttajien osallistuminen oman lähialueensa tapahtumiin voisi auttaa heitä kielen oppimisen kehittämisessä. Hellun kokemus ulkopuolisten osoittamasta kannustuksesta ilmentää lisäksi vuorovaikutuksellisuuden tärkeyttä yksilön päätöksessä alkaa toteuttaa toimintaa. Auttaa, kun valtaväestöön kuuluvat ihmiset luottavat maahanmuuttajan kykyyn toimia subjektina. (Vrt. Però 2008, Ortner 2006)

Kielen lisäksi perhe oli useimpia haastattelemani perheellisiä yhdistävä asia, jonka nähtiin auttavan kotiutumisessa. (Peter, Nadir, Alisa, Latekoe Lawson Hellu ja Mikko Raudaskoski) Nadir kertoi sen auttaneen omaa kotiutumistaan, että kotona oli suomalainen kulttuuri vaimon kautta. Samoin Peter mainitsi, että kotiutuminen oli ollut hänelle melko helppoa, koska vaimo ja vaimon perhe olivat kotoisin Oulusta. Laleh, joka oli perheellinen ja jonka mies oli kotoisin Oulusta, puolestaan viittasi oululaisuuden tuntemukseensa ja kotiutumisessaan siihen, että on asunut Suomessa ja Oulussa pidempään kuin lähtömaassaan ja tästäkin ajasta yli kaksikymmentäviisi vuotta Oulussa. Samalla hän kuitenkin kysyi minulta retoriseen sävyyn: ”*Ja... ei kai muuta vaihtoehtoaakaan oo, kun tuntee itsensä oululaiseksi?*” Myöhemmin hän sanoikin, että asioihin joutuu joskus tyytymään ja

tilanteesta tulisi nähdä parhaat puolet. Hän myös oli sitä mieltä, että kotiutumista edistää parhaiten oma halu ja asenne, joka ehkä selittää sitä, ettei hän suoraan nimennyt perhettä kotiutumista helpottavaksi asiaksi. Tämä voi olla seurausta siitä, että Laleh, kuten myös Latekoe Lawson Hellu, ovat asuneet Suomessa jo huomattavan pitkän ajan. Laleh yli neljäkymmentä vuotta ja Hellu noin kolmekymmentä vuotta. Heitä voisi lähes kutsua suomalaisien maahanmuuttajien pioneereiksi. Haastattelussaan Hellu mainitsi, miten koki aluksi vaikeana Suomessa asumisen, sillä muuttaessaan Suomeen, maassa ei järjestetty maahanmuuttajille suomenkielen kursseja, vaan muuttajan vastuulla oli itse opetella kaikki. Hellun ja Lalehin kokemuksissa näen samaa siinä, mitä he ajattelivat alkuajoistaan Suomessa, sillä maahanmuuttajalta odotettiin nykyistä enemmän omatoimista sopeutumis- ja oppimiskykyä. Tuolloin maahanmuuttajia ei vielä ollut Suomessa kovinkaan paljon ja kotiutuminen nähtiin enemmän maahanmuuttajan omaksi asiaksi. Hellu kertoi muistavansa vuoden 1995, jolloin Suomeen saapui pakolaisia ja hänet oli pyydetty kielitaitonsa vuoksi tulkkamaan Ouluun saapuneita pakolaisia.

Suomeen muuttamisen syyt eivät Lalehilla ja Hellulla ole olleet samalaisia, vaikka kotiutumiskokemuksissa esiintyy samankaltaisuutta liittyen yksilön vastuuseen ja omatoimisuuteen ja yhteiskunnan tuen puuttumiseen. Siinä missä Hellu muutti maahan vaimonsa luokse, Laleh joutui muuttamaan uskontonsa vuoksi, joka edelleen on hänen lähtömaassaan syrjitty vähemmistöuskonto. Asia voi selittää naisen suhtautumista aiheeseen. Lisäksi se tuo hyvin ilmi, miten paikkaan kotiutuminen on prosessina yksilön subjektiivisuuteen liittyvä, monisyinen ja miten syvälle ulottuvat juuret siitä, kykeneekö yksilö näkemään tilanteessa hyviä puolia vai ei. Lalehin kommentti asioihin tyytymisestä ja parhaiden puolien näkemisestä antaa olettaa, että hän on tuntenut asiassa joskus tyytymättömyyttä. Ajan ja karttuvien kokemusten myötä hän on kuitenkin kyennyt näkemään asiassa hyviä puolia, mutta näin ei välttämättä ole kaikkien kohdalla. Tätä kautta voidaan pohtia, mikä aikaansaa yksilölle kyvyn hyötyä niistä oikeuksista, joita hänelle on yhteiskunnan kautta suotu. Hellun kohdalla asiaan vaikutti ihmisten kannustaminen ja ilman tätä kannustamista hän olisi saattanut olla lähtemättä mukaan aluepolitiikkaan.

Seuraavassa kappaleessa käyn läpi Oulun poliittista pelikenttää, sen vastaanottavaisuutta, poliittisten toimijoiden keskinäistä vuorovaikutusta ja niiden minulle tuomia ajatuksia. Samalla pohdin maahanmuuttajien mahdollisuuksia osallistua tuohon pelikenttään. Asian

taustalla säilyy kysymys siitä, voiko poliittinen toimijuus auttaa maahanmuuttajaa kotoutumisessa ja onko näin joidenkin haastateltavien kohdalla käynyt. Kysymystä voisi avata sen kautta, että onko poliittinen toiminta auttanut maahanmuuttajaa rakentamaan paikalle merkitystä ja sitä kautta vahvistanut paikallista identiteettiä ja tuntemusta paikkaan kuulumisesta.

6. MAAHANMUUTTAJAT POLIITTISINA TOIMIJOINA

Demokratiaa olen aineiston kautta analysoinut erityisesti Lewellenin (2003) ja Ortnerin (2006) ajatuksia mukaillen valtapelinä ja samalla pohtinut lähidemokratiassa havaitsemiani vapaan pääsyn esteitä ja niiden mahdollisia vaikutuksia maahanmuuttajien osallisuuteen. Demokratian käsitteen pohtimisella olen työn kautta koettanut avata sitä miten maahanmuuttaja kokee osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuutensa alueellisessa päätöksenteossa ja lähidemokratiassa. On selvittänyt mitä osallistumiskeinoja maahanmuuttajat tietävät ja mitä he näistä keinoista käyttävät.

Osallistumiskeinojen käyttö konkretisoituu toimintana, jonka kautta tarkastelussa on niin ikään Ortnerin ajatus (subjektiivisesta) toimijasta. Toimijuuden takaa tarkoitus on puolestaan ratkaista aineiston pohjalta se, mikä on maahanmuuttajien suhde paikalliseen poliittiseen tietoon ja käytäntöihin. Näin ollen demokratian valtapelissä olen tutkinut sekä järjestelmässä ilmeneviä konkreettisia esteitä (kuten tiedotus) ja toimijoiden suhteisiin liittyviä, subjektiivisia esteitä. Kappaleessa olen käsitellyt myös informanttien mielikuvia päätöksentekoprosessista ja heidän näkemyksiään sen kulusta, toteutumisesta ja vaikutuksista.

6.1. Demokratia pelitaktiikkana

Demokratia ilmeni haastateltavien puheissa poikkeuksetta vähintään perimmäisesti hyvänä asiana. Haastateltavista jokaisella oli asiasta jonkinlainen mielipide, vaikkakin mielipiteitä, kuten haastateltavia, oli monia. Kaikki eivät nähneet demokratiaa välttämättä parhaimpana ja nykyaikaa parhaiten palvelevana hallintamuotona. Peter mainitsee demokratiasta puhuessaan, että se on vanhentunut sellaisena kuin se nyt on olemassa:

Peter: ”Kun aina yritetään tehdä kompromissi, mutta se ei, esimerkiksi Oulun tilanteessa se ei auta, että yritetään aina löytää se viimeinen kompromissi. Ensin se kestää liian kauan ja sitten se päätös, se päätös ei loppuen lopuksi oo se paras päätös. Vaikka Oulun kaupungille, vaikka kaikille se on semmoinen huono päätös -- ja se on mun mielestä demokratian kanssa se ongelma. Vaikka se on niin ku hieno asia,-- että jokainen saa osallistua päätöksentekoon. Mutta myös perhe-elämässä se ei toimi näin, että aina yhdessä päätetään asioista, hehheh, että tulis pitkiä iltoja: ”Mennäänkö nyt nukkumaan vai ei”, että... Mun mielestä se on hyvä asia, demokratia, mutta se ei oo aina se paras ratkaisu.”

Demokratian toteutumisen ja tasa-arvon kannalta pohdittiin sitä, mikä on päättäjien ja kuntalaisten suhde siihen, kuka päätöksiä tekee, minkä pohjalta ja ketä kuunnellen. Päätöksentekoprosessi alueellisessa tai paikallisessa kontekstissa nähtiin pitkänä ja aikaa vievänä, paljon puhetta sisältävänä, monivaiheisena ja epäselvänä, mutta sen nähtiin myös sisältävän osallistumismahdollisuuksia. Pasi Laukan mielestä skandinaavinen demokratia on yksi maailman parhaista hallintajärjestelmistä, tai ainakaan parempaa ei vielä ole keksitty. Toisaalta vallan kuvailtiin päätöksentekoprosessissa olevan epätasaisesti jakautunutta. Lalehin näkemys asiasta kärjistettynä oli, että loppukädessä ”päättäjät päättää”. Bastienin mukaan demokratiassa kansalaisia tulisi kuunnella, mutta hän ei uskonut että niin tapahtuu, vaan että päätökset tehdään niin miten kaupunginvaltuusto parhaaksi näkee. Kaupunginvaltuutettu Mikko Raudaskoski mietti sitä, että sana päätöksenteko pitää sisällään sen, että sitä toteuttavalla on asiaan jonkinlaista valtaa. Pasi Laukka näkikin, että virkamiehillä on esityksiä tehdessään valtaa, mutta oli sitä mieltä että kuntalaisia pitäisi kuulla jo siinä vaiheessa kun esityksiä tehdään, eikä vain tyytyä antamaan lausuntoja.

Päätöksentekoprosessi nähtiin monen kohdalla varsin byrokraattisena, pitkänä ja jopa tehottomana. Koettiin, että vaikka päätöksiä tekeminen vie kauan, se ei välttämättä johda siihen, että tehdyt päätökset olisivat hyviä. Bastien mainitsi, että prosessissa on mukana paljon turhaa puhetta, jonka jälkeen päätös tehdään sen perusteella mikä on halvinta. Lalekoe Lawson Hellu todensi samoin luottamustoimensa avartamalta paikalta. Hän myönsi, että joskus päätökset eivät ole täysin loppuun asti mietittyjä. Hän kertoi myös kokeneensa shokiksi sen, miten Oulun kaupunginvaltuustossa ja sen kokouksissa asioita

käsiteltiin. Hän koki oulunsalolaisena valtuutettuna ainakin aluksi olleensa osa vähemmistöä nykyisessä kaupunginvaltuustossa ja että kaikille kuudelle Oulunsalosta kuntaliitoksen myötä Ouluun tulleelle valtuutetulle tuli järkytyksenä miten asioita käsitellään valtuuston kokouksissa ja että päätökset tehtiin lähinnä oululaisten valtuutettujen esityksien pohjalta:

Latekoe Lawson Hellu: ”Se vaan on oululaisia, ensimmäinen kokous, kaikki puolueet, kaikki vaan puolustaa omaa asiaa, -- kaikki yrittää ottaa, keskusta yrittää ottaa kiinni, vasemmisto ottaa kiinni, sdp, vihreät, perussuomalaiset kaikki yrittää ottaa, se, tämä on mulle shokki. Ei pelkästään minulle, se on, se, Oulunsalosta meillä on kuusi valtuutettua tällä hetkellä. Meillä on kuusi. Mutta meille kaikille on shokki, ja sitten kun minä mietin, okei, pikku hiljaa meidänkin pitää oppii, mikä tän kaupungin taktiikka on.”

Lainauksessa kuvastuu, miten kuntaliitoksen myötä Oulunsalosta Oulun valtuustoon tulleet valtuutetut joutuvat keskelle puoluepeliä, jossa jokainen puolue tahtoo saada kunnian ”hyvistä ideoista” ja puolustaa omia asioitaan. Lewellen (2003) kirjoitti politiikasta valtapelinä, jossa pelaajat taistelevat valta-asemista ja yrittävät saada tavoitteita pelaten sellaisilla säännöillä, jotka ovat kaikille selvillä. (vrt. työn kappale 2.2. *Subjektiivinen valta*) Hellun puheesta käy kuitenkin ilmi, etteivät edes kaikki valtuutetut ole välttämättä selvillä vallitsevista pelisäännöistä – Oulunsalosta tulevat valtuutetut eivät alussa ymmärtäneet Oulun kaupungin taktiikkaa ja olivat kenties tottuneet tekemään asioita toisin. On selvää, että Oulunsalosta tulleet valtuutetut tuntevat olevansa vähemmistössä, sillä heitä on valtuustossa vain kuusi ja oululaisia valtuutettuja puolestaan on huomattavasti enemmän. Valtaapitävistä onkin muuttuneen tilanteen kautta tullut altavastaaajia, joiden tulee opetella enemmistön luomat pelisäännöt, mukautua niihin ja pelata niillä. Hellun mainitsema tapahtuma kuvaa vallan muuttuvaa luonnetta ja vallan ilmenemistä toimijan subjektiivisessa kokemusmaailmassa. Shokki aiheutui erilaisesta poliittisesta pelitaktiikasta. Se aiheutti tunteen altavastaaajana olemisesta (vrt. Ortner 2006: 134–139), vaikka Hellun tittelissä ei ollut oikeastaan tapahtunut muutosta: Hän oli ollut valtuutettu Oulunsalossa ja hän pysyi valtuutettuna Oulussa.

Demokraattista valtapeliä oli mielenkiintoista seurata myös alueyhteistyöryhmien kokouksissa. Alueyhteistyöryhmät ovat alueesta riippuen olleet toiminnassa useista vuosista vuosikymmeniin, jotkut aikaisemmin toisen nimikkeen alla, mutta toiminta on ollut suurin piirtein samanlaisena jatkuvaa jo pitkän aikaa. Ajan saatossa kokouksiin on muodostunut tietynlaisia ydinryhmiä, jotka kävivät kokouksissa säännöllisesti. Kokouksien ydinryhmät koostuivat alueista riippuen asukkaista ja paikallisista toimijoista, jotka saattoivat olla esimerkiksi paikallisessa yhdistyksessä puheenjohtajana tai muuna hallituksen jäsenenä. Uusia kasvoja kokouksissa näkyi melko harvoin ja vähänlaisesti. Ikäjakauma kokouksissa painottui enemmän vanhempiin ikäluokkiin, vaikka mukana oli jonkin verran myös työikäisiä ihmisiä.

Mieleenpainuva valtapeli käytiin eräässä keskustan suuralueen alkuvuoden 2014 kokouksessa. Oulun kaupunki oli päättänyt muuttaa käytäntöjä siitä, miten suuralueille myönnettävät alueellista työtä tukevat varat⁷ tulisi jakaa. Kokous oli vuoden ensimmäinen ja siksi osaltaan hedelmällinen uusien ihmisten osanottoa mieltien. Paikalla olikin ihmisiä, jotka eivät olleet aiemmin ottaneet osaa kokouksiin. Aikaisemmin alueelliset tuet oli automaattisesti myönnetty asukasyhdistyksien pitämille asukastuville, jotka olivat voineet jakaa varoja erilaisille tapahtumille ja projekteille ympäri vuotta. Nyt tuki tuli vapaasti haettavaksi kaikille ja se piti hakea ja jakaa kerran vuodessa. Alueyhteistyöryhmien päätettäväksi jäi, miten he esittävät lähidemokratiatoimikunnalle tukien jakoa sitä hakevien tahojen tai henkilöiden kesken. Lähidemokratiatoimikunta puolestaan teki lopullisen päätöksen siitä kelle tukea myönnettiin. Valtataistelua kokouksessa käytiin siten, että kokouksen osallistujat, eritoten kokouksen ”ydinryhmä”, kapinoivat kaupungin päätöstä vastaan vapauttaa tuki kaikkien jaettavaksi. Kaupunki nähtiin tässä lähes yksinvaltaisena päätöselimenä, jota vastaan haluttiin osoittaa mieltä. Lisäksi kapinoitiin niitä kokoukseen osallistujia vastaan, jotka pitivät kaupungin päätöstä hyvänä asiana.

⁷ Kyseessä oleva tuki on kaupungin kansalaisille myöntämää alueellista toimintarahaa, jota on jaossa 0,70€ jokaista suuralueella asuvaa asukasta kohden. Lisäksi asukas- ja kyläyhdistyksille on haettavissa erillistä toiminta-avustusta.

Kokouksessa käsiteltiin tuenhakijoita, joiden joukosta löytyi niin yksityishenkilöitä, yhdistyksiä kuin vanhempaintoimikuntiakin. Jotkut kokouksen osanottajista viittasivat tukeen ”meidän rahana” ja päivittelivät kaupungin oikeutta jakaa tukea johonkin muuhun kuin heidän toimintaansa. Eräs kokoukseen ensimmäistä kertaa osallistunut kritisoi äänessä olleiden kiivasta keskustelua, joka ulkopuolisen korviin (myös omiini) kuulosti suoranaishetimiteltä. Hän muistutti asiallisesti kokouksen edustavan julkisen vallan ilmentymää, jolloin myös keskustelun tulisi olla sivistynyttä ja pysyä asioissaan. Vastauksena tähän, kokouksen ydinryhmä puolusti mielipiteitään ja kiivasta keskustelua (joka sisälsi myös kiroilua) sananvapaudella. Eräs kokouksessa säännöllisesti käyvä oli ehdottanut, että varoja voitaisiin ensi vuonna jakaa sellaisille hakijoille, jotka tulisivat ensin käymään kokouksissa esittäytymässä, jotta kokouksen osallistujat oppisivat tuntemaan hakijan. Tällaista ei ollut edellytetty hakukriteereissä. Lisäksi se antaa kuvan, että tukea alueellisen toiminnan järjestämiseen voidaan myöntää vasta sitten, jos hakija on tuen myöntäjille tuttu. Lopulta puheenjohtaja esitti, että asian päätösvalta siirretään kokonaan lähidemokratiatoimikunnalle, joka tekee tuen myöntämisestä muutenkin lopulliset päätökset. Kokouksen tunnelma oli kauttaaltaan kireä ja muistan lähteneeni sieltä tuhtuneena ja vihaisena.

Kyseisessä tapahtumassa näyttäytyy mielestäni hyvin poliittisen pelin totisuus (Ortner 2006): pelissä ei ole kaikille tuttuja sääntöjä, vaan peli määräytyy pelaajien keskinäisten suhteiden ja toimintojen mukaan, joissa näinkin matalan tason vaikuttamisen paikoissa ilmentyy vallan subjektiivinen, suhteista riippuvainen luonne. Tietämättömiä oikeista pelisäännöistä ovat erityisesti uudet pelaajat, jotka eivät ole vielä päässeet luomaan suhdetta vanhoihin pelaajiin. Asia voi puolestaan aiheuttaa poliittista torikammos (vrt. Graber 2008; Dupuis-Dér 2002) niiden joukossa, jotka eivät jo ole osa ryhmää ja joilla ei ole takanaan ryhmän luomaa tukea. Vaatii rohkeutta nousta sellaista ryhmää vastaan, joka verhoaa puheensa ja toimintansa sellaisten kiiltävien kilpien kuin ”sananvapauden” ja ”vapaan pääsyn” taakse, niin kuin osa työryhmäkokousten ydinryhmään kuuluvista teki. Tavallaan pelattiin demokratian säännöillä demokratian sääntöjä vastaan, kun sananvapauden periaatteella kritisoitiin toisten puheenvuoroja ja tällä tavalla pyrittiin hiljentämään toinen osapuoli. Kokouksissa yleisesti pidettiin itsestään selvänä, että ihmiset tulevat paikalle mikäli heillä on jotain asiaa ja halua kertoa niistä. Itsestään selvänä pidettiin myös sitä, että kaikki ihmiset, uudetkin, uskaltavat kokouksissa käyttää puheenvuoroja.

Oli kuitenkin ilmeistä, että osassa kokouksista vallitsi ydinryhmän luoma hierarkia, joka sinne oli vuosien saatossa muodostunut. Osallistumisen kynnyks nousee korkeaksi, kun yrittäessään osallistua ihminen saakin vastaansa tyrmäyksen. Kuten Ortner (2006) on maininnut, suurta osaa toiminnassa myös oman havaintoni mukaan määrittää toimijan subjektiivisuus. Ei välttämättä auta, että toimija osallistuu kokoukseen, jos ilmapiiri on niin hyökkäävä, ettei puheenvuoron antamisella ole ryhmän keskuudessa arvoa. Enemmistön valta kokouksissa määrää vähemmistön aseman ja toimijoiden väliset suhteet. Kokouksissa näkyvä maahanmuuttajien näkymättömyys on ilmiönä kaksisuuntainen: Ryhmät ajattelevat, että maahanmuuttajia ei kiinnosta osallistua ja maahanmuuttajat ajattelevat, ettei heillä ole kokouksiin mitään tarjottavaa. Lopputulemana on valtaapitävä ydinryhmä, joka valitsee asioita päätettäväksi ja käsiteltäväksi omien intressiensä mukaisesti. He, jotka eivät ole saapuneet edustamaan ryhmäänsä, eivät ole silmissä, eivätkä siksi mielissä. Toisaalta mainitussa valtapelissä kyse on myös valtaapitävien subjektiivisesta kokemismaailmasta, sillä käytäntöjen muuttuminen kenties aiheutti heissä tunnetta siitä, että heiltä viedään viimeisetkin itse- ja toimintavallan rippeet, kun alueellinen tuki vapautettiin kerralla kaikkien haettavaksi. Tästä tunteesta taas seurasi mielipahaa ja turhautumista, joka johti epäasialliseen käytökseen.

Lopulta kyseisen kokouksen väki kuitenkin kuunteli viime kädessä tilanteessa hallitsevaa suurinta valtaa, eli kokouksen puheenjohtajaa. Hän teki päätöksen siitä, että asia jätetään sikseen ja seuraava taho saa päättää miten tuet jaetaan. Valta siis siirrettiin seuraavalle toimijataholle, kun yhteistä sopua ei löytynyt. Kokouksen puheenjohtajaa todennäköisesti kaikki kokouksessa olevat pitivät suuressa arvossa sekä yhteistyöryhmän puheenjohtajuuden että muiden valtaa ilmentävän asemiansa vuoksi, sillä keskustan suuralueen yhteistyöryhmän puheenjohtaja on lisäksi Oulun kaupunginvaltuutettu ja kansanedustaja Suomen valtion hallituksessa. Tilanne osoittaa, että ryhmässä johtajalla oli viime kädessä suurin valta ja että tämä valta oli ryhmän silmissä legitiimiä, toisin sanottuna: Heillä oli yhteinen ymmärrys vallitsevasta poliittisesta kulttuurista. Tämän myötä he tunnustivat puheenjohtajan vallan ja auktoriteetin, sillä johtajan valta heijasti ryhmän omaa sosiaalista ja kulttuurista ilmapiiriä sekä arvomaailmaa. (Vrt. Kurtz 2001: 92) Maahanmuuttajilla odotus johtajien asemasta voi kuitenkin olla erilainen, kun yksilön sosiaalinen ja kulttuurinen taustakin on lähtökohdiltaan toinen. Asia ilmeni myös tutkimusaineistossa. Latekoe Lawson Hellu ei pääasiallisesti kokenut henkilökohtaiseksi asiakseen käsitellä

valtuustossa erityisesti maahanmuuttajien asioita, tärkeämpänä hän piti oman asuinalueensa kehittämistä koko yhteisölle paremmaksi. Hän kuitenkin kertoi törmänneensä maahanmuuttajiin, jotka olivat tulleet hänen luokseen ja olettaneet, että Hellu voisi kaupunginvaltuutettuna suoraan tehdä myönteisiä päätöksiä yksityisten ihmisten hyväksi. Tapaus ilmentää tiedonpuutetta niin tärkeitä poliittisista pelisäännöistä kuin johtajien legitimiin vallan rajoituksista ja arvomaailmasta.

Keskustan suuralueen yhteistyöryhmäkokouksen kuvaus oli kuitenkin vain yksi monista kokouksista joille osallistuin, eivätkä kaikki kokoukset olleet yhtä kireätunnelmaisia. Yleensä kokoukset käytiin hyvässä hengessä. Pateniemen suuralueella toimintarahaa hakemisen uudistuminen ei nostattanut tunteita ja asia pystyttiin käsittelemään nopeasti ja sopuisasti. Ainoastaan harmiteltiin sitä, että haettavaa rahaa jäi yli, kun sitä hakevia oli niin vähän. Demokraattisen hallintajärjestelmän pelitaktiikkaan liittyikin myös se elementti, joka toisaalta mahdollistaa tasa-arvoisen osallistumisen. Järjestelmän monimutkaisuus ja byrokratiaviidakko ovat osallistumista rajoittavia tekijöitä. Haastateltavien mielestä osallistuminen voisi olla mahdollista ja jopa suotavaa, mutta sillä ei nähty olevan juurikaan merkitystä, kun toiminta hukkuu puheen, neuvottelujen ja loputtomien kompromissien alle. Avoin ovi suljetaan omatoinisesti.

6.2. ”Kuka kutsuu heitä?”

Informantteja etsin erityisesti sen perusteella, että heidän kielitaitonsa olisi riittävän hyvä haastattelujen mielekkääseen läpiviemiseen. Tämän vuoksi aineisto pohjautuu sellaisten maahanmuuttajien haastatteluihin, jotka olivat asuneet Suomessa ja myös Oulussa suhteellisen pitkään. Tämä kenties osaltaan vaikutti taas siihen, että haastattelemistani maahanmuuttajista monella oli kokemusta suomalaisesta ja paikallisesta kansalaistoiminnasta ja osallistumisesta. Jokaisella oli demokratiasta ja sen tarkoituksesta jonkinlainen mielikuva ja mielipide. Toisaalta nämä mielikuvat ja mielipiteet juuri vaikuttavat siihen, päättääkö yksilö osallistua tämän hallintajärjestelmän mahdollistamaan toimintaan ja miten.

Osallistumisen keinoina ja kanavina päätöksentekoprosessiin nähtiin: Kansalaisaloitteiden tekeminen, politiikkaan ja puolue toimintaan osallistuminen, äänestäminen, asukas-

ja vanhempainyhdistystoiminta sekä muu yhdistystoiminta, alueelliset yhteistyökokoukset, suora palautteen antaminen kaupungille ja omatoimisuus. Näitä kaikkia keinoja ja kanavia oli informanttien toimesta käytetty ja haastateltavista kaikki olivat jollain lailla osallistuneet paikallista päätöksentekoa koskevaan prosessiin. Maahanmuuttajat sekä tiesivät että käyttivät samoja vaikuttamisen keinoja kuin Suomessa syntyneet informantit. Ongelmana ei nähtykään sitä, etteivätkö maahanmuuttajat kykenisi osallistumaan halutessaan. Suurimpana ongelmana koettiin tiedonkulku ja sen saavuttaminen. Tämän lisäksi osallistumiseen vaikuttivat yksilön asenne ja motivaatio.

Asioihin puolestaan osallistuttiin pääosin sen vuoksi, että niihin haluttiin vaikuttaa ja niissä nähtiin epäkohtia. Syitä vaikuttaa olivat huomioiden liittyen omaan asuinalueeseen; haluttiin esimerkiksi parantaa alueen liikunta-, harrastus-, koulu- tai turvallisuusasioita. Näiden lisäksi osa haastateltavista oli ollut poliittisesti aktiivinen ja mukana esimerkiksi puoluetoiminnassa tai erilaisissa Oulun kaupungin lautakunnissa. Oman osallistumisen ja aktiivisuuden syiksi taas mainittiin erityisesti oma luonne. Syitä olla osallistumatta olivat muun muassa ajan-, tiedon-, tai kiinnostuksen puute, samoin kun se, että osallistumista ei koettu itselle luonnollisena toimintana, vaikka osallistumiskanavia ja -keinoja saatettiin tietää. Laleh ja Alisa mainitsivatkin, että politiikka ei ole heille ominaisin vaikuttamiskeino. He molemmat tiesivät monia keinoja vaikuttaa ja osallistua, mutta selittivät osallistumattomuuttaan sillä, ettei sellainen sovi heidän persoonalleen. Tämä osoittaa, ettei tieto asioista välttämättä varmista osallistumista, vaan siihen vaikuttavat merkittävästi yksilön subjektiiviseen toimijuuteen liittyvät henkilökohtaiset halut, tavoitteet ja tunteet. (Vrt. Ortner 2006)

Yksilön asennetta ja motivaatiota osallistumiseen avasi Bastien omalla näkemyksellään. Hänen mukaansa maahanmuuttajat voidaan jakaa kahteen ryhmään: Sellaisiin, jotka tulevat Ouluun vain vähäksi aikaa ja muuttavat pois, ja sellaisiin, jotka ovat tulleet Ouluun, tykättyneet siihen ja jääneet kaupunkiin. Hän oli sitä mieltä, että kukaan ei yleensä tule Ouluun aikomuksenaan jäädä kaupunkiin pysyvästi. Hänen mukaansa Ouluun asettuvilla täytyi olla jäämiseensä jokin painava syy. Bastien mainitsi useampaan kertaan, että suurin osa Ouluun muuttavista aikoo jäädä kaupunkiin vain vähäksi aikaa, kenties yhdeksi tai kahdeksi vuodeksi, eikä kukaan sellaisella aikomuksella paikalle tuleva kiinnostu paikall-

lisistä asioista ja niihin vaikuttamisesta, eikä siksi osallistu yhteiseen toimintaan. Esimerkkinä hän antoi, että jos ihminen menee turistina Brasiliaan kahdeksi viikoksi, hän ei yritä vaikuttaa paikallisiin asioihin, vaikka tietäisi, että maassa on korruptiota ja muita ongelmia. Kiinnostus paikallisiin asioihin rakentuu vähitellen, kun kaupunkiin muuttanut alkaa pitää itseään kuntalaisena ja alkaa nähdä kaupungin omakseen (vrt. Pehkonen 2009):

Bastien: ”- kun asettu ja alkaa näkee asioita, niin ku sanot kuntalainen, se on sitten niin ku sun kaupunki, joten niin, pikku hiljaa, sitä löytää asioita mitä tahtoo tehdä ja sitten saat tietoa että miten tehdä, niin kun näin, pikku hiljaa, ja sitten voit tehdä niitä.”

Bastienin mukaan asiaan vaikuttaa se, mitä mahdollisuuksia kaupunki muuttajalle tarjoaa. Bastienin puheesta ymmärsin myös, että Oulu ei välttämättä ole kaupunkina erityisen vetovoimainen, eikä kaupungissa ole mitään mikä erityisesti vetää ainakaan maahanmuuttajia puoleensa. Nadir myös mainitsi, että ihminen voi olla maassa turistina pitkään, ellei itse toimi aktiivisesti sen eteen, että opettelisi maan kieltä ja osallistuisi yhteisiin asioihin. Osallistumisen ja kotiutumisen toiminnan takana näen samoja piirteitä, omaa halukkuutta ja kaupungin tarjoamia mahdollisuuksia niihin tarttumiseksi. Toiminta, oma motivaatio ja tekeminen esiintyivät usean informaatin puheessa olennaisena molempiin liittyvinä asioina. Toisaalta Nadir totesi, että maahanmuuttajan tie osallistumiseen voi olla sorainen. Hänen mukaansa maahanmuuttajat eivät usein tiedä omia oikeuksiaan eivätkä velvollisuuksiaan, erityisesti jos he ovat vastamuuttaneita. Nadirin haastattelun perusteella saakin sellaisen kuvan, että onnistunut kotiutuminen vaikuttaa läheisesti siihen, osallistuuko maahanmuuttaja yhteisiin asioihin vai ei ja näkeekö hän asian olevan merkityksellinen. Hän pohti myös sitä, missä vaiheessa osallistuminen edes tulee maahanmuuttajalle ajankohtaiseksi. Sitaatissa Nadir on selventänyt näkemystään siitä, mitä kaikkea maahanmuuttaja Suomeen muuttaessaan voi joutua kohtaamaan ja miten kotiutumista voi suhteuttaa osallistumiseen:

Nadir: ”Niin kuin veteen pudonnut tavallaan lintu tai joku. Että ensin hänen pitää selviytyä, muutama vuotta, että oppii kieltä, tutustuu paikkoihin, sopeutuu säähän, ruokiin, pimeyteen tai valoisuuteen kesällä ja oppii tutustumaan

Suomen kulttuuriin ja kulkemaan täällä. Ja sen mukaan ostamaan vaatteita tai hankkimaan, että pärjää ja, ja... pitää mennä vähän niin kuin Suomen, Suomen ruoka-aineista vähän halvemmista niillä -- se, ja ajankäsitys hänellä asettuu, että miten ajoissa ollaan ja mitä täällä arvostetaan, arvot ja. Ja oman elämän hallinta. Kaikin puolin se koko paketti. Ee... sitten, voisi vaikuttaa muihin asioihin. Ensin pitää vaikuttaa omaan kotoutumiseen, eli se on siinä vielä taistelemassa. Siksi se alussa, yleensä, ei aina heti niin kaikilla onnistu.”

Kuten Bastien, Nadir selittää kotoutumisprosessin olevan pitkä, eikä alussa jätä paljon kykyä kiinnittää huomiota muiden asioiden vaikuttamiseen, vaan huomio kiinnittyy ihmisen omaan kotiutumiseen. Nadir kuvaa kotiutuvan ihmisen alkumetrieni sisältävän epä-tietoisuutta, hämmennystä ja varmaan pelkoakin, sillä hän vertaa ihmisen olevan kuin veteen pudonnut lintu, jonka pitää käydä alussa taistelua arkipäiväisistä asioista, jotta hän selviytyisi. Hän myös viittaa siihen, miten maahanmuuttajan on opeteltava uusi arvomaailma uuden kulttuurin myötä, jonka kautta mahdollistuu kyky tulla osalliseksi yhteiskunnassa. Nadir puhui paljon käsityksistään maahanmuuttajien, ja nimenomaan Suomeen vastamuuttaneiden maahanmuuttajien kokemuksista, sillä hän tapaa työssään maahanmuuttajia ja tekee työnsä kautta yhteistyötä monien kaupungin eri tahojen kanssa. Sen myötä hän on ollut tietoinen kaupungin ajankohtaisista hankkeista sekä maahanmuuttopolitiikasta.

Tietoa politiikasta ja ihmisoikeuksista pyrittiin oululaisille, niin maahanmuuttajille kuin muillekin, tuomaan ilmi Osallistu ja vaikuta-hankkeen kautta pitämällä luentoja. Osallistuin aineistoa kerätessäni luentoon Pohjois-Afrikan politiikasta ja ihmisoikeuksista. Paikalla oli sekä kantasuomalaisia että maahanmuuttajia. Tilaisuus itsessään ei ollut kovin suuri, osanottajia paikalla oli viitisentoista. Mikäli luennot saavuttaisivat suuremman yleisön, voisivat ne toimia tiedotuskanavana maahanmuuttajille heidän oikeuksistaan, velvollisuuksistaan ja mahdollisuuksista niin Suomessa kuin lähtömaassaan. Tämä lie-neekin ollut luentojen perimmäinen tarkoitus. Erityisen suuren potentiaalin tällaisissa luennossa näen sellaisten ihmisten tiedonsaannin lisäämisen, jotka eivät ole kiinni esimerkiksi työ- tai opiskeluelämässä. Samalla se tarjoaa avoimen vuoropuhelukanavan keskustelulle. Luennon aikana käytiin keskustelua esimerkiksi tyttöjen ympärileikkauksista,

siitä miten Suomessa suhtaudutaan kyseiseen asiaan ja minkälaista keskustelua siitä meillä käydään. Tilaisuus antoi näin ollen myös maahanmuuttajille mahdollisuuden kritisoida käytäntöjä ilman tuomitusta tulemisen pelkoa. Sain luennosta suoraan tiedon sähköpostiini, jonka lisäksi tiedän, että sitä mainostettiin Villa Victorin Facebook-sivuilla sekä ainakin yhdellä yliopiston sähköpostilistalla. Asukastuvalle tuotiin myös usein ilmoituksia ja mainoksia tapahtumista paperisina versioina.

Laleh työskentelee hänkin maahanmuuttajien parissa ja hänellä on maahanmuuttajien osallistumisesta päätöksentekoprosessiin samantapainen mielikuva kuin Nadirilla. Hän käsitteli asiaa suuremman kuvan kannalta, huomioiden sen, että maahanmuutto on Suomessa uusi ilmiö. Hän pohti suomalaisten ja oululaisten suhtautumista ja ymmärrystä siitä, otetaanko viranomaisten taholta maahanmuuttajat yhteiskunnan jäseninä huomioon:

Laleh: ”Emm... ei ole vielä. Sillä lailla kuunneltu. Koska... maahanmuuttajat ovat oikeestaan kaukana. Päätöksenteosta ja päättäjiltä. Ja se on tämä monikulttuurisuus täällä Suomessa ja täällä Oulussa on niin uusi alue, mitä ei oo vielä lähellä päättäjiä. Ja se monikulttuurisuuden kerros on niin ohut, vielä. Että ihmiset ovat niin vähän aikaa olleet täällä alueella ja viranomaiset ei oo sillä lailla ottaneet oikeasti vakavasti, että hei, tää on monikulttuurisuus. Ja meidän pitää kattoa ja huomioida heidät ja, mm, ja tuota... ottaa heidät päätöksessä mukaan. Se on niin alussa.”

Tässä Laleh käsittelee monipuolisesti sitä miten alussa maahanmuuttoa koskevien aiheiden parissa ollaan. Monikulttuurisuuden kerros on ohut, eikä siksi päättäjien puolelta vielä varsinaisesti vakavasti otettavissa. Samaa mainitsi Peter haastattelussaan. Hän kertoi, että lähtömaassaan Belgiassa maahanmuutto on ”vanha juttu” ja maahanmuuttajia on jo kolmannessa polvessa. Heihin suhtaudutaan eri tavalla kuin Suomessa, jossa ilmiö on uusi. Todelliseen monikulttuurisuuteen Nadirkin näki vielä olevan pitkä matka. Hän otti esille Suomen romanit, jotka ovat asuneet Suomessa jo hyvin kauan, eivätkä silti täysin ole osa suomalaista yhteiskuntaa. Myöhemmin Laleh mainitsi, että Oulu voisi ottaa mallia maahanmuuttajien huomioimisessa päätöksentekoon liittyen esimerkiksi Pudasjärvestä, jossa hänen mukaansa maahanmuuttajat on otettu mukaan ja huomioitu heti alusta lähtien. Hänen mielestään Oulun tulisi nopeasti ottaa maahanmuuttajat mukaan päätöksentekoon,

sillä se voi jo pian olla liian myöhäistä ja sen jälkeen asiat monimutkaistuvat entisestään. Samaan asiaan viitaten Nadir nosti esille Ruotsin Malmön, jossa ajoittain on esiintynyt levottomuutta sopeutumisvaikeuksien ja kantaväestön ja maahanmuuttajien kireiden välien purkautuessa. Oulussa on nähtävissä lievää eriytymistä maahanmuuttajien ja valtaväestön asuinpaikkojen valinnan suhteen – toisilla alueilla maahanmuuttajia asuu huomattavasti enemmän ja toisilla maahanmuuttajia ei asu juuri ollenkaan.

Demografian maantieteellisen jakautumisen huomasi kentällä esimerkiksi siinä, miten eri alueyhteistyökokouksissa suhtauduttiin maahanmuuttoon. Oulun pohjoispuolella, jossa asuu verrattain paljon maahanmuuttajia, aiheeseen heidän kotiutumisestaan ja osallisuudesta suhtauduttiin vakavamielisesti. Eräässä eteläpuolen kokouksessa puolestaan aihe nähtiin positiivisena asiana nostaa esille, mutta osallistuminen nähtiin yksinkertaisena ja ongelmattomana. Joissakin alueyhteistyöryhmien kokouksissa yleinen mentaliteetti nimittäin oli, että kokoukset ovat ehdottomasti ”kaikille avoimia” ja jokaisella on vapaus osallistua ja sitä kautta vaikuttaa. Toisissa kokouksissa taas saatettiin ottaa pohdintaan se, miten alueen ihmiset eivät osallistu kokouksiin ja siksi kokouksien ja sitä kautta kannanottojen, esityksien ja päätösten tekeminen perustuu esimerkiksi ikäjakaumaltaan epäsuhtaisen ryhmän käymään keskusteluun ja päätöksiin. Asiaan vaikuttavat yhtäältä sekä asukkaiden tiedonpuute että yksilön kokemusmaailmaan liittyvät sosiaaliset tai henkiset esteet, joita edellisessä luvussa kuvasin. Asioiden epäsuhtaisuus ei kuitenkaan suinkaan ollut kaikkien ihmisten tiedostamattomissa. Mikko Raudaskoski oli sitä mieltä, että ihmisten tulisi eroihin katsomatta olla samalla lähtöviivalla, mutta arveli, ettei tieto kulkenut kaikille yhtäläisesti. Pasi Laukka kertoi tuntemuksistaan liittyen maahanmuuttajien tasa-arvoiseen osallistumiseen ja vaikuttamiseen seuraavasti:

Hilla: ”No onko sun mielestä maahanmuuttajilla tasa-arvoiset osallistumisen ja vaikuttamismahdollisuudet alueelliseen päätöksentekoon?”

Pasi: ”Kyl se... täytyy ehkä vielä todeta, että ei välttämättä ole, että... Se on se tiedonsaanti. Se on erittäin, se on – että miten heidät tavoitetaan? Tavoitetaanko me oikeesti niitä ryhmiä joita me halutaan? Et tota... mä melkeen vastaisin tuohon ihan kriittisesti, että ei välttämättä oo yhdenvertaset, tasa-

arvoset mahdollisuudet vaikuttaa tänä päivänä vielä. Mut tämä on, mun kokemus, mun sellanen tunne. Toivottavasti mä oon väärässä, mutta... näin mä ite tällä hetkellä tämän koen. Paremmiin vois olla asiat.”

Pasi Laukka mainitsi myös, että Osallistu ja vaikuta-hankkeen yksi konkreettinen tavoite oli saada enemmän maahanmuuttajia asettumaan ehdolle kaupunginvaltuustoon. Lisäksi hankkeen tavoitteena oli antaa maahanmuuttajille tietoa siitä, mitä alueellinen päätöksenteko tarkoittaa. Laleh oli sitä mieltä, että maahanmuuttajilla on periaatteessa yhtäläiset osallistumismahdollisuudet, mutta käytännössä asia ei maahanmuuttajien tiedonpuutteen vuoksi ainakaan vielä täysin toteudu. Tieto ja sen puute nousi usean haastateltavan kohdalla selitykseksi sille, miksei ihminen osallistu alueelliseen päätöksentekoon. Toinen merkittävä selittäjä oli yksilön luonne ja motivaatio. Aktiivisena kansalaisena ja virkansa puolesta Pasi Laukka oli tietoinen niistä ongelmista, joita kuntalaiset, niin maahanmuuttajat kuin muutkin, saattoivat osallistumisessaan kohdata. Hän koki, että vaikka viranhaltijoilla on laissa määrätty kuulemisvelvollisuus, sitä pitäisi jalostaa nimenomaan *kuulemisvelvollisuudeksi* ja oli sitä mieltä, että viranhaltijat ovat asemansa puolesta velvoitettuja palvelemaan kansalaisia ja sitä myötä kuuntelemaan heitä. Hänen mielestään vähintään, mitä viranomaiset voivat tehdä, on vastata ihmisille heidän kysyessään. Olenaisiksi asiaksi Laukka nostaa vuorovaikutuksen ja vuoropuhelun viranhaltijoiden ja kansalaisten välillä. Tätä kehittääkseen Oulussa on otettu käyttöön esimerkiksi sähköisiä osallistumisen keinoja ja kanavia mahdollistavia palveluita kuten internetsivuston Ota-kantaa.fi. Sen ajatellaan olevan yksi väylä osallistumiseen sellaisille henkilöille, jotka eivät ehdi tai muuten kykene ottamaan osaa iltaisin järjestettäviin yhteistyöryhmäkokouksiin tai muuhun toimintaan. On siis pyritty turvaamaan tasa-arvoista pääsyä ja laajentamaan osallistumiskenttää. Palvelun käyttäminen tosin edellyttää tietokoneen ja internetin käyttötaitoja, hyvää suomen tai ruotsin kielitaitoa, sekä tietysti luku- ja kirjoitustaitoa. Näitä taitoja ei välttämättä kaikilla maahanmuuttajilla ole, joten heille ensisijainen osallistumiskanava voisi luonnollisimmin olla kokouksiin ja muuhun toimintaan osallistuminen, mikäli heille saatettaisiin tieto niiden olemassaolosta. Asiaa tosin on osaltaan huomioitu kaupungin toimesta Osallistu ja vaikuta-hankkeen tiimoilta. Hankkeen loppuseminaarisiin osallistui viranomaistahoa sekä maahanmuuttajia ja seminaarissa ollut Laleh kertoi sen olevan jo paljon, että seminaarien työpajoissa maahanmuuttajilta kysyttiin hei-

dän omia ajatuksiaan ja mielipiteitään. Pasi Laukka, joka myös oli osallistunut seminaariin, kertoi siellä käydyn vuoropuhelun maahanmuuttajien välillä olleen antoisaa. Tietoista työtä esteiden poistamiseksi siis tehdään ja kaupungissa on pyritty avaamaan vuoropuhelua viranomaisten ja maahanmuuttajien välille. Kysyin Pasi Laukalta hänen näkemystään asioiden jatkumisesta hankkeen loppumisen jälkeen (kesäkuu 2014). Hän myönsi tiedostavansa seikan ja toivoi, että asioille saataisiin jotain kautta jatkuvuutta ja kehittymistä.

Bastienille tulivat haastattelun uutena asiana myötä asukastuvat, asukasyhdistykset ja alueelliset yhteistyökokoukset. Peter puolestaan tiesi, että asukasyhdistys on hänen omalla alueellaan alkanut toimimaan aktiivisemmin, mutta ei ollut kuullut alueellisista yhteistyöryhmäkokouksista. Alisa tiesi asukasyhdistyksen kokoustavan asuinalueellaan, sillä oli lukenut siitä Forum24-lehdestä⁸, mutta ei ollut koskaan käynyt kokouksissa. Seuraavassa otteessa Nadir kuvaa hyvin sitä, miten olennainen osa osallistumista ja vaikuttamista on toimiva ja riittävä tiedonkulku ja sen saanti. Ote on jatkoa sivulla 60 olevaan sitaattiin, jossa Nadir kertoi maahanmuuttajien pitkästä tiestä siihen, milloin maahanmuuttajalle tulee ajankohtaiseksi osallistua yhteisiin asioihin.

Nadir: ”--Koska kaikki muut puuttuu tällä tavalla mitä lueteltiin. Eli millä tavalla ymmärtää katsoa asioita. -- Siksi ei olekaan monissa nuissa vaikuttamisen paikoissa, vapaa pääsyn paikoissa, alueen kokouksissa tämmösissä, ei montaa maahanmuuttajaa, ei näy. Vaikka asuis siellä paikalla. Eli näistä se ja tiedonkulku. Että niin kun, mistä hän tietää? Minä tiedän kun töissä oon, tää työtekonen maailma, tämmönen työkeskeinen kulttuuri, kulttuurin elämä Suomessa, ja yksilöllisen kulttuurin elämä. Eli täällä niin kun mennään sillä tavalla että kun oot työssä ja tavallaan, että elämänhallinta sen kautta, vaikka sosiaalisuuskin lisääntyy ja tietoa saat. Niin tai näin, kuulet, tai sähköpostissa -- tiedät, ahaa tuommonen kokous jossain. Ei kotona oleva joku somalialainen, afganistanilainen tai kiinalainen, mistä hän tietää nuista? Kuka kutsuu heitä? Vaikka olisi halua heillä, osallistua. Me puhutaan ja sielläkin halua

⁸ Forum24 on oululainen ilmaisjakelulehti.

varmasti, että he osallistuisivat, tahdotaan. Mutta he eivät tiedä. He eivät tiedä.”

Nadirin kysymys: ”*Kuka kutsuu heitä?*” kiteyttää mielestäni sen, minkä kohdalla Oulussa on eniten kehitettävää. Kuka kutsuu maahanmuuttajan osallistumaan oman asuinalueensa tapahtumiin ja kokouksiin, mistä maahanmuuttaja saa tietoa näistä asioista? Kysymys on olennainen ja sitä pohti omalla tahollaan myös Bastien. Hän kuvasi ilmiötä kokemallaan esimerkiksi työpaikkaruokailusta: Suomalaiset lähtevät ruokatunnille kysymättä muilta, haluavatko he tulla mukaan. Bastien sanoi suomalaisten ajattelevan niin, että kun ihmisellä on nälkä, hän tulee omatoimisesti mukaan lounasravintolaan muiden kanssa, eikä häntä tarvitse erikseen kysyä. Bastienille asia kuitenkin näyttäytyi niin, että työpaikoilla ihmiset ottavat ja lähtevät kysymättä muita mukaan, vaikka on ilmiselvää, että kaikkien ihmisten pitää päivän aikana syödä. Osallistumista asioihin siis vaikeuttaa se, ettei ole-massa oleva ryhmä välttämättä päästä helposti sisäänsä uusia jäseniä, vaikka näennäisesti ryhmän sisään pääsemiseen ei ole estettä. Oletuksena on, että kaikki jotka haluavat mukaan, tulevat mukaan omatoimisesti. Sama oletus vallitsi esimerkiksi keskustan alueellisen yhteistyöryhmän kokouksissa. Vaatii kuitenkin rohkeutta mennä ulkopuolisena itse kysymään itseään mukaan, erityisesti jos on epävarma omasta kielitaidostaan tai edes asemastaan yhteiskunnassa. Laleh tunnisti saman. Hän kertoi, että maahan tullessaan muuttaja ajattelee, että suomalainen antaa hänelle tarvittavaa tietoa ja suomalainen puolestaan odottaa, että maahanmuuttaja tulee kysymään. Kun molemmat odottavat toiselta osapuolelta toimintaa, ei tapahdu mitään. Asia voidaan kytkeä käsitteeseen Miikka Pyykkösen (2007) integraatiosta, jossa julkisen sfäärin normit koostuvat valtaväestön arvo- ja tapakulttuurista. Vähemmistöön kuuluva ei tunne normistoa, eikä osaa siksi toimia sen mukaisesti. Samalla enemmistöön kuuluva ajattelee, että voidakseen toimia yhteiskunnassa, vähemmistöön kuuluvan tulee omaksua julkisen sfäärin normit. Tuloksena on pattitilanne.

7. LOPUKSI

Käsillä olevassa työssä olen tarkastellut oululaista päätöksentekoprosessia ja sen saavutettavuutta maahanmuuttajan näkökulmasta. Työn lähtökohtana oli selvittää, mitkä ovat

niitä asioita, jotka vaikuttavat siihen, osallistuuko maahanmuuttaja alueelliseen päätöksentekoon vai ei ja mitä osallistumiskeinoja maahanmuuttajat Oulussa käyttävät. Samalla työn tarkoituksena oli tarkastella ovatko kotiutuminen ja yhteiskunnallinen osallistuminen yhteydessä toisiinsa. Teoria työssä nojaa poliittisen antropologian tutkijoiden käsitteisiin vallasta, demokratiasta, kotiutumisesta ja yksilöstä poliittisena toimijana. Lähtökohdaksi on ollut maahanmuuttajien tarkastelu objektien sijasta subjekteina, jotka ovat kykeneviä poliittiseen toimijuuteen sen sijaan, että he olisivat pelkkiä poliittisen toiminnan kohteita.

Aineistoni työlle pohjautui kymmenelle teemahaastattelulle. Teemojen avulla selvitin informanttien suhdetta Ouluun ja osallistumista alueelliseen päätöksentekoon. Kysymykset koskivat lisäksi haastateltavien kokemusta kotiutumisesta ja siitä, onko kotiutumisella yhteyttä yhteiskunnalliseen osallistumiseen. Haastateltavista seitsemän oli maahanmuuttajia ja kolme syntyperäistä suomalaista. Haastattelujen lisäksi tein aineistonkeruuta osallistuvalla havainnoinnilla, jonka aikana osallistuin alueellisten yhteistyöryhmien kokouksiin Oulussa, monikulttuurisuuskeskus Villa Victorin järjestämiin tilaisuuksiin ja tapahtumiin, sekä muiden toimijoiden järjestämiin tilaisuuksiin. Erityisenä tarkastelukohteena oli paikallinen ja asuinalueisiin liittyvän osallistumisen selvittäminen ja Oulun kaupunkiin rajoittuva paikallispolitiikka.

Kotiutumisen pohtimista työssäni ohjasi Miikka Pyykkösen (2007) käsitys vielä toispuoleisesta integraatiosta, jossa yhteiskunnan julkisen sfäärin normit perustuvat pääasiassa valtaväestölle. Pyykkösen mukaan perinteinen käsitys tällaisesta integraation mallista ohjaa edelleen suomalaista maahanmuuttopolitiikkaa. Päätelmieni pohjalta tämä pitää paikkansa. Kotouttamispolitiikka jättää paljon muuttajan omalle vastuulle, eikä kotouttamislaki kohtele muuttajaa subjektina, vaan objektina, jonka kieli ja kulttuuri ovat hänen omiaan. Laki marginalisoi vastuun kielestä ja kulttuurista maahanmuuttajalle itselleen. Asia on ongelmallinen viimeistään siinä vaiheessa, kun muuttajalta odotetaan yhteiskunnallista osallistumista tai poliittista toimijuutta, joihin vaikuttavat yksilön kokemukset paikkaan kuulumisesta. Toiminta, niin poliittinen kuin muukin, voi toimia väylänä paikan merkityksen rakentamiseen ja sitä kautta auttaa sekä maahanmuuttajaa että valtaväestöä luomaan toimivamman vuorovaikutuspohjan. Vuorovaikutus ja yhteiskunnan kannustus

taas voi auttaa maahanmuuttajaa löytämään omat kykynsä toimijana. Tähän samaan asiaan pyrkii kotouttamispolitiikka, johon kuitenkin on Oulussa viime aikoina etsitty toimivampia keinoja, yhteiskunnallisen osallistumisen ollessa yksi näistä.

Tärkeä katsantokanta työssäni oli myös demokratian tarkastelu hallintajärjestelmänä. Demokratiaan perustuvaa poliittista osallistumisjärjestelmää kohtelin poliittisen antropologian tutkijoiden Ted Lewellenin (2003) ja Shelley B. Ortnerin (2006) luomien käsitteiden mukaan pelinä. Oululaisen paikallispolitiikan pelitaktiikkaa opettelini sen pelikentällä, eli osallistumalla alueellisten yhteistyöryhmien kokouksiin ja muihin paikallisiin tapahtumiin. Selvitin myös, minkälainen käsitys haastateltavilla oli demokratiasta. Kävi ilmi, että vaikka demokratian tarkoituksena on luoda kaikille tasa-arvoiset mahdollisuudet osallistua peliin, se ohjautuu pitkälti valtasuhteiden kautta. Valtasuhteet puolestaan muodostuvat yksilöiden välillä pohjautuen heidän omakohtaisiin kokemuksiinsa ja henkilöhistoriaansa. Suhteiden välissä ilmenevä valta oli luonteeltaan muuttuvaa. Muutuessaan valta myös muovasi itse pelin sääntöjä. Olemassa olevista esteistä huolimatta, maahanmuuttajat sekä tiesivät että hyödynsivät osallistumiskeinoja, vaikka osallistuminen oli vaihtelevaa. Joillakin osallistuminen oli lähestulkoon elämäntapa ja poliittinen toiminta olivat poikineet jopa paikan kaupunginvaltuustossa. Osa taas ei kokenut politiikkaa itselleen sopivaksi tavaksi vaikuttaa, mutta olivat silti tietoisia osallistumiskeinoista ja niiden esteistä. Osallistumis- ja vaikuttamiskeinoiksi nähtiin yhdistystoiminta, asukastupatoiminta, kansalaisaloitteiden tekeminen, suora palautteenanto kaupungille ja alueelliset yhteistyökokoukset. Syitä osallistumiseen olivat epäkohtien huomaaminen ja halu kehittää asioita ja palveluita omalla asuinalueella sekä oma luonne.

Oulun lähidemokratiassa ja sitä kautta alueellisessa päätöksenteossa ei vain näy toimijoiden subjektiivisuus ja valta. Koko prosessi ohjautuu ja rakentuu näiden kahden, toisiinsa yhteydessä olevien käsitteiden pohjalta. Demokratia on peliä, jossa on säännöt, pelitaktiikka ja jossa ilmenee alueellista vaihtelua. Demokratialla on, ja se luo, omanlaistaan poliittista kulttuuria. Säännöt mukautuvat toimijoiden subjektiivisten kokemusten kautta ja konkretisoituvat toiminnassa, vuorovaikutuksessa ja puheessa. Valta alueellisessa päätöksenteossa puolestaan on legitimoitua, muuttuvaa, riippuvaista ja jopa katoavaa. Ennen kaikkea se on subjektiivista. Valta ilmenee kirjoitetuissa ja kirjoittamattomissa säännöissä, pelitaktiikassa, osallistujien välisissä suhteissa ja yksilön kyvyissä.

Työssäni olen pyrkinyt tuomaan ilmi maahanmuuttajien kykyä osallistua paikallispolitiikkaan toimijan roolissa. Käsitys yksilön toimijuudesta (*acting subject*) nojaa työssäni erityisesti Shelley B. Ortnerin (2006) käsitykseen termistä ja Davide Peròn (2008) käsitykseen maahanmuuttajasta subjektina objektin sijaan. Maahanmuuttaja kykenee tuottamaan poliittista toimintaa eikä hänen tarvitse vain tyytyä olemaan poliittisten toimintojen kohteena. Asiaan tosin vaikuttaa monet asiat. Osallistumisen esteitä olenkin pyrkinyt rakenteellisten esteiden lisäksi avaamaan nimenomaan yksilön subjektiivisiin ominaisuuksiin liittyen, kuten persoonallisuuteen, kulttuuriin ja kieleen. Ei välttämättä kuitenkaan riitä, että yksilö omaa henkilökohtaisesti täydet puitteet osallistua poliittiseen toimintaan. Hän tarvitsee tuekseen myös kannustavaa ilmapiiriä. Tässä vastuuta maahanmuuttajien poliittisesta toimijuudesta kantaa valtaväestö ja yhteiskunta. Erityisesti ratkottavaa löytyy tiedonvälityksestä, jossa haasteita aiheuttavat kieli- ja saavutettavuusseikat. Asian tiedostavat niin Oulun kaupungin virkamiehet kuin itse maahanmuuttajatkin. Mielestäni matalan pääsyn paikkojen, kuten esimerkiksi asukastupien, toiminnan merkitystä ei tässä suhteessa voi liikaa korostaa. Mikäli toimintaa näissä pystytään kehittämään ja ylläpitämään, ne tarjoavat hyviä kohtaamispaikkoja maahanmuuttajille ja valtaväestölle, jolloin tieto kulkee ihmisten kesken. Tällainen tiedonkulku voi auttaa sellaisia ihmisiä, jotka ovat epävarmoja kielitaidoistaan, joilta puuttuu lukutaito tai välineet saada informaatiota internetin tai muun median välityksellä. Samalla ne voivat auttaa maahanmuuttajaa luomaan merkitystä omalle asuinalueelleen ja sitä kautta tuntemaan itsensä jollain lailla paikkaan kuuluviksi.

Myönteisiä vaikutuksia on haastateltavien mukaan ollut kaupungin järjestämällä tapahtumilla, jotka kokoavat ihmisiä yhteen, kuten esimerkiksi Osallistu ja vaikuta-hankkeen tiimoilta pidetyillä luennoilla ja keskustelutilaisuuksilla. Tutkielman pohjalta tehtyjen haastattelujen pohjalta voi todeta, että paikallinen yhteiskunnallinen kannustaminen toimijuuteen, niin poliittiseen kuin muuhunkin, voi johtaa haluttuihin ja myönteisiin tuloksiin. Yhteiskunnallisesta asemastaan ja kielitaidoistaan epävarma maahanmuuttaja voi ylittää poliittisella urallaan jopa kaupunginvaltuutetuksi asti, mikäli hän on kokenut saaneensa tarpeeksi kannustusta. Kokemus on subjektiivinen sekä valtaväestön edustajan että maahanmuuttajan kannalta – valtaväestön edustaja on kokenut maahanmuuttajan

kannustamisen arvoiseksi ja maahanmuuttaja on kokenut olevansa kannustuksen arvoisen. Olennaisinta on, että kokemus on voinut muodostua vain kohtaamisen ansiosta.

Vaikka monet haastateltavistani nojasivat omassa osallistumisessaan sellaisiin itseensä liittyviin tekijöihin kuten omaan persoonaansa, on yhteiskunnalla silti mielestäni osavastuu asiassa. Yhteiskunnallisessa osallistumisessa yhteiskunta itsessään on toimintakenttä ja sen on kyettävä tarjoamaan ympäristö, jossa on mielekästä toimia. Oulun kaupunki on toiminut siinä mielessä esimerkillisesti, että se on nostanut maahanmuuttajien osallisuuden esille ja järjestänyt tapahtumia asian tietoisuuden lisäämiseksi. Asian kehittymistä olisi mielenkiintoista tutkia lisää tekemällä vertailututkimusta muutamien vuosien kuluttua, jolloin voisi pohtia, onko asiassa tapahtunut muutosta. Maahanmuuttajien osallistumista ja poliittista toimijuutta voisi tutkia Suomessa erityisesti antropologisesta näkökulmasta nykyistä huomattavasti paljon enemmän – aiheen tutkimuksia ei maastamme juurikaan löydy. Hedelmällisinä tutkimusalueina näen paikallispolitiikan lisäksi valtakunnallisen politiikan, opiskelijapolitiikan ja järjestötoiminnan. Maahanmuuttajien poliittista toimijuutta on tutkittu kulttuuriantropologiassa myös kansainvälisesti vähän, joten luulen, että lisätutkimus olisi varsin tervetullutta.

Omassa tutkielmassani painoalue liikkui maahanmuuttajan poliittisessa toimijuudessa. Vastauksia tutkimuskysymyksiin on haettu sellaisista hieman yleismaallisista vaikutusyistä osallistumiseen, kuin kieli, kulttuuri tai persoona, enkä tutkielmassani käsitellyt tarkemmin mitään osia yksittäisistä kielistä tai kulttuureista, joilla voisi olla asiaan erityistä vaikutusta. Tämä johtui siitä, että haastattelemani maahanmuuttajat olivat joukkona niin heterogeeninen. Mielessäni kuitenkin kävi, että tutkimuksen olisi voinut tehdä myös toisin, esimerkiksi niin, että tutkimusryhmä olisi ollut tarkemmin määritelty. Haastateltaviksi olisi voinut ottaa esimerkiksi vain pakolaisia, ja tutkia heidän yhteiskunnallista osallisuuttaan ja poliittista toimijuuttaan. Tällöin osallistumisen esteistä olisi saanut tarkempaa, yksityiskohtaisempaa tietoa koskien homogeenisemmän ryhmän mahdollisia tarpeita. Osallistumiskeinoja ja -paikkoja voisi myös tutkia huomattavasti yksityiskohtaisemmin ja erikseen, esimerkiksi niin, että tutkisi kaikkien Oulun asukastupien maahanmuuttajille suunnattua toimintaa tai paikallisia maahanmuuttajajärjestöjä. Aiheen tiimoilta riittää mielestäni enemmän tutkittavaa kuin tutkittua.

LÄHTEET

Haastattelut

Haastateltavien oikea tai peitenimi, haastattelun ajankohta nousevassa järjestyksessä ja Suomessa asuttu aika haastattelun ajankohtana vuosina, mikäli haastateltava on maahanmuuttaja. Lisäksi mukana on työnsä tai toimensa puolesta haastattelun antaneiden asema.

Bastien, 22.11.2013, Suomessa 5 vuotta.

Fatima, 28.11.2013, Suomessa 3 vuotta.

Peter, 10.12.2013, Suomessa 9 vuotta.

Nadir, 28.1.2014, Suomessa 23 vuotta.

Kalle, asukastuvan toiminnanjohtaja, 28.3.2014.

Latekoe Lawson Hellu, Oulun kaupunginvaltuutettu, 3.4.2014, Suomessa 30 vuotta.

Mikko Raudaskoski, Oulun kaupunginvaltuutettu, 8.4.2014.

Pasi Laukka, Oulun kaupungin yhteisötoiminnan päällikkö, 29.4.2014.

Laleh, 29.4.2014, Suomessa yli 40 vuotta.

Alisa, 8.5.2014, Suomessa 16 vuotta.

Osallistuva havainnointi

13.5.2013, Keskustan suuralueen alueyhteistyökokous

15.5.2013, Oulunsuun suuralueen alueyhteistyökokous

10.9.2013, Pateniemen suuralueen yhteistyökokous

17.10.2013, Osallistu ja vaikuta-hanke, Värikäs Oulu-tapahtuma

7.11.2013, Asukastupa, kielikurssi

14.11.2013, Asukastupa, kielikurssi

25.11.2013, Open Data Roadshow, seminaari aiheesta ”Lähidemokratia ja kaupunki-vaikuttaminen”

19.12.2013, Asukastupa, kielikurssi

13.1.2014, Keskustan suuralueen alueyhteistyökokous

21.1.2014, Pateniemen suuralueen alueyhteistyökokous

23.1.2014, Asukastupa, kielikurssi

17.2.2014, Kaupunginvaltuuston kokous
24.2.2014, Pateniemen suuralueen alueyhteistyökokous
28.3.2014, Osallistu ja vaikuta-hanke, Pohjois-Afrikan ihmisoikeudet ja politiikka-lu-
ento
6.5.2014, Pateniemen suuralueen alueyhteistyökokous

Kenttäpäiväkirja 2013–2014, Degerman (nykyään Nättilä) H.

Painamattomat lähteet

Facebook, Villa Victor Monikulttuurisuuskeskus Multicultural Centre. Viitattu
8.5.2014. URL: <https://www.facebook.com/pages/Villa-Victor-Monikulttuurikeskus-Multicultural-Centre/374223192676840>

Maahanmuuttoviraston kotisivut, Suomen kansalaisuus, kansalaisuuden hakeminen,
Edellytykset. Viitattu 12.5.2014. URL:
http://www.migri.fi/suomen_kansalaisuus/kansalaisuuden_hakeminen/edellytykset

Maahanmuuton vuosikatsaus 2012, Sisäasiainministeriö, pdf-tiedosto. URL:
http://www.migri.fi/download/43811_43667_maahanmuuton_tilastokatsaus2012_web.pdf

Morera, V. 2014: *"Taksim ja vastarinta ovat kaikkialla": sosiaalista draamaa ja kamppailua symboleista Turkin mielenosoituksissa 2013*. Pro gradu-tutkielma. Oulun yliopisto, humanistinen tiedekunta, kulttuuriantropologia, Oulu. E-kirja, URL:
<http://jultika.oulu.fi/Record/nbnfioulu-201405081363>

Bennhold, K. 19.07.2008: *A Veil Closes France's Door to Citizenship*. New York Times, Europe. Viitattu 16.5.2014. URL:
http://www.nytimes.com/2008/07/19/world/europe/19france.html?pagewanted=a&_r=0

Oivo, T. & Hämäläinen, S. 2012: *Valtion kotouttamisohjelma. Hallituksen painopisteet vuosille 2012–2015*. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisu 27/2012.

Otakantaa.fi-palvelun kotisivut, suomenkielinen etusivu. Viitattu 19.5.2014. URL:
<https://www.otakantaa.fi/fi-FI>

- Oulun kaupungin kotisivut, Yhteisötoiminta, Asukastuvat. Viitattu 26.3.2014. URL:
<http://www.ouka.fi/oulu/yhteisotoiminta/asukastuvat>
- Oulun kaupungin kotisivut, Etusivu. Viitattu 19.11.2013. URL: www.ouka.fi
- Oulun kaupungin kotisivut, Päätöksenteko ja hallinto, Uusi Oulu. Viitattu: 19.11.2013.
 URL: <http://www.ouka.fi/oulu/paatöksenteko-ja-hallinto/uusi-oulu>
- Oulun kaupungin kotisivut, Yhteisötoiminta. Viitattu 20.2.2014 ja 25.3.2014. URL:
<http://www.ouka.fi/oulu/yhteisotoiminta/etusivu>
- Ravintolapäivän kotisivut, Etusivu. Viitattu 20.5.2014. URL:
<http://www.restaurantday.org/fi/>
- UQÀM, Département de science solitique, Corps Professoral, Dupuis-Déri, Francis.
 Viitattu 28.4. 2014. URL: <https://politique.uqam.ca/corps-professoral/professeurs/162-dupuis-deri-francis.html>
- Väestöliiton kotisivut 2014, Väestöntutkimuslaitos, Maahanmuuttajat. Viitattu 12.5.2014. URL:
http://www.vaestoliitto.fi/tieto_ja_tutkimus/vaestontutkimuslaitos/tilastoja-ja-linkkeja/tilastotietoa/maahanmuuttajat/

Kirjallisuus

- Aarnitaival, S. 2012 *Maahanmuuttajanaiset työelämätaitoja etsimässä. Tutkimus koutumisen tietokäytännöistä*, Akateeminen väitöskirja, Juvenes Print: Tampere
- Alasuutari, P. 2011 *Laadullinen tutkimus 2.0*. Vastapaino: Tampere
- Andrere, X. 2002 "Culture" as Stereotype: Public Uses in Ecuador. Teoksessa King B.J & Fox R.G. 2002: *Anthropology Beyond Culture*. Bibbles Ltd, Guildford and King's Lynn: UK. 235-244
- Berry, J. 1997 Immigration, Acculturation, and Adaptation. *Applied psychology: An International Review*, 1997 46(1): 5-68
- Dahl, R. 1998 *On Democracy*, Yale University, Yale University Press: New Haven & London
- Dahl, R. 2006 *On Political Equality*, Yale University, Yale University Press: New Haven & London

- Davies, C.A. 1999 *Reflexive Ethnography: A guide to researching selves and others*. Routledge: New York
- De Jong, J. & Rizvi, G. (toim.) 2008 *The State of Access: Success and Failure of Democracies to Create Equal Opportunities*, Harvard University, R.R. Donnelley: Harrisonburg, Virginia
- Dewalt & Dewalt 1998 Participant Observation. Teoksessa Bernard H.R. (toim.): *Handbook of Methods in Cultural Anthropology*. Altamira Press: Plymouth
- Eriksen, T.H. 2003 *Toista maata? Johdatus antropologiaan*. Suomenkielinen laitos 2004. Tammer-Paino: Tampere
- Gilbert, L. 2009 Citizenship, Civic Virtue, and Immigrant Integration: The Enduring Power of Community-Based Norms. *Yale Law & Policy Review*, 27:335-398
- Graeber, D. 2008 On Cosmpolitanism and (Vernacular) Democratic Creativity: Or, There Never Was a West. Teoksessa Werbner P. (toim.): *Anthropology and the New Cosmopolitanism: Rooted, Feminist and Vernacular Perspectives*, Berg: Oxford, UK & New York, USA 281-305
- Kafka, F. 1926 *Linna*. Nidotun laitoksen toinen painos, 2008. Otavan kirjapaino Oy: Keuruu
- Keränen, H. & Rontti S. 2010 *Pohjois-Pohjanmaan maahanmuuttostrategia 2015*, Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskuksen julkaisuja 02/2010, Joutsen Median painotalo Oy: Oulu
- Kurtz, D.V. 2001 *Political Anthropology: Paradigms and Power*. Westview Press: Colorado, USA & Oxford, UK
- Kymlicka, W. 2001 *Politics in the Vernacular – Nationalism, Multiculturalism, and Citizenship*. Oxford University Press Inc.: New York
- Laki 17.3.1995/365, Kuntalaki, Finlex. URL: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1995/19950365>
- Laki 731/1999, Suomen perustuslaki, Finlex. URL: <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1999/19990731>
- Laki 1386/2010, Laki kotouttamisen edistämisestä, Finlex. URL: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2010/20101386>
- Lewellen, T.C. 2003 *Political Anthropology: An Introduction*. Third Edition. Praeger Publishers: USA

- Mammon, R. 2010 *Kolmen etnisen ryhmän kotouttamisprosessi Suomessa*, Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research, Jyväskylän yliopisto: Jyväskylä
- Mason, J. 1996 *Qualitative Researching*. SAGE Publications, Ltd: London
- Mills, C.W. 2007 Multiculturalism as/and/or anti-racism? Teoksessa Laden A.S. & Owen D. (toim.): *Multiculturalism and Political Theory*, Cambridge University Press: New York.
- Ortner, S.B. 2006 *Anthropology and Social Theory: Culture, Power and the Acting Subject*. Duke University Press.
- Paley, J. 2002 Toward an Anthropology of Democracy, University of Pennsylvania, Department of Anthropology, *Annual Review of Anthropology* 2002. 31:469–96
- Pehkonen, A. 2006 Maahanmuuttajan kotikunta, *Kunnallisalan kehittämissäätöön tutkimusjulkaisut nro 52*, Vammalan kirjapaino Oy: Vammala
- Però, D. 2008 Migrants' Mobilization and Anthropology: Reflection from the Experience of Latin Americans in the United Kingdom. Teoksessa Brettell, C. & Reed-Danahay, D. (toim.): *Citizenship, Political Engagement, and Belonging: Immigrants in Europe and the United States*. Rutgers University Press. USA 103-123
- Pihlaja, R. & Sandberg, S. 2012 Alueellista demokratiaa? Lähidemokratian toimintamallit Suomen kunnissa, *Valtiovarainministeriön julkaisuja 27/2012*, Suomen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print
- Prato, G.B. 2009 *Beyond Multiculturalism: Views From Anthropology*, Urban anthropology series, TJ International Ltd: Padstow, Cornwall
- Pyykkönen, M. 2007 *Järjestäytyvä diaspora – Etnisyys, kansalaisuus, integraatio ja hallinta maahanmuuttajien yhdistystoiminnassa*, Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research, Jyväskylän yliopisto: Jyväskylä
- Rex, J. 1996 *Ethnic minorities in the modern nation state*. Macmillan Press Ltd: Houndmills, Basingstoke, Hampshire and London & St. Martin's Press, Inc.: New York
- Ruusunen, J. & Tiittula, L. (toim.) 2009 *Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus*. Toinen painos. Gummerus Kirjapaino Oy: Jyväskylä

- Shachar, A. 2000 On Citizenship and Multicultural Vulnerability, *Political Theory* 2000/28, 64-89
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009 *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. 11. uudistettu painos. 2013. Hansaprint Oy: Vantaa
- Varjonen, S. 2013 *Ulkopuolinen vai osallistuja? Identiteetit, ryhmäsuhteet ja integraatio maahanmuuttajien elämäntarinoissa*. Akateeminen väitöskirja, Helsingin yliopisto. Unigrafia: Helsinki
- Weber, M. 1978 *Economy and society: an outline of interpretive sociology: An outline on Interpretive Sociology*. Günther, R. & Wittich, C. (toim.). University of California Press: Berkley

LIITTEET

LIITE 1.

Suomenkielinen haastattelurunko

Maahanmuuttajien osallistuminen alueelliseen päätöksentekoon Oulussa

Nimi:

Ikä:

Sukupuoli:

Koulutus:

Asuinkunta & Asuinalue:

Ammatti:

Kielitaito:

Lähtömaa:

Perhe:

Kauanko olet asunut Suomessa:

Oletko asunut Suomessa jossain muualla kuin Oulussa:

Maahanmuuttostatus (miksi muutit Suomeen):

Oululaisuus ja asuinalue

- Kauanko olet asunut Oulussa/asuinalueella?
- Mitkä asiat ovat vaikuttaneet siihen, että olet päätenyt asumaan asuinalueellasi?
- Mitä mieltä olet omasta asuinalueestasi?
 - Onko siinä hyviä tai huonoja puolia?
 - Haluaisitko muuttaa jotain asuinalueessasi? Jos, niin mitä?
 - Miten muutoksen saisi mielestäsi aikaan? Mitä vaikuttamisen keinoja tiedät?
- Pidätkö itseäsi oululaisena?
 - Miksi/miksi et?
- Miten olet mielestäsi kotiutunut?
 - Mitkä asiat vaikuttavat kotiutumiseen? Mitkä auttavat, mitkä vaikeuttavat?

Alueellinen päätöksenteko ja osallisuus

- Mitä sinulla tulee mieleen ilmaisusta alueellinen päätöksenteko?
- Entä sanasta demokratia? Entä lähidemokratia?
- Millainen mielikuva sinulla on päätöksenteosta Oulussa/Suomessa? Miten luulet, että prosessi tapahtuu?
- Miten maahanmuuttajien mielipidettä tai näkemystä mielestäsi kuunnellaan osana alueellista päätöksentekoa?
- Onko yksityisellä kuntalaisella mielestäsi merkitystä kunnan (Oulu) päätöksenteossa?
 - Entä valtaa?
- Oletko koskaan ottanut osaa päätöksentekoon tai sen prosessiin? Suomessa?

- Miten?
- Miksi/miksi et?
- Entä jossain muualla kuin Suomessa?
 - Miten?
 - Miksi/miksi et?
- Luuletko että päätöksenteko on erilaista Suomessa kuin jossain muualla/lähtömaasasi?
 - Millä tavalla?

Asukastuvat

- Minkälainen mielikuva sinulla on asukastuvista?
- Osaatko sanoa mitä asukastuvat tekevät ja millaiset ihmiset käyvät niissä?
- Oletko koskaan osallistunut asukastupien toimintaan?
 - Miksi/miksi et?
- Miten asukastupien toiminnasta mielestäsi saisi enemmän tietoa?
 - Miten maahanmuuttajat voisivat paremmin ottaa osaa asukastupien toimintaan?
- Miten asukastuvat voisivat ottaa paremmin huomioon maahanmuuttajien osaamisen, kyvyt ja odotukset?

Yhdistystoiminta

- Oletko koskaan osallistunut yhdistystoimintaan?
 - Minkälaiseen?
 - Miksi?
- Onko yhdistyksellä mielestäsi mahdollisuuksia vaikuttaa asioihin?
 - Mitä?

LIITE 2.

Englanninkielinen haastattelurunko

Immigrant participation in regional decision making in Oulu

Name:

Age:

Sex:

Education:

Hometown and neighborhood:

Profession:

Language skills:

Country of origin:

Household:

How long have you lived in Finland:

Have you lived anywhere else but Oulu (in Finland):

Immigration status (why you moved to Finland):

Municipality in Oulu and region/neighborhood

- How long have you lived in Oulu/in neighborhood?
- What things have affected on you living in – (neighborhood)?
- What do you think of – (neighborhood)?
 - Pros and/or cons?
 - Would you like to change something? If yes, what?
 - How could you make it happen, what ways of influence you know?
- Do you consider yourself as a citizen of Oulu?
 - Why/Why not?
- How well do you consider yourself to be integrated to Finland/Oulu?
 - What things influence on how well you integrate? What makes it easier, what harder?

Regional decision making and participating

- What comes to your mind when I say “regional decision making”?
- What about the word “democracy”?
- What is your picture about decision making in Oulu? How do you think it’s done?
- How do you think immigrants’ point of view/voice/opinion is taken part of regional decision making in Oulu?
- Do you think that you, as a citizen of Oulu, have some meaning in the decision making process?
 - What about power?
- Have you ever taken part of decision making in Finland/Oulu in some way?
 - How?
 - Why/why not?
- What about in somewhere else except Finland?
 - Why/Why not?

- Do you think it's different in Finland than it is in the other place?
 - How?

Asukastupa "Citizens House"

- What's your image about asukastupas'?
- Can you say what they do (activity) and what sort of people go there?
- Have you ever taken part of the activity in asukastupas?
 - Why/Why not?
- How could people get more information about the asukastupas?
 - And how do you immigrants could get more involved with the asukastupa activities?
- How could they (asukastupa) take more part, or take into account immigrants' know-how, abilities and expectations?

Associations (fin. yhdistykset)

- Have you ever taken part or been part of some organization or association?
 - What?
 - Why?
- What do you think of associations' capability in making an influence on things?
 - What is that?